

Warszawa i Ryga

w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego

Krystyna Barkowska | Katarzyna Duda | Marlena Olechowska | Agata Roćko

Instytut Badań Literackich PAN

Warszawa i Ryga

w piosenkach na lekcjach języka polskiego jako obcego

Warszawa i Ryga

w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego

Krystyna Barkowska
Katarzyna Duda
Marlena Olechowska
Agata Roćko

Warszawa & Ryga w piosence

na lekcjach języka polskiego jako obcego

Recenzent: dr Piotr Kajak

Redakcja naukowa: dr hab. Agata Ročko, prof. IBL PAN

Redakcja wydawnicza: Ewa Kiedio

**Projekt okładki, Logo projektu, grafik wektorowych,
koncepcja graficzna:** Ładnie wyszło Aleksandra Majewska

Skład i łamanie: Marcin Kiedio

Kwerendy ikonograficzne: Małgorzata Nawrot

Korekty: Krzysztof Smólski

Zdjęcia: photogenica.pl, pixabay.com (okładka)

Publikacja finansowana z Projektu Narodowej Agencji
Wymiany Akademickiej z Programu Promocja Języka Polskiego

UNIVERSITY
OF LATVIA

ISBN: 978-83-67957-60-1

Druk: TOTEM, Inowrocław

Wstęp

Warszawa i Ryga w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego to materiały edukacyjne z ćwiczeniami rozwijającymi sprawność rozumienia ze słuchu oraz umiejętność pracy z tekstem poetyckim, adresowane do uczących się języka polskiego jako obcego, drugiego i odziedziczonego, którzy opanowali polski alfabet oraz reprezentują poziomy biegłości językowej od A1 do C1 w skali *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego* (ESOKJ)¹.

Piosenki na lekcjach języka polskiego jako obcego nie tylko urozmaicają zajęcia i wzmacniają motywację uczniów, ale także ułatwiają zapamiętywanie nowych słów i struktur gramatycznych, jak też stanowią doskonały punkt wyjścia do rozmowy lub zadań pisemnych². Rada Europy podkreśla we wspomnianym dokumencie ESOKJ, że praca z tekstem literackim, w tym jego interpretacja i odwołanie się do własnych doświadczeń, należy do działań komunikacyjnych³.

Na polskim rynku mamy dwie ważne, przygotowane zgodnie z europejskimi standardami publikacje, które w nauczaniu języka wykorzystują polskie piosenki. Podręczniki *Księżyc w butonierce* i *Śpiewaję po polsku*⁴ stanowią inspirację dla wielu lektorów, chcących pokazać na lekcjach nie tylko zawiłości polskiej gramatyki, ale także bogactwo leksykalne i różnorodność kontekstów umożliwiających właściwe zrozumienie śpiewanych tekstów.

W popularnym od lat siedemdziesiątych XX wieku podejściu komunikacyjnym wykorzystanie piosenki na lekcjach języka polskiego jako obcego jest na pewno

- 1 Zob. <https://europass.europa.eu/pl/common-european-framework-reference-language-skills> [dostęp: 19.07.2024].
- 2 J. Deczewska, *Piosenki na lekcjach języka obcego*, [w:] „Języki Obce w Szkole” 2020, nr 1, s. 39. Zob. też: W. Próchniak, *Klucz do wierszy*, Lublin 2012.
- 3 W. Martyniuk, *ESOKJ 2020: nowy, zmodernizowany europejski system opisu kształcenia językowego*, [w:] „Postscriptum Polonistyczne” 2021, nr 2(28), s. 12.
- 4 Zob. E. Lipińska, *Księżyc w butonierce*, Kraków 2004; A. Majkiewicz, J. Tambor, *Śpiewaję po polsku*, wyd. IV poprawione, Katowice 2022.

częstsze niż w metodzie kognitywnej. Od pewnego czasu jednak podkreśla się znaczenie podejścia interkulturowego, w którym skuteczność komunikacji uzależniona jest od znajomości kultury związanej z nauczaniem językiem⁵. Indywidualizacja procesu uczenia, czyli dostosowanie tematyki zajęć do potrzeb uczących się, sprawia, że nauczyciel języka polskiego jako obcego musi wzbogacać swoje lekcje o elementy kultury i elementy realioznawcze. Nauczanie języków obcych powinno więc być niezwykłą przygodą, podróżą po różnych kulturach, w której nauczyciel przyjmuje rolę przewodnika po językowym świecie⁶.

Niestety, na lekcjach języka polskiego jako obcego piosenka wciąż jest rzadko wykorzystywana, gdyż znalezienie odpowiedniego utworu i przygotowanie właściwych ćwiczeń jest nie tylko pracochłonne, ale wymaga też zastosowania odpowiedniego klucza interpretacyjnego. Jak zauważa Magdalena Błażejewska, „piosenka w procesie nauczania języka polskiego jako obcego, użyta w odpowiedni sposób, może wpłynąć na aktywizację każdego typu inteligencji, a w konsekwencji jest świetnym materiałem dydaktycznym dla właściwie każdego ucznia, bez względu na wiek i poziom językowy”⁷.

Zadaniem podręcznika *Warszawa i Ryga w piosence* jest wsparcie nauczycieli w takim właśnie owocnym wykorzystaniu piosenek w edukacji językowej. Utwory wybrane przez autorki tej publikacji opowiadają o dwóch tytułowych stolicach, co daje lektorowi języka polskiego jako obcego okazję do zaciekawienia uczących się polską tradycją, kuchnią, muzyką i literaturą, wskazania podobieństw i różnic między obu miastami. Piosenki stanowią też zaproszenie do opowiedzenia o własnym mieście lub kraju, a przy okazji do przywołania swoich doświadczeń związanych z podróżowaniem, studiowaniem lub pracą. W efekcie proponowany przez podręcznik sposób nauki pozwala na szybsze przełamywanie bariery zwią-

5 R. Piechocki, *Muzyka, pieśni i piosenki w procesie nauczania i uczenia się języka polskiego jako drugiego w szkole podstawowej*, [w:] „Studia Językoznawcze” 2022, t. 21, s. 113.

6 P. Kajak, *Nauczanie kultury polskiej w epoce globalnej cyrkulacji treści kulturowych*, [w:] *Kanon kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, red. P. Garncarek, Warszawa 2010, s. 56.

7 M. Błażejewska, *Sposoby wykorzystania piosenki w nauczaniu języka polskiego jako obcego/drugiego*, [w:] *Ludyczność w glottodydaktyce*, red. A. Banach, M. Biernacka, P. Kaźmierczak, Łódź 2020, s. 213.

zanej z mówieniem oraz ćwiczy wszystkie sprawności językowe. Lektorzy języka polskiego jako obcego otrzymują pomysł i gotowy materiał do przeprowadzenia zajęć. Mogą go wykorzystać na lekcji powtórzeniowej lub jako atrakcyjne uzupełnienie programu prowadzonego kursu.

Lektorzy języka polskiego znajdą w podręczniku dziesięć lekcji na poziomach A1, A2, B1, B2 i C1, w których punktem wyjścia każdorazowo jest piosenka opowiadająca o jednej ze stolic: Warszawie lub Rydze. Książka jest pierwszą tego typu publikacją przygotowaną dla studentów łotewskich. Może być ona również włączona jako materiał uzupełniający do programu kursów regularnych w szkołach językowych oraz do programu lektoratów języka polskiego jako obcego na uczelniach.

Polska piosenkarka Karolina Leszko wraz z pianistą Dawidem Janem Makoszem napisali muzykę oraz zaaranżowali teksty Olgi Daukszy i Teodora Bujnickiego dotyczące Rygi oraz wiersze Juliana Tuwima o Warszawie. Posłużyły one jako kanwa do przygotowania czterech scenariuszy lekcji. Kolejne sześć piosenek różnych wykonawców to znane przeboje o Warszawie z różnych lat, skierowane do odbiorców na różnym poziomie biegłości językowej. Wszystkie piosenki zostały zaprezentowane podczas koncertu na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze przed studentami i wykładowcami Wydziału Humanistycznego oraz Centrum Bohemistyki i Polonistyki tej uczelni.

Przygotowane przez autorki zadania mają rozwijać różne sprawności językowe: słuchania, czytania oraz pisania, a także wzbogacać zasób leksykalny przez zachęcenie do rozmowy na temat architektury, historii, kuchni, filmu i literatury obu krajów.

Rozdział podręcznika stanowi moduł dotyczący jednej piosenki i przeznaczony jest do omówienia podczas czterech zajęć po 45 minut. Każdy z nich zaczyna się od zadań wprowadzających studentów w dany obszar tematyczny i przygotowujących do wysłuchania piosenki. W zależności od poziomu znajomości języka polskiego studenci mogą wykonywać konkretne zadania, na przykład uzupełniać luki, podpisywać rysunki, dopasowywać ilustracje do treści utworu, analizować tekst pod kątem problemów gramatycznych, a także podejmować próby interpretacyjne.

Wybór pojawiających się w zadaniach zagadnień gramatycznych, ortograficznych i leksykalnych podyktowany jest treścią piosenki i poziomem znajomości języka polskiego. Autorki zwróciły szczególną uwagę na aktywności wykonywane przed słuchaniem, w jego trakcie i po wysłuchaniu piosenki – takie ćwiczenia wchodziły w skład każdej zaproponowanej lekcji. Ostatni element stanowią zadania nawiązujące tematycznie do treści piosenki, historii obu stolic, ciekawych miejsc oraz biografii autora utworu. W każdej jednostce lekcyjnej znajduje się link do zadań interaktywnych stworzonych specjalnie na jej potrzeby.

Autorki podręcznika przeprowadziły zajęcia z języka polskiego jako obcego z grupą studentów filologii rosyjskiej (gdzie język polski jest drugim językiem obcym) z Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze w celu poznania ich opinii na temat przygotowanych zadań. Większość z nich pozytywnie oceniła zaproponowane podczas lekcji aktywności.

Rozwiązania zadań zamkniętych znajdują się na końcu książki, co daje możliwość sprawdzenia odpowiedzi podczas samodzielnej nauki. Przygotowane materiały są doskonałym uzupełnieniem programu regularnego kursu języka polskiego jako obcego.

Publikacja powstała dzięki finansowaniu projektu przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w ramach programu „Promocja języka polskiego”. Dziękujemy za współpracę władzom Uniwersytetu Łotewskiego, kierownictwu jego Wydziału Humanistycznego oraz Centrum Bohemistyki i Polonistyki, a szczególnie Pani Doktor Krystynie Barkowskiej, która prowadzi na tej uczelni lektoraty języka polskiego. To dzięki Jej wysiłkowi zorganizowaliśmy na Uniwersytecie Łotewskim zajęcia, konferencję naukową oraz koncert polskiej piosenki.

Marlena Olechowska i Agata Roćko

Zdjęcie z koncertu *Sen o Warszawie i Rydze* na Uniwersytecie Łódzkim w Rydze, 28 maja 2024. Śpiewa Karolina Leszko, przy fortepianie Dawid Jan Makosz

Studenci lektoratu A1 po koncercie na Uniwersytecie Łódzkim z wykładowcami i artystami (uczestnikami projektu *Warszawa i Ryga w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego*)

Krótkie wypowiedzi studentów z Rygi po zajęciach z poziomu A1 przeprowadzonych zdalnie przez lektorki z Zespołu Literatura a Glottodydaktyka IBL PAN – Marlenę Olechowską i Katarzynę Dudę.

*Cześć! Jestem Aleksander.
Mieszkam w Rydze na Łotwie
i uczę się języka polskiego
na Uniwersytecie Łotewskim.
Kibicuję Legii Warszawa.*

*Jestem Daria. Chciałabym mieszkać
i pracować w Polsce. Dlatego uczę się
polskiego. Chcę poznać Warszawę,
polską kulturę i czytać dzieła polskich
pisarzy w oryginale. Obecnie słucham
polskich piosenek, czytam czasopisma
i wyobrażam sobie Polskę.*

*Cześć, jestem Arina. Ciekawie
było uczyć się języka polskiego,
słuchając piosenek o Warszawie
i Rydze. Fajnie też było poznawać
te miasta, spacerować wirtualnie
i widzieć symbole naszych krajów.*

Mam na imię Tatiana, niektórzy zwracają się do mnie Tiana. Gram na gitarze. Mam kotkę. Czasami odwiedzam rodzinę w Polsce. Uczę się polskiego, bo chciałabym rozmawiać z polską rodziną po polsku.

Hej, jestem Lena! Nasz rodzinny biznes to turystyka. Myślę, że często będę jeździć do Polski i dlatego staram się opanować język polski.

Z wirtualnym przyjacielem z Polski regularnie gramy w gry komputerowe. Często gramy w „Wiedźmina”. W taki sposób zacząłem uczyć się języka kilka lat temu, kiedy jeszcze uczyłem się w szkole. Chcę pojechać do Polski i spotkać się z przyjacielem w realu. (Sergiusz)

*Jestem Wera. Byłam
w Warszawie na ślubie
znajomych. Bardzo ładne
i nowoczesne miasto. Chcę
tam pojechać na Erasmusa.*

*Warszawa i Ryga to fajne stolicy.
Dużo „ulic, szkół, ogrodów, placów,
sklepów, ruchu, gwaru, kin, teatrów,
samochodów i spacerów, i obszaru!”.
Przez Warszawę płynie Wisła, a przez
Rygę – Dźwina. Z przyjemnością
pojadę do Warszawy, ale zapraszam
też do Rygi! (Aleksander)*

Spis rozdziałów

1. Warszawa Julian Tuwim Poziom: A1 Opracowanie: Marlena Olechowska Link do piosenki: https://youtu.be/tbt8tP479Ng <i>Klucz strona 119</i>	str. 14
2. Sen o Warszawie Czesław Niemen Poziom: A2 Opracowanie: Marlena Olechowska Link do piosenki: https://youtu.be/yMK4kOnh1H0 <i>Klucz strona 120</i>	str. 22
3. Warszawa, ja i ty Ludwik Starski Poziom: A2 Opracowanie: Katarzyna Duda Link do piosenki: https://youtu.be/529QOkNzBaQ <i>Klucz strona 121</i>	str. 30
4. Stacja Warszawa Lady Pank Poziom: B1 Opracowanie: Katarzyna Duda Link do piosenki: https://youtu.be/Y_zfLepNkwl <i>Klucz strona 122</i>	str. 42
5. Warszawa da się lubić Adolf Dymśza Poziom: B1 Opracowanie: Marlena Olechowska Link do piosenki: https://youtu.be/TO3UNghgQ8 <i>Klucz strona 123</i>	str. 54
6. Dzięki łabędzie Olga Dauksza Poziom: B2 Opracowanie: Krystyna Barkowska Link do piosenki: https://youtu.be/FDFWJhs1htQ <i>Klucz strona 125</i>	str. 64
7. Piosenka o mojej Warszawie Mieczysław Fogg Poziom: B2 Opracowanie: Agata Roćko Link do piosenki: https://youtu.be/utTCNZuaM8A <i>Klucz strona 126</i>	str. 74
8. Różowe niebo nad Warszawą Paula Roma Poziom: B2 Opracowanie: Agata Roćko Link do piosenki: https://youtu.be/zi_KbM8-42Q <i>Klucz strona 128</i>	str. 84
9. Ryga Teodor Bujnicki Poziom: B2 Opracowanie: Katarzyna Duda Link do piosenki: https://youtu.be/xQoDlIfu6iY <i>Klucz strona 130</i>	str. 96
10. W Rydze Olga Dauksza Poziom: C1 Opracowanie: Agata Roćko Link do piosenki: https://youtu.be/KVihdQ5GQmU <i>Klucz strona 131</i>	str. 106

Tekst: Julian Tuwim, *Warszawa*, muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokół: Karolina Leszko

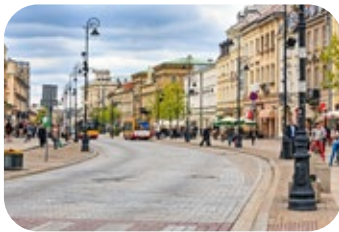
Autorka zadań: Marlena Olechowska

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Co znajduje się w mieście? Podpisz zdjęcia wyrazami z ramki. Uwaga! Niektóre wyrazy nie pasują.

ulica, plac, szkoła, ogród, sklep, kino, teatr, samochód

0. .... *ulica* .....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

2. Przeczytaj tekst i uzupełnij luki wyrazami z ramki.

domów, Wiśła, szkół, teatrów, stolica, pamięta

Jaka wielka jest Warszawa!

Ile 0. ... *domów* ... , ile ludzi!

Ile dumy i radości

W sercach nam 1. .... budzi!

Ile ulic, 2. .... , ogrodów,
Placów, sklepów, ruchu, gwaru,
Kin, 3. .... , samochodów
I spacerów, i obszaru!

Aż się stara 4. .... cieszy,
Że stolica tak urosła,
Bo 5. .... ją malutką,
A dziś taka jest dorosła.

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

3. Posłuchaj piosenki i sprawdź swoje odpowiedzi w zadaniu 2.

Warszawa

Tekst wiersza i piosenki: Julian Tuwim, muzyka
i aranżacja: Dawid Jan Makosz, wokół: Karolina Leszko

<https://youtu.be/tbt8tP479Ng>

4. Posłuchaj jeszcze raz piosenki *Warszawa*. Zaznacz w tabelce, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

	Prawda	Fałsz
0. <i>Warszawa to małe miasto.</i>		X
1. Warszawa jest stolicą.		
2. W Warszawie jest dużo budynków.		
3. W Warszawie jest cicho.		
4. Warszawa była niedużym miastem.		
5. Wisła lubi swoją stolicę.		

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

5. Połącz wyrazy z kolumny A z ich objaśnieniami w kolumnie B.

	A.		B.
0.	<i>dom</i> →	A.	<i>budynek, w którym ktoś mieszka</i>
1.	radość	B.	hałas
2.	stolica	C.	ktoś, kto ma 18 lat
3.	gwar	D.	uczucie, kiedy ktoś jest szczęśliwy
4.	dorosły	E.	bardzo mała
5.	malutka	F.	najważniejsze miasto w kraju

6. Ułóż tekst w poprawnej kolejności.

..... Bo pamięta ją malutką,
 ..... A dziś taka jest dorosła.

..... **1** Jaka wielka jest Warszawa!
 ..... Ile domów, ile ludzi!

..... Kin, teatrów, samochodów
 ..... I spacerów, i obszaru!

..... Ile dumy i radości
 ..... W sercach nam stolica budzi!

..... Ile ulic, szkół, ogrodów,
 ..... Placów, sklepów, ruchu, gwaru,

..... **5** Aż się stara Wisła cieszy,
 ..... Że stolica tak urosła,

7. Połącz wyrazy z kolumny A z ich przeciwieństwami z kolumny B. Ułóż cztery zdania z wybranymi wyrazami.

	A.		B.
0.	<i>duży</i>	A.	brudny
1.	cichy	B.	zabytkowy
2.	czysty	C.	<i>mały</i>
3.	wąski	D.	długi
4.	wysoki	E.	stary
5.	nowoczesny	F.	głośny
6.	krótki	G.	szeroki
7.	nowy	H.	niski

0. *Mieszkam w dużym mieście.* .....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

8. Uzupełnij tabelę zgodnie z podanym przykładem.

0.	<i>2 domy</i>	A.	<i>5 domów</i>
1.	2 ulice	B.	dużo .....
2.	2 place	C.	mało .....
3.	2 szkoły	D.	6 .....

4.	3 teatry	E.	5 .....
5.	4 samochody	F.	dużo .....
6.	3 kina	G.	mało .....

9. Wstaw w luki podane wyrazy w odpowiedniej formie.

W Polsce jest dużo pięknych **0. (miasto)** ..... *miast*..... . Dużo **1.(osoba)**..... lubi zwiedzać różne miasta i poznawać ich historię. Wiele **2. (muzeum)** ..... ma bardzo ciekawe oferty nie tylko dla **3.(rodzic)**..... , ale także dla **4.(dziecko)**..... . Niestety mało **5. (turysta)** ..... chce oglądać zabytki przez cały urlop. Muzea muszą więc zaplanować wiele **6. (atrakcja)** ..... , aby mieć więcej **7. (klient)** .....

10. Ułóż pytania dotyczące podkreślonych wyrazów.

Julian Tuwim urodził się 13 września 1894 roku w Łodzi w rodzinie żydowskiej. Studiował prawo i filozofię na Uniwersytecie Warszawskim, ale studiów nie skończył, bo wolał pisać. Interesował się astronomią, mechaniką i przyrodą. Był poetą grupy Skamander. Pisał też wiersze dla dzieci i teksty kabaretowe. Poeta lubił bawić się językiem, a tematem jego wierszy było miasto i zwykłe rzeczy: buty, gazeta, mleko.

Źródło: <https://dzieje.pl/postacie/julian-tuwim-1894-1953>

0. *Kiedy urodził się Julian Tuwim?*.....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

11. Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania.

Warszawa jest stolicą Polski i leży prawie w centrum kraju. To miasto nauki, kultury, historii i różnych smaków. Na południe od Warszawy leży Radom, na północ – Ciechanów, na wschód – Biała Podlaska, a na zachód – Konin.

Ciekawą atrakcją turystyczną jest Stare Miasto, gdzie można zobaczyć pomnik Warszawskiej Syrenki, która jest herbem miasta.

Autobus 180 jedzie na Trakt Królewski, gdzie znajdują się ważne i niezwykle budynki: Zamek Królewski, Uniwersytet Warszawski, Pałac Prezydencki, Pałac w Wilanowie.

Osoby, które lubią spędzać czas nad rzeką, mogą iść nad Wisłę i odpocząć na plaży. Jeśli ktoś lubi słodczyce, to musi spróbować wuzetki lub czekolady Wedla.

0. Które miasto leży na zachód od Warszawy? – Konin

1. Gdzie leży Warszawa?
2. Co można zobaczyć na Starym Mieście?
3. Co jest symbolem Warszawy?
4. Dlaczego autobus 180 jedzie Traktem Królewskim?
5. Co można robić nad Wisłą?
6. Jakie słodycze są charakterystyczne dla Warszawy?

12. Opowiedz o stolicy swojego kraju kolegom i koleżankom w grupie. Skorzystaj z pytań pomocniczych.

Pytania pomocnicze:

1. Jak się nazywa stolica twojego kraju?
2. Gdzie leży stolica twojego kraju?
3. Co można zobaczyć w tym mieście?
4. Jakie są atrakcje turystyczne w stolicy?
5. Co jest symbolem stolicy?

13. Twój kolega / twoja koleżanka jest polskim studentem / polską studentką. Napisz do niego/niej pozdrowienia z twojego miasta.

Warszawa, 10.10.2023 r.

Drogi Tomie,

pozdrawiam Cię z Warszawy. To bardzo ciekawe miasto. Codziennie chodzę gdzieś z przyjaciółmi i poznaję nowe miejsca. W Warszawie obok starych budynków można spotkać nowoczesne wieżowce. Mój uniwersytet znajduje się niedaleko Starego Miasta. Musisz tutaj przyjechać.

Judy

14. Otwórz link i sprawdź, ile zapamiętałeś/zapamiętałaś z lekcji.

<https://wordwall.net/pl/resource/66070156>
<https://wordwall.net/pl/resource/66070707>

Warszawa

**Tekst wiersza i piosenki: Julian Tuwim, muzyka
i aranżacja: Dawid Jan Makosz, wokół: Karolina Leszko**

<https://youtu.be/tbt8tP479Ng>

*Jaka wielka jest Warszawa!
Ile domów, ile ludzi!
Ile dumy i radości
W sercach nam stolica budzi!*

*Ile ulic, szkół, ogrodów,
Placów, sklepów, ruchu, gwaru,
Kin, teatrów, samochodów
I spacerów, i obszaru!*

*Aż się stara Wisła cieszy,
Że stolica tak urosła,
Bo pamięta ją malutką,
A dziś taka jest dorosła.*

Źródło: https://poezja.org/wz/Julian_Tuwim/22815/Warszawa

Tekst: Marek Gaszyński, muzyka: Czesław Niemen,
wokal: Czesław Niemen

Autorka zadań: Marlena Olechowska

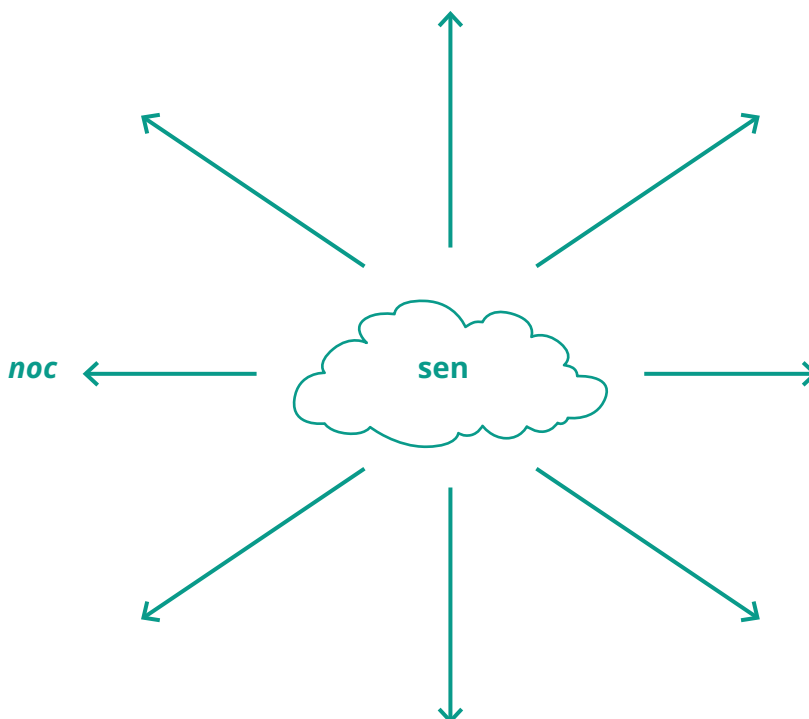
ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Czy lubisz spać? Jak długo śpisz? Czy często masz sny? Czy pamiętasz swój najdziwniejszy sen? Porozmawiaj z kolegą/koleżanką na ten temat.

2. Stwórz mapę skojarzeń związanych ze słowem „sen”.

3. Połącz wyrazy z ich opisami.

	A.		B.
0.	przywitać →	A.	powiedzieć coś, podać rękę, pocałować kogoś przy spotkaniu się z nim
1.	ujrzyć	B.	przemieszczać się w powietrzu (jak samolot)
2.	wyruszać	C.	nie zabrać czegoś lub kogoś
3.	zatrzymać	D.	zobaczyć, zauważyć kogoś/coś
4.	zostawić	E.	zacząć jechać/iść do jakiegoś miejsca
5.	lecieć	F.	przerwać ruch, działanie

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

4. Zapisz jak najwięcej słów, które usłyszysz.

Sen o Warszawie

Tekst: Marek Gaszyński, muzyka: Czesław Niemien, wokal: Czesław Niemen

<https://youtu.be/yMK4kOnh1H0>

- 0. .... *miasto* .....
- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....
- 4. ....
- 5. ....
- 6. ....
- 7. ....

5. Podpisz ilustracje, które pasują do tekstu piosenki, i powiedz, co na nich widzisz.

0. .... *czas* .....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. Posłuchaj piosenki drugi raz i uzupełnij luki wyrazami z ramki.

dni, sny, sny, ptak, *miasto*, miasto, świt, świt,
pięknie, pięknie, pięknie, świat, świat

Mam tak samo jak ty

0. ... *miasto* ... moje, a w nim

Najpiękniejszy mój 1. ....

Najpiękniejsze dni

Zostawiłem tam kolorowe 2. ....

Kiedyś zatrzymam czas

I na skrzydłach jak 3. ....

Będę leciał co sił

Tam, gdzie moje sny

I warszawskie kolorowe 4. ....

Gdybyś ujrzeć chciał
nadwiślański **5.** ....
Już dziś wyruszaj ze mną tam
Zobaczysz, jak przywita **6.** ..... nas
Warszawski dzień

Mam tak samo jak ty
7. ..... moje, a w nim
Najpiękniejszy mój **8.** .....
Najpiękniejsze dni
Zostawiłem tam kolorowe **9.** .....

Gdybyś ujrzeć chciał
Nadwiślański **10.** .....
Już dziś wyruszaj ze mną tam
Zobaczysz, jak przywita **11.** ..... nas
Warszawski dzień
Zobaczysz, jak przywita **12.** ..... nas
Warszawski dzień
Warszawski dzień
Warszawski dzień

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

7. Odpowiedz na pytania.

0. Jak się nazywa miasto, o którym mowa w piosence?

Miasto w piosence to Warszawa.....

1. Dlaczego piosenkarz chce zatrzymać czas?
2. Nad jaką rzeką leży miasto?
3. Dlaczego to miasto jest ważne?
4. Co szczególnego można zobaczyć w tym mieście?
5. Dokąd będzie leciał poeta?

8. Opisz zdjęcia zgodnie z podanymi pytaniami. Wykorzystaj wyrazy w ramce.

niebieski (-a, -e), zielony, brązowy, czarny, czerwony, różowy, fioletowy, pomarańczowy, granatowy

1. Kto jest na ilustracji?
2. Gdzie jest ta osoba?
3. Co ona robi?
4. Jaka jest pogoda?
5. Jak jest ubrana ta osoba?
6. Dlaczego śpi w parku?

A

B

C

D

0. Na zdjęciu A widzę osobę w zielonej bluzie. Ta osoba leży na ławce w parku lub lesie. Myślę, że jest bardzo zmęczona, bo jechała długo na rowerze.

9. Przeczytaj tekst i dokończ zdania zgodnie z podanym przykładem.

Czesław Niemen był jednym z najbardziej oryginalnych i znanych polskich piosenkarzy XX wieku. Tak naprawdę nazywał się Czesław Juliusz Wydrzycki i urodził się niedaleko Nowogródka w 1939 roku. Swoją pierwszą trasę koncertową odbył z zespołem Czerwono-Czarni. Wtedy też zmienił nazwisko na Niemen. Przez wiele lat współpracował i tworzył z różnymi formacjami: Akwarele, Niemen Enigmatic, Niemen Aerolit. Niemen eksperymentował z muzyką elektroniczną, nawiązując do rocka i jazzu. Pisał muzykę do wierszy Cypriana Kamila Norwida, Kazimierza Przerwy-Tetmajera i Adama Asnyka. Tworzył muzykę teatralną i filmową oraz wykonywał prace plastyczne. Zmarł w 2004 roku na chorobę nowotworową.

0. Czesław Niemen to ..... **znany piosenkarz** .....
1. Prawdziwe nazwisko artysty brzmiało .....
2. Czesław Niemen pochodził z .....
3. Czesław Niemen był liderem kilku .....
4. Piosenkarz lubił poezję .....
5. Niemen współpracował także z .....
6. Artysta nie tylko pisał muzykę, ale także .....

Źródło: <https://dzieje.pl/postacie/czeslaw-niemen-1939-2004>

10. Przeczytaj tekst i zaznacz w tabelce, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Piłkarski klub Legia Warszawa powstał w roku 1916 na Wołyniu, współtworzyli go żołnierze Legionów Polskich. Nazwę Drużyna Sportowa Legii zaproponował młody piłkarz Stanisław Mielech. Drużyna grała w białych strojach, ponieważ takiego materiału wojsko miało dużo. Na koszulkach znajdował się ukośny czarny pas. Herbem została biała litera „L” na czarnym tle. Jesienią 1916 roku Legiony przybyły do Warszawy i od tego czasu klub jest związany ze stolicą. Niestety po zakończeniu wojny w 1918 roku drużyna przestała istnieć, ponieważ żołnierze wrócili do swoich domów. W marcu 1920 roku klub został reaktywowany w kasynie oficerskim

Zamku Królewskiego pod nazwą Wojskowego Klubu Sportowego Warszawa, a jego barwami stały się biały i czerwony. Sytuacja polityczna Polski była bardzo trudna i żołnierze klubu częściej walczyli, niż trenowali, dlatego od 1922 roku w klubie mogli grać również cywile. Pełna nazwa klubu brzmiała Wojskowy Klub Sportowy „Legia” Warszawa.

Na podstawie: <https://legia.com/historia>

		Prawda	Fałsz
0.	Tekst opisuje historię klubu piłkarskiego.	X	
1.	W Legii początkowo grali tylko żołnierze.		
2.	Początkowo legioniści grali w kolorowych strojach.		
3.	Drużyna nie miała własnego znaku.		
4.	Drużyna zawsze była związana z Warszawą.		
5.	Po wojnie klub został rozwiązany.		
6.	W 1920 roku klub zmienił kolory.		
7.	Od 1922 roku zawodnikami byli tylko zawodowi żołnierze.		

11. Uzupełnij zdania wyrazami „niż” i „od”.

0. Robert Lewandowski jest starszym piłkarzem .. **niż** .. Grzegorz Krychowiak.
1. Zosia uważa, że kolor zielony jest ładniejszy ..... koloru białego.
2. Wisła jest dłuższą rzeką ..... Odry.
3. Gniezno jest starszym miastem ..... Warszawa.
4. Most Józefa Poniatowskiego jest dłuższy ..... Mostu Łazienkowskiego.
5. Stadion Narodowy jest większy ..... stadion Legii.
6. Zwykle lato jest cieplejsze ..... wiosny.

12. Czy znasz historię klubu piłkarskiego w twoim mieście? Poszukaj informacji na ten temat i opowiedz o nich kolegom/koleżankom w grupie.

1. Jak nazywa się ten klub?
2. Jakiego koloru są koszulki i spodenki piłkarzy?
3. Jak wygląda herb klubu?
4. Jak długo istnieje ten klub?
5. Kto jest najlepszym piłkarzem tego klubu?

13. Otwórz link i sprawdź, ile zapamiętałeś/ zapamiętałaś z lekcji.

<https://learningapps.org/watch?v=p4vt1rtvn24>
<https://learningapps.org/watch?v=py2iy7i7c24>

Sen o Warszawie

**Tekst: Marek Gaszyński, muzyka: Czesław Niemien,
wokal: Czesław Niemen**

<https://youtu.be/yMK4kOnh1H0>

Mam tak samo jak ty

Miasto moje, a w nim

Najpiękniejszy mój świat

Najpiękniejsze dni

Zostawiłem tam kolorowe sny

Mam tak samo jak ty

Miasto moje, a w nim

Najpiękniejszy mój świat

Najpiękniejsze dni

Zostawiłem tam kolorowe sny

Kiedyś zatrzymam czas

I na skrzydłach jak ptak

Będę leciał co sił

Tam, gdzie moje sny

I warszawskie kolorowe dni

Gdybyś ujrzeć chciał

Nadwiślański świt

Już dziś wyruszaj ze mną tam

Zobaczysz, jak przywita pięknie nas

Warszawski dzień

Gdybyś ujrzeć chciał

nadwiślański świt

Już dziś wyruszaj ze mną tam

Zobaczysz, jak przywita pięknie nas

Warszawski dzień

Zobaczysz, jak przywita pięknie nas

Warszawski dzień

Warszawski dzień

Warszawski dzień

Tekst: Ludwik Starski, muzyka: Jerzy Harald, wokół: Irena Santor

Autorka zadań: Katarzyna Duda

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Napisz, jakie uczucia wyrażają emotikony. Podpisz je wyrazami z ramki.

złość, *smutek*, radość, zdziwienie, strach, miłość

0. .... *smutek* .....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

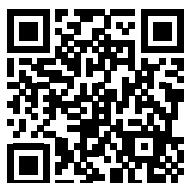

5. ....

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

2. Posłuchaj piosenki *Warszawa, ja i ty*, którą wykonuje Irena Santor, i wpisz brakujące wyrazy.

Warszawa, ja i ty

Tekst: Ludwik Starski, muzyka: Jerzy Harald,
wokół: Irena Santor

<https://youtu.be/529QOkNzBaQ>

Gwiazdami niebo błyska
Gwiazdami fale drżą
Lecz spójrz na fale z bliska
To światła Warszawy są
Już teraz niedaleko
Już **0. ....dudni....** gwarem most
Tym mostem ponad rzeką
Do miasta trafimy wprost

I nic mi już nie **1. ....**
Warszawa, ja i ty
A w górze błękit nieba
Ach, to już **2. ....** mi
Wśród ruin pokoik mały
Maleńkie okna, drzwi
To jest **3. ....** mój cały
Ale to wystarczy mi!

Że tam ktoś bogatszy
Że pieniądze ma?
Lecz ten ktoś nie **4. ....**
Tak na Wisłę z okien co dzień jak ja!
I czego jeszcze trzeba
Gdy Wisła w dole **5. ....**
A w górze błękit nieba?
Ach, to już wystarczy mi!

Już pierwszy tramwaj ruszył
Już pierwsze kino gra
Ach, kto się tym nie **6. ....**
Jeśli serce warszawskie ma?
W tramwaju-barykadzie
Jest bar, **7. ....** tam
Staniemy jak przy ladzie
Gdzie lepiej może być nam?

I nic mi już nie trzeba
Warszawa, ja i ty
A w górze błękit nieba
Ach, to już wystarczy mi!
Wśród **8. ....** pokoik mały
Maleńkie okna, drzwi
To jest majątek mój cały
Ale to wystarczy mi!

Że tam ktoś bogatszy
Że pieniądze ma?
Lecz ten ktoś nie patrzy
Tak na Wisłę z okien co dzień jak ja!
I czego jeszcze trzeba
Gdy Wisła w dole łśni
A w górze błękit nieba?
Ach, to już wystarczy mi!

Bo Warszawa, **9. ....**
Ach, to już wystarczy mi!

3. Posłuchaj piosenki drugi raz i sprawdź swoje odpowiedzi.

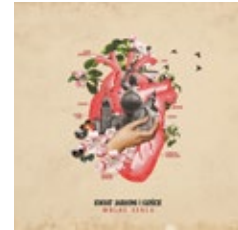
4. Posłuchaj innej wersji piosenki w wykonaniu zespołu Kwiat Jabłoni i Sanah.

Warszawa, ja i ty

Tekst: Ludwik Starski,
muzyka i wykonanie:
Kwiat Jabłoni i Sanah

<https://youtu.be/pHEDxhRzKX0>

Która wersja piosenki bardziej ci się podoba. Co możesz powiedzieć o obu wykonaniach?

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

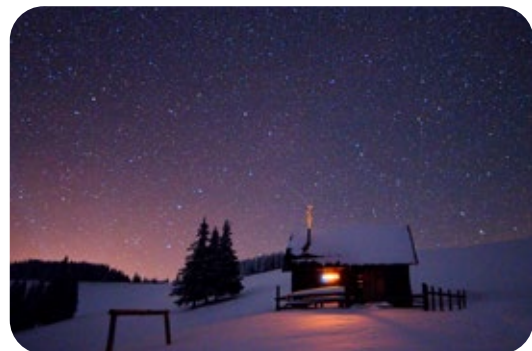

5. Podpisz obrazki wyrazami z piosenki i spróbuj wyjaśnić ich znaczenie.

1 .....

2 .....

3 .....

4 .....

6. Co ceni w życiu kobieta z piosenki? Podkreśl wyrazy, które określają jej priorytety.

pieniądze   spokój   majątek
szczęście   patriotyzm   przestrzeń
miłość   pokoik   Warszawa

7. Czego potrzebuje zakochana osoba? Jak zachowuje się człowiek zakochany? Opisz ten stan na podstawie trzech grafik.

8. Opowiedz historię miłosną na podstawie rysunków.

9. **Tekst piosenki powstał w 1948 roku. Przeczytaj, jak wyglądała wówczas Warszawa. W tabelce zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.**

Powojenna odbudowa Warszawy była pierwszą w historii świata próbą rekonstrukcji całego historycznego jądra miasta, a nie tylko jego najcenniejszych zabytków. To właśnie dzięki rozpoczętej w 1945 roku odbudowie wiele lat później stolica Polski znalazła się na liście światowego dziedzictwa UNESCO. W pierwszych dniach po wojnie mało kto jednak wierzył, że przedsięwzięcie to zakończy się sukcesem.

W styczniu 1945 Warszawa była morzem ruin. Władze PRL rozważały nawet pomysł, że miasto już na zawsze pozostanie w takim stanie, w jakim je zastano – jako

antywojenny pomnik dla przyszłych pokoleń: bezludny krajobraz, przypominający powierzchnię Księżyca.

W trakcie II wojny światowej miasto było niszczone stopniowo. 10 proc. zabudowań runęło już we wrześniu 1939. Dalszy ciąg dewastacji miał miejsce w 1941 podczas sowieckich bombardowań. W 1943 roku zniszczenie osiągnęło bezprecedensowe rozmiary wraz z likwidacją warszawskiego getta. Pokłosiem powstania w getcie było dosłowne zmieciecie z powierzchni ziemi całej północnej dzielnicy Warszawy.

Ostatni etap zniszczenia nadszedł wraz z powstaniem warszawskim, gdy walki objęły rozległe połacie Starówki, Powiśla, Śródmieścia i Woli. To co przetrwało, było metodycznie plądrowane, a potem równane z ziemią przez niemieckie oddziały niszczycielskie (Vernichtungskommando i Verbrennungskommando) jeszcze w połowie stycznia 1945, tuż przed wkroczeniem Armii Czerwonej.

W rezultacie straty w zabudowie Warszawy na początku 1945 roku szacowano na 84 proc., przy czym infrastruktura przemysłowa i obiekty zabytkowe zniszczone były w 90 proc., a budynki mieszkalne w 72 proc. Po powstaniu miasto, w którym przed wojną mieszkał milion ludzi, było niemal opustoszałe. Kilka tysięcy osób gnieździło się pośród zgliszcz. (...)

(...) Warszawa naprawdę była – jak głosił popularny slogan – budowana przez cały naród. Datki napływały z całego kraju, robotnicy rekrutowali się z różnych części Polski, wiele osób pracowało ochotniczo. Ten powszechny entuzjazm, uchwycony w ówczesnych kronikach filmowych, nie był wcale wymysłem komunistycznej propagandy. To naprawdę mógł być główny czynnik, który sprawił, że odbudowa okazała się możliwa.

Warto też wspomnieć o społecznym aspekcie odbudowy Warszawy, jakim było dostarczenie wielu ludziom miejsca do życia i szansy na nowy start. Dotyczyło to całych klas społecznych, uprzednio wykluczonych z udziału w życiu miejskim.

Źródło: <https://culture.pl/pl/artykul/kto-odbudowal-warszawe-i-dlaczego-tak> [dostęp: 8.03.2024].

		Prawda	Fałsz
0.	Warszawa znalazła się na liście światowego dziedzictwa UNESCO.	x	
1.	Władze PRL początkowo planowały nie odbudowywać Warszawy.		
2.	Północna część Warszawy została zniszczona po powstaniu warszawskim.		
3.	Powstanie w getcie spowodowało zrównanie Warszawy z ziemią.		
4.	Straty w zabudowie szacowano po wojnie na 84 procent.		
5.	Mieszkańcy Warszawy wyjechali z miasta po upadku powstania warszawskiego.		
6.	W odbudowie Warszawy brali udział tylko ochotnicy.		
7.	Odbudowa zapewniła miejsce do życia wielu ludziom.		

10. Wstaw podane wyrazy w odpowiedniej formie.

Do szczęścia potrzebuję:

0. .... *gwiazd* ..... (gwiazdy),
1. .... (światła),
2. .... (Warszawa),
3. .... (niebo),
4. .... (pokoik),
5. .... (widok),
6. .... (Wisła),
7. .... (tramwaje),
8. .... (kino),
9. .... (miłość)

Do szczęścia nie potrzebuję:

10. .... (pieniądze),
11. .... (majątek),
12. .... (dom),
13. .... (ziemia),
14. .... (bogactwo).

11. Dokończ zdania.

1. Do szczęścia potrzebuję.....
2. Współczesny mężczyzna do szczęścia potrzebuje .....
3. Współczesna kobieta do szczęścia potrzebuje .....
4. Współczesne dziecko do szczęścia potrzebuje .....

12. Ułóż pytania dotyczące podkreślonych wyrazów.

Ludwik Starski, a właściwie Ludwik Kałuszyner, przyszedł na świat w 1903 roku w rodzinie inteligenckiej o żydowskich korzeniach. W pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości mieszkał w Łodzi, gdzie rozpoczął swoją twórczą karierę.

Pod pseudonimami Julian Starski lub Spleen publikował w łódzkiej prasie felietony, wiersze satyryczne oraz powieści sensacyjne, takie jak *Szatan Łodzi*, *Tajemnice łódzkiego cmentarza* czy *Wampir Bałut*. Współpracował też z miejscowymi kabaretami.

Po przeprowadzce do Warszawy na początku lat 30. kontynuował swoją działalność dziennikarsko-kabaretową. Nadal publikował w prasie, a także pisywał skecze, monologi i piosenki dla kabaretów i teatrzyków rewiowych, m.in. dla słynnego Qui Pro Quo czy Morskiego Oka.

0. *Kiedy urodził się Ludwik Starski?*

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

13. Obejrzyj film *Miasto ruin*, następnie na podstawie zdjęcia opisz w ośmiu zdaniach, jak zmieniła się Warszawa.

<https://youtu.be/nl46M-P7AMQ> [dostęp: 23.07.2024]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Napisz historię miłości w oparciu o piosenkę *Warszawa, ja i ty*.

Siedzieliśmy razem, patrząc na Wisłę. On ciągle zerkał na zegarek, który lśnił na jego nadgarstku. Zastanawiałam się, dokąd może się spieszyć. Czyżby na coś czekał?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 22 horizontal dotted lines, evenly spaced, filling the majority of the page. Each line consists of small green dots.

15. Zaśpiewaj piosenkę w parze z kolegą/koleżanką.

Warszawa, ja i ty

**Tekst: Ludwik Starski, muzyka: Jerzy Harald,
wokal: Irena Santor**

<https://youtu.be/529QOkNzBaQ>

*Gwiazdami niebo błyska
Gwiazdami fale drżą
Lecz spójrz na fale z bliska
To światła Warszawy są
Już teraz niedaleko
Już dudni gwarem most
Tym mostem ponad rzeką
Do miasta trafimy wprost*

*I nic mi już nie trzeba
Warszawa, ja i ty
A w górze błękit nieba
Ach, to już wystarczy mi!
Wśród ruin pokoik mały
Maleńkie okna, drzwi
To jest majątek mój cały
Ale to wystarczy mi!*

*I nic mi już nie trzeba
Warszawa, ja i ty
A w górze błękit nieba
Ach, to już wystarczy mi!
Wśród ruin pokoik mały
Maleńkie okna, drzwi
To jest majątek mój cały
Ale to wystarczy mi!*

*Że tam ktoś bogatszy
Że pieniądze ma?
Lecz ten ktoś nie patrzy
Tak na Wisłę z okien co dzień jak ja!
I czego jeszcze trzeba
Gdy Wisła w dole łśni
A w górze błękit nieba?
Ach, to już wystarczy mi!*

*Że tam ktoś bogatszy
Że pieniądze ma?
Lecz ten ktoś nie patrzy
Tak na Wisłę z okien co dzień jak ja!
I czego jeszcze trzeba
Gdy Wisła w dole łśni
A w górze błękit nieba?
Ach, to już wystarczy mi!*

*Bo Warszawa, ja i ty
Ach, to już wystarczy mi!*

*Już pierwszy tramwaj ruszył
Już pierwsze kino gra
Ach, kto się tym nie wzruszy
Jeśli serce warszawskie ma?
W tramwaju-barykadzie
Jest bar, pójdziemy tam
Staniemy jak przy ladzie
Gdzie lepiej może być nam?*

Źródło: <https://www.musixmatch.com/lyrics/Kwiat-Jabloni-sanah/Warszawa-ja-i-ty>

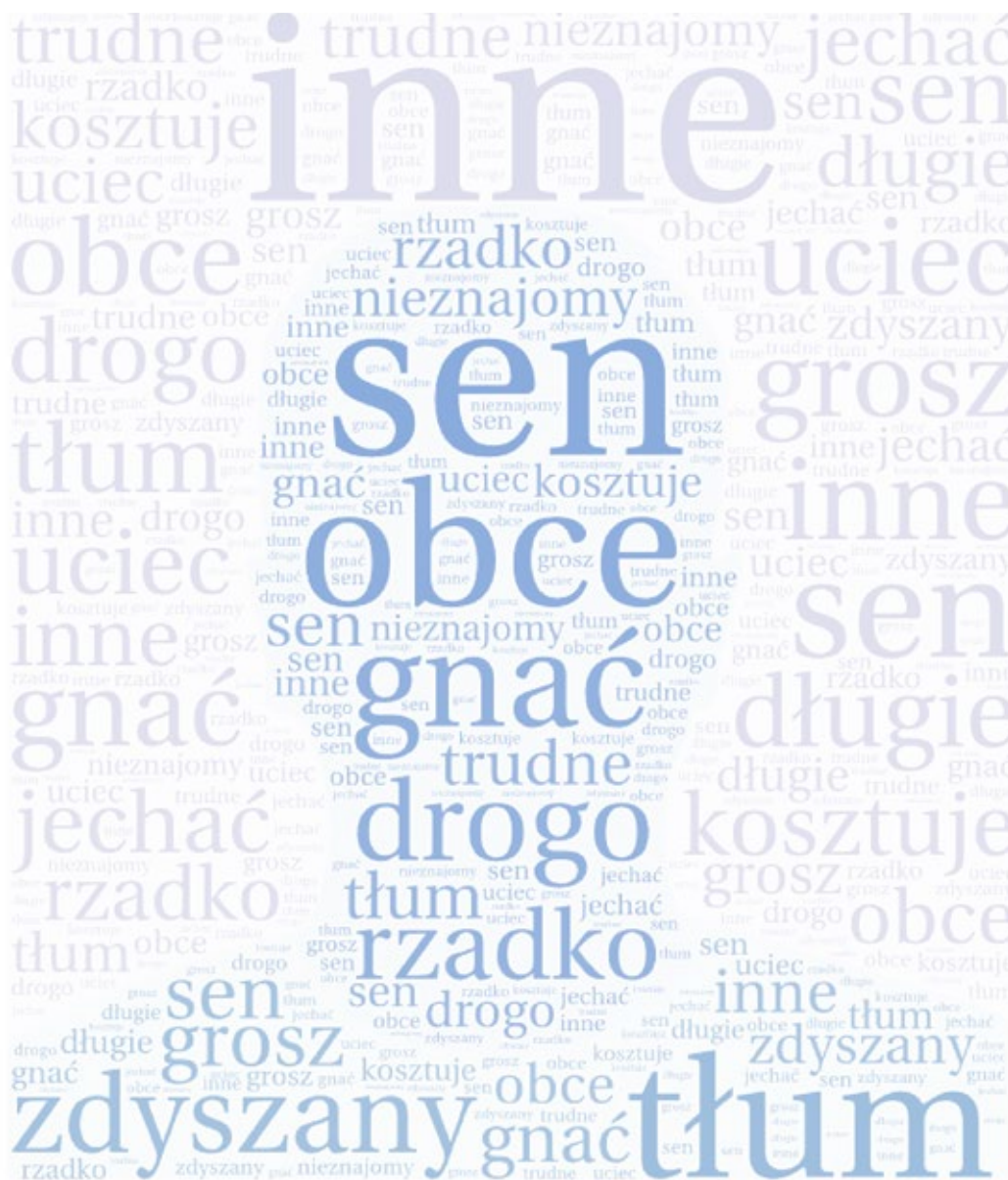
Tekst: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki, muzyka: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki, wykonanie: Lady Pank

Autorka zadań: Katarzyna Duda

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

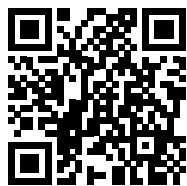

1. Spójrz na chmurę wyrazów i powiedz, jaka jest Warszawa według autorów piosenki.

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

2. Posłuchaj piosenki *Stacja Warszawa* w wykonaniu Lady Pank. Uzupełnij luki wyrazami ramki. Uwaga! Niektóre wyrazy nie pasują.

Stacja Warszawa

Tekst: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki,
muzyka: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki,
wykonanie: Lady Pank

https://youtu.be/Y_zfLepNkwl

brawa, jechać, tłum, uciec, zabawa, chłopak,
trzeba, obce, grosz, kobieta, szum, dziwne

W moich snach wciąż Warszawa
Pełna ulic, placów, drzew
Rzadko słyszysz tu **0. ...brawa...**
Częściej to drwiący śmiech

Twarze w metrze są **1. ....**
Bo i po co się znać
To kosztuje zbyt drogo
Lepiej **2. ....** i spać

Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i **3. ....**
Gdybyś tu była, ja wiem

Noce są zawsze długie
A za dnia ciągle **4. ....**
Mało kto to zrozumie
Dokąd gna zdyszany **5. ....**

Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem

Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie **6. ....** – dobrze to wiem!

W moich snach wciąż Warszawa
I do grosza wciąż **7. ....**
Ktoś mi mówi: to sprawa
A ja chcę **8. ....** stąd

Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem, ja wiem

Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!

Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!

Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem, ja wiem

Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!

Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!

- 3. Posłuchaj piosenki po raz drugi. Napisz, co jest najważniejsze w życiu mieszkańców Warszawy według tego utworu?**

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

- 4. Na podstawie grafiki i tekstu piosenki scharakteryzuj warszawiaków.**

Twarze
w metrze
są obce

To kosztuje
zbyt drogo

Lepiej
jechać
i spać

Dokąd gna
zdyszany
tłum

I do grosza
wciąż grosz

5. Połącz przymiotniki z ich znaczeniem.

0.	zarozumiały	A.	chorobliwie żądny dóbr materialnych, zachłanny
1.	apodyktyczny	B.	nadmiernie wychwalający swoją osobę, zadufany w sobie, zuchwały
2.	zapracowany	C.	butny, zuchwały, lekceważący innych
3.	samotny	D.	żyjący z dala od ludzi, pozbawiony towarzystwa i bliskości innych
4.	introwertyczny	E.	potrafiący sobie radzić, chytry
5.	wyniosły	F.	taki, który narzuca swoją wolę innym i nie znosi sprzeciwu
6.	chciwy	G.	skupiony na sobie
7.	egocentryczny	H.	pracujący dużo, czasami za dużo
8.	arogancki	I.	okazujący innym wyższość, dumny, zarozumiały
9.	cwany	J.	zamknięty w sobie

6. Jakie zawody wykonują postacie na fotografiach? Jak myślisz, które z tych zawodów są popularne w Warszawie?

krawiec, murarz, sprzedawca, architekt,
fryzjer, weterynarz, dekarz, florysta, rolnik

0. .... *fryzjer* .....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. .... 7. .... 8. ....

7. Adam zaczyna pracę w korporacji jako stażysta. Napisz, co zrobić, by szybko awansować i wspiąć się na wyżyny korporacyjnej hierarchii. Użyj trybu rozkazującego.

0. *Nigdy nie spóźniaj się do pracy!* .....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

8. Przeczytaj historię powstania piosenki *Stacja Warszawa* opowiedzianą przez Andrzeja Mogielnickiego. Następnie połącz wyrazy, które pojawiły się w tekście, z ich synonimami.

Piosenki o Warszawie zwykle są a to bohaterskie, a to miłosne, a to topograficzne, więc pomyślałem, że napiszę coś innego, z punktu widzenia kogoś, kto w tej

Warszawie zasuwa cały dzień. Konwencja tekstu taka bluesowa, na kształt *work song*. Wszyscy mówią o emigracji do Niemiec czy Anglii, nikt nie mówi o emigracji wewnętrznej, chociaż jest masowa. Kiedy jeszcze mieszkałem na Nowym Mieście, chodziłem na wódeczkę do żydowskiej knajpy „Pod Samsonem”, gdzie było dwóch młodych barmanów. I jak to przy barze – rozmawia się z barmanem. Okazało się, że przyjechali do Warszawy spod Suwałk, wynajmowali kawalerkę we dwóch czy trzech. Do pracy chodzili na całe noce. No i tęsknili za domem, za dziewczynami. Janek dał mi kompozycję bez refrenu – wstęp, zwrotka, przewrót na gitarze i druga zwrotka. I do tego napisałem tekst. A tu nagle w ostatniej chwili on dzwoni:

„Ty, za mało tu jest, jeszcze coś dodam”. „Janek, ja cię zamorduję, ja już skończyłem, postawiłem kropkę. Uwierz mi, że to nie puzzle do wymiany, tylko skończona całość, jakiś ciąg myślowy, puenta, takie rzeczy, o których chyba nie masz pojęcia. Tekst to jest, mój drogi, poważna sprawa”.

No co ja mu dopiszę? I od czapy dałem „Jeśli miłość coś znaczy...”. Potem czytałem całość i ze zdziwieniem patrzyłem, że chyba pasuje.

Źródło: https://rockgaweda.pl/historia/Lady_Pank/Stacja_Warszawa [dostęp: 13.03.2024].

0.	bohaterski →	A.	heroiczny
1.	topografia	B.	bez sensu
2.	zasuwać	C.	rzeźba miasta
3.	knajpa	D.	konkluzja
4.	kawalerka	E.	pracować
5.	zamordować	F.	mieszkanie jednopokojowe
6.	postawić kropkę	G.	skończyć
7.	puenta	H.	zabić
8.	od czapy	I.	bar

9. Sprawdź w parze z kolegą/koleżanką, o czym są piosenki w podręczniku. Wpisz w luki poprawną formę miejscownika.

0. Piosenka jest o ..... **miłości** ..... (**miłość**)
1. Piosenka jest o ..... (.....)
2. Piosenka jest o ..... (.....)
3. Piosenka jest o ..... (**pieniądze**)
4. Piosenka jest o ..... (.....)
5. Piosenka jest o ..... (**wojna**)
6. Piosenka jest o ..... (.....)
7. Piosenka jest o ..... (.....)
8. Piosenka jest o ..... (**Ryga**)
9. Piosenka jest o ..... (**Warszawa**)
10. Piosenka jest o ..... (.....)

10. Spośród wyrazów w nawiasie podkreśl jeden, który najbardziej pasuje.

Zespół Lady Pank to jeden z (**najpopularniejszych, znanych, masowych**) i najbardziej legendarnych polskich zespołów rockowych. Powstał we Wrocławiu we wrześniu 1981 roku z inicjatywy gitarzysty i kompozytora, Jana Borysewicza (**widzianego, współpracującego, lubianego**) wcześniej z grupą Budka Suflera.

Pierwszym utworem (**nagrany, zrobionym, przygotowanym**) przez Jana Borysewicza była *Mała Lady Pank*, której tytuł stał się (**motywem, pomysłem, inspiracją**) dla nazwy zespołu. Kolejny utwór, *Minus 10 w Rio*, został już nagrany z Januszem Panasewiczem w roli (**chórzysty, wokalisty, solisty**). Tak powstała grupa, którą od 35 lat (**podziwia, akceptuje, krytykuje**) polska publiczność. Pierwszy skład zespołu stanowili: Jan Borysewicz – gitara solowa; Janusz Panasewicz – śpiew; Paweł Mściślawski – bas; Edmund Stasiak – gitara oraz Jarosław Szlagowski – perkusja. W tym składzie zespół (**zdobył, zaopatrzył się, nagrał**) pierwszy długogrający album pt. *Lady Pank* (1983), który sprzedał się

w ponadmilionowym nakładzie i do dziś jest jedną z najważniejszych płyt w historii polskiej muzyki rozrywkowej.

W roku 1985 zespół wyjechał na występy zagraniczne, co w polskiej **(rzeczywistości, trudności, pracowitości)** było niezwykle wyjątkowym wydarzeniem. Od Wielkiej Brytanii, przez Finlandię i Związek Radziecki, aż po kilkutygodniowe tournée po Stanach Zjednoczonych, gdzie zespół został zauważony przez amerykańskich promotorów i zaproszony do współpracy.

W czerwcu 1986 roku władze **(zawiesiły, aresztowały, zamknęły)** zespół na rok za skandal podczas jednego z koncertów we Wrocławiu. Dwa lata później Borysewicz skomponował trzy wielkie przeboje, do dziś regularnie **(prezentowane, ilustrowane, inscenizowane)** przez stacje radiowe: *Tacy sami*, *To, co mam* i najśłynniejszy z nich – *Zostawcie Titanica*. W tym samym roku, podczas kolejnej trasy koncertowej w USA, Jana Borysewicza i Janusza Panasewicza **(opuścili, przeprowadzili się, wyjechali)** pozostali muzycy i dopiero w 1990 roku Jan Borysewicz powołał nowy skład, który nagrał szósty album Lady Pank z kolejnym wielkim hitem *Zawsze tam, gdzie ty* [...].

Z ogromnym impetem zespół Lady Pank wrócił w roku 1994, wydając świetną płytę *Na Na*. Album wydała wkraczająca wówczas na polski rynek **(międzynarodowa, powszechna, publiczna)** firma KOCH International, która zdecydowała się postawić na legendę polskiego rocka, jej nowy wizerunek i dość mocny, rockowy materiał muzyczny. I wygrała. Album *Na Na* uzyskał status platynowej płyty i przyniósł takie hity, jak *Na co komu dziś, Na Na, Młode orły* czy *Zabić strach*.

[Od 2001 roku], z regularnością co dwa, trzy lata, zespół nagrywa kolejne płyty i lansuje kolejne przeboje. *Znowu pada deszcz, Słońcem opętani, 7-me niebo nienawiści, Stacja Warszawa* (największy polski przebój 2004 roku), *Strach się bać, Wenus Mars, Mój świat bez ciebie, Dziewczyny dzisiaj z byle kim nie tańczą* śpiewają kolejne pokolenia fanów.

Źródło: <https://lady-pank.com/HISTORIA> [dostęp: 13.03.2024].

11. Użyj wyrazów podanych w nawiasie i przekształć zdania tak, by nadal miały ten sam sens.

0. Borysewicz i Panasewicz to założyciele Lady Pank. **(są)**

Borysewicz i Panasewicz są założycielami Lady Pank. .....

1. Mogielnicki wspomina powstanie tekstu piosenki *Stacja Warszawa*. **(opowiada)**

.....

2. Czy znasz historię powstania zespołu Lady Pank? **(wiesz)**

.....

3. Mężczyzna tęskni za ukochaną. **(brakuje)**

.....

4. Mężczyzna obserwuje ludzi w metrze. **(przygląda się)**

.....

5. *Stacja Warszawa* jest młodsza niż *Tacy sami*. **(od)**

.....

12. Z tekstu o Lady Pank (zadanie 10) wypisz pięć innych utworów tego zespołu. Posłuchaj tych piosenek w internecie. Która z nich podoba ci się najbardziej? Uzasadnij dlaczego.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Piosenka ..... podoba mi się najbardziej,

dlatego że .....

.....

13. Czy w mieście łatwo znaleźć pracę? Jak myślisz, dlaczego mężczyzna na rysunku się uśmiecha? Napisz krótką historię o nim. Piosenka *Stacja Warszawa* może być dla ciebie inspiracją.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Stacja Warszawa

**Tekst: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki,
muzyka: Jan Borysewicz, Andrzej Mogielnicki,
wykonanie: Lady Pank**

https://youtu.be/Y_zfLepNkwl

*W moich snach wciąż Warszawa
Pełna ulic, placów, drzew
Rzadko słyszysz tu brawa
Częściej to drwiący śmiech*

*Twarze w metrze są obce
Bo i po co się znać
To kosztuje zbyt drogo
Lepiej jechać i spać*

*Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem*

*Noce są zawsze długie
A za dnia ciągły szum
Mało kto to zrozumie
Dokąd gna zdyszany tłum*

*Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem*

*Jeśli miłość coś znaczy to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!*

*W moich snach wciąż Warszawa
I do grosza wciąż grosz
Ktoś mi mówi: to sprawa
A ja chcę uciec stąd*

*Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem,*

*Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!*

*Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!*

*Wszystko byłoby inne
Gdybyś tu była, ja wiem
Nie tak trudne i dziwne
Gdybyś tu była, ja wiem, ja wiem*

*Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!*

*Jeśli miłość coś znaczy, to musi dać znak
Kiedyś też to zobaczysz, powiesz mi tak
Zniknie Warszawa, tak jawa, jak sen
Życie to nie zabawa – dobrze to wiem!*

Źródło: <https://lyrics.lyricfind.com/lyrics/lady-pank-stacja-warszawa>

Tekst: Bronisław Brok, muzyka: Jerzy Wasowski, wokal: Adolf Dymsza

Autorka zadań: Marlena Olechowska

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Obejrzyj film i porozmawiaj z kolegą/koleżanką o tym, dlaczego można lubić Warszawę.

<https://youtu.be/4VepDrHH4bI>

0. *Warszawę można lubić, bo ma dużo pięknych parków.....*

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

2. Obejrzyj film i porozmawiaj z kolegą/koleżanką o tym, dlaczego można lubić Rygę.

<https://youtu.be/Jba4EqOG1ho>

0. *Rygę można lubić, ponieważ ma piękne Stare Miasto.....*

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

3. Połącz punkty w kolumnach zgodnie z podanym przykładem.

0.	<i>w cztery oczy</i>	A.	przyglądać się komuś długo i dokładnie
1.	mieć spokojną głowę	B.	<i>sam na sam, na osobności</i>
2.	spojrzeć komuś głęboko w oczy	C.	przestać myśleć logicznie
3.	stracić głowę	D.	nie mieć powodów do zmartwienia
4.	stracić serce do czegoś	E.	czuć się zadowolonym z życia
5.	mieć szczęście w życiu	F.	stracić zainteresowanie czymś

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

4. Posłuchaj piosenki *Warszawa da się lubić*. Uzupełnij zdania wyrazami z ramki.

Warszawa da się lubić

Tekst: Bronisław Brok,
muzyka: Jerzy Wasowski,
wokal: Adolf Dymsza

<https://youtu.be/TO3UNGhggQ8>

zdrobnienie, porównać, stolicą, serce, wątpliwości, niepotrzebne, szczęście, najważniejszym

0. Geniuchna to ... ***zdrobnienie*** ... od imienia Genowefa.
1. W Warszawie można odszukać ..... i stracić .....
2. Warszawa jest ..... miastem Polski, ponieważ jest ..... kraju.
3. Warszawy nie można ..... z żadnym innym miastem Europy.
4. Nikt nie powinien mieć ..... , że Warszawę da się lubić.
5. Warszawa da się lubić i każde słowo krytyki jest .....

5. Posłuchaj drugi raz piosenki *Warszawa da się lubić* i uzupełnij luki.

Trzeba **0. ... miastu ...** spojrzeć w oczy

Jak Gieniuchnie swej w oczęta

Już tej **1. ....** tej uroczej

Się nie zapomni, się zapamięta

Warszawa da się lubić

Warszawa da się lubić

Tu szczęście można **2. ....**

Tutaj serce można zgubić

Wiadoma rzecz **3. ....**

I każde słowo zbędnem¹

W ogóle i w szczególe

I pod każdym innym² **4. ....**

Z nią się nawet podobnież

I **5. ....** Paryż równać nie ma prawa

Bo faktycznie wiadomo, pardon

Lecz nie ma, nie ma **6. ....** Warszawa

Warszawa da się lubić

Warszawa da się lubić

Tu szczęście można znaleźć

Tutaj serce można zgubić

Kto odmienne rzuci **7. ....**

Też spokojna nasza głowa

8. .... na nie zapytanie

Panie szanowny, po co ta mowa

Warszawa da się lubić

Warszawa da się lubić

1 zbędnem – dzisiejsza forma: zbędnym

2 każdym innym – dzisiejsza forma: każdym innym

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

6. Dlaczego osoba mówiąca w piosence uważa, że „Warszawa da się lubić”? Napisz pięć zdań. Pamiętaj, aby pisać własnymi słowami.

0. *Warszawa da się lubić, ponieważ w tym mieście nikt nie czuje się smutny i nieszczęśliwy.*

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

7. Dopasuj czasowniki do podanych zdjęć i ułóż z nimi zdania.

lubić, **zapomnieć**, znaleźć, zapamiętać, rzucać, spojrzeć, zgubić, równać

0. .... **zapomnieć** ....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

7. ....

0. Paweł zapomniał o spotkaniu z szefem.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....

8. Przeczytaj artykuł o stolicach Europy. W tabelce zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Europa jest kontynentem bardzo podzielonym politycznie, gdyż na jej obszarze znajduje się 47 niepodległych państw. Oto informacje o stolicach, które zajmują największe terytoria.

Największym miastem pod względem powierzchni jest Moskwa, której nazwa pochodzi od przepływającej tam rzeki. To stare miasto zostało założone w XII wieku i jest siedzibą najstarszej uczelni filmowej – Uniwersytetu Kinematografii, wyposażonego w nowoczesny sprzęt, który daje studentom możliwość nagrywania filmów i programów telewizyjnych.

Paryż to polityczne, ekonomiczne i kulturalne serce Francji. Nazwa stolicy pochodzi od plemienia Paryzjów, którzy nad Sekwaną założyli osadę w III wieku p.n.e. (przed naszą erą). W 1860 roku Paryż został podzielony na 20 dzielnic, z których każda ma charakterystyczną atmosferę. Najstarsza francuska kawiarnia nazywa się Le Procope i pochodzi z XVII wieku. Jej gośćmi byli Fryderyk Chopin, Wolter i Rousseau

Symbolem Berlina jest czarny niedźwiedź na białej tarczy, a pierwsze informacje o mieście pochodzą z XIII wieku. Jednym z najważniejszych zabytków miasta jest ogromna Brama Brandenburska – symbol jedności, wolności i pokoju.

W tym mieście muzeów znajduje się także Muzeum Currywurst, czyli kiełbasek z przyprawą curry.

Madryt jest jedną z najbardziej zielonych stolic świata. W herbie miasta znajduje się niedźwiedź opierający się o drzewo poziomkowe. W rezydencji rodziny królewskiej jest aż 3000 pomieszczeń, ale turyści mogą zwiedzać tylko niektóre z nich. Najstarsza budowla stolicy pochodzi z II wieku p.n.e. i jest nią oryginalna świątynia egipska. Podróżni, którzy czekają na pociąg, mogą miło spędzić czas nad sadzawką z żółwiami wśród tropikalnej roślinności.

Źródło: <http://stoliceeuropy.com/index.php/tabele/wg-liczby-ludnosci-2>

	Prawda	Fałsz
0. Na mapie Europy można wyróżnić wiele krajów.		X
1. Rzeka i stolica Rosji nazywają się tak samo.		
2. Studenci moskiewskiego uniwersytetu uczą się, jak stworzyć film.		
3. Paryż był początkowo wsią.		
4. Wszystkie dzielnice Paryża są podobne.		
5. Brama Brandenburska ma przypominać ludziom o ważnych wartościach.		
6. Kiełbasa nie jest ważnym elementem kultury niemieckiej.		
7. Madryt i Berlin mają różne zwierzęta w swoich herbach.		
8. Na dworcu kolejowym w Madrycie można miło spędzić czas w olbrzymiej dżungli.		

9. Przeczytaj poprawnie daty, a następnie zapisz słownie podane daty.

W 1985 r. – w tysiąc dziewięćset osiemdziesiątym piątym roku

Od 1985 r. – od tysiąc dziewięćset osiemdziesiątego piątego roku

W 2000 r. – w dwutysięcznym roku

Od 2000 r. – od dwutysięcznego roku

W 2001 r. – w dwa tysiące pierwszym roku

Od 2001 r. – od dwa tysiące pierwszego roku

1. W 1824 r. – .....
2. Od 1758 r. – .....
3. W 2024 r. – .....
4. Od 2017 r. – .....
5. W 1974 r. – .....
6. Od 1928 r. – .....
7. W 1855 r. – .....
8. Od 1788 r. – .....

10. Przeczytaj tekst o Adolfie Dymśzy i odpowiedz na pytania.

Adolf Dymśza (prawdziwe nazwisko: Adolf Bagiński) urodził się w Warszawie w 1900 roku. Skończył Szkołę Handlową Wawelberga i początkowo pracował w kancelarii rejenta. Od 1918 roku zaczął występować na scenach teatralnych Warszawy, Grodna i Mińska. Początkowo nie miał stałego angażu i dorabiał, ucząc tańca towarzyskiego. Potem grał w teatrze Qui Pro Quo, który nauczył go „szacunku do sztuki, sceny, starszych kolegów, dyscypliny i punktualności”. Okazało się, że ma niezwykle talent komediowy i sam Julian Tuwim pisał dla niego skecze.

W czasie II wojny światowej grał w jawnych teatrach rewiowych, za co po wojnie stanął przed sądem koleżeńskim. Dzięki swojej pracy w sztukach dla Niemców pomógł uwolnić kilka osób z Pawiaka i ukrywał osoby poszukiwane przez hitlerowców. Niestety, został oskarżony o kolaborację i przez kilka lat nie mógł grać w teatrach warszawskich. Decyzją sądu koleżeńskiego musiał też co miesiąc przekazywać pieniądze na Dom Aktora w Skolimowie.

W 1951 roku na stałe wrócił do Warszawy, gdzie związał się z Teatrem Syrena. Przeszedł na emeryturę w 1973 roku. Aktor chorował na Alzheimera, a od czasu okupacji miał coraz większe problemy ze słuchem, co utrudniało mu codzienne

życie. Ostatnie dwa lata życia spędził w domu opieki. Zmarł w 1975 roku i został pochowany na Powązkach.

Źródło: <https://www.polskieradio.pl/39/156/artykul/2356877>

0. Kiedy urodził się Adolf Dymśa? Adolf Dymśa urodził się w 1900 roku.

1. Jaki zawód wykonywał początkowo aktor?
2. W jaki sposób zarabiał dodatkowo na życie, gdy zaczął grać na scenie?
3. Dlaczego Dymśa tak lubił teatr Qui Pro Quo?
4. W jaki sposób Julian Tuwim docenił talent aktora?
5. W jaki sposób sąd koleżeński ukarał Dymśę za grę podczas II wojny światowej?
6. W jaki sposób aktor pomagał Polakom w czasie okupacji?
7. Dlaczego ostatnie dwa lata życia aktor spędził w domu opieki?

11. Połącz punkty w kolumnach zgodnie z podanym przykładem.

0.	występować →	A.	wziąć udział w przedstawieniu teatralnym, filmie, audycji, meczu
1.	dorabiać	B.	żartobliwy dialog, scenka
2.	szacunek	C.	instytucja, która analizuje trudne sprawy i wydaje opinie
3.	skecz	D.	zarabiac dodatkowo
4.	sąd	E.	uznanie uczuć, poglądów innej osoby
5.	ukrywać	F.	złożyć kogoś w grobie
6.	związać się	G.	dawać coś komuś za pośrednictwem kogoś
7.	przekazać	H.	mieć z kimś bliski kontakt
8.	pochować	I.	umieścić kogoś lub coś w niewidocznym miejscu

12. Dyktando.

Marek i Ania postanowili wyjechać na kilka miesięcy do Rygi. Znajomi żartują, że chcą pomóc szczęściu. Tak naprawdę para chce sobie dorobić i kupić mieszkanie na warszawskich Bielanach. Ania jest uroczą blondynką o niebieskich oczach, a Marek wysokim brunetem z wesołym uśmiechem. Na lotnisku okazało się, że Ania zapomniała wziąć adresu firmy, w której mają pracować podczas tych wakacji. Marek stwierdził, że dziewczyna na pewno go zgubiła w taksówce. Zdecydowali, że jeszcze raz spokojnie spojrzą na wszystkie rzeczy w torebce Ani.

Okazało się, że Ania wrzuciła kartkę do biletów na ich powrotny lot za trzy miesiące.

13. Uzupełnij zdania zgodnie z podanym przykładem.

0. *Tomek (dostawać/dostać) ..... dostał ..... w piątek ważny list z Polski.*
1. **(Okazywać się / okazać się)** ....., że jego wujek podarował mu piękną kamienicę w Poznaniu.
2. Tomek długo **(zastanawiać się / zastanowić się)** ..... nad wyjazdem z Polski na stałe.
3. Od listu wujka Roberta jego sytuacja życiowa bardzo się **(zmieniać/ zmienić)** .....
4. Tomek **(szukać/poszukać)** ..... teraz pracy w Poznaniu, żeby w najbliższym czasie się tam przeprowadzić.
5. **(Robić/zrobić)** ..... już mały remont w poznańskim mieszkaniu, więc może się przeprowadzić.
6. Przyjaciele żartują, że Tomek z biednego studenta **(stać się / stawać się)** ..... bogatym człowiekiem i nie musi już pracować.
7. Tomek jednak cały czas im **(mówić/powiedzieć)** ....., że zarządzanie starą kamienicą to duża odpowiedzialność.
8. Tydzień temu Tomek **(tworzyć/stworzyć)** ..... swój pierwszy plan biznesowy i jest z tego powodu bardzo zadowolony.

14. Zagraj w miasta-państwa.

państwa	miasta	rzeczy	zwierzęta	sporty	ubrania

15. Quiz z datami.

<https://quizizz.com/admin/quiz/660f0c90a1e2a69fb8e7f8a5>

Warszawa da się lubić

**Tekst: Bronisław Brok,
muzyka: Jerzy Wasowski,
wokal: Adolf Dymsza**

<https://youtu.be/TO3UNGhggQ8>

*Trzeba miastu spojrzeć w oczy
Jak Gieniuchnie swej w oczęta
Już tej chwili tej uroczej
Się nie zapomni, się zapamięta*

*Kto odmienne rzuci zdanie
Też spokojna nasza głowa
Mamy na nie zapytanie
Panie szanowny, po co ta mowa*

*Warszawa da się lubić
Warszawa da się lubić
Tu szczęście można znaleźć
Tutaj serce można zgubić
Wiadoma rzecz stolica
I każde słowo zbędne
W ogóle i w szczególe
I pod każdym innym względem*

*Warszawa da się lubić
Warszawa da się lubić
Tu szczęście można znaleźć
Tutaj serce można zgubić
Wiadoma rzecz stolica
I każde słowo zbędne
W ogóle i w szczególe
I pod każdym innym względem*

*Z nią się nawet podobnie
I miasto Paryż równać nie ma prawa
Bo faktycznie wiadomo, pardon
Lecz nie ma, nie ma jak Warszawa
Warszawa da się lubić
Warszawa da się lubić
Tu szczęście można znaleźć
Tutaj serce można zgubić*

*Z nią się nawet podobnie
I miasto Paryż równać nie ma prawa
Bo faktycznie wiadomo, pardon
Lecz nie ma, nie ma jak Warszawa
Warszawa da się lubić
Warszawa da się lubić
Tu szczęście można znaleźć
Tutaj serce można zgubić*

Tekst: Olga Daukszta, muzyka: Dawid Jan Makosz, wokół: Karolina Leszko
Autorka zadań: Krystyna Barkowska

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Z czym kojarzy ci się wiosna? Wymień oznaki nadchodzącej wiosny. Wskaż jak najwięcej przykładów.

0. *Wiosna to śpiew ptaków, który słyhać rano przez otwarte okno.....*
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

2. Jakie znasz wiosenne kwiaty? Dopasuj obrazek do wyrazu.

	KWIAT		OBRAZEK
0.	<i>Przebiśnieg</i>	A.	
1.	Pierwiosnek lub prymulka	B.	

2.	Krokus	C.	
3.	Tulipan	D.	
4.	Żonkil	E.	
5.	Zawilec	F.	
6.	Przylaszczka	G.	
7.	Hiacynt	H.	
8.	Szafirek	I.	

3. Przeczytaj tekst, podkreśl oznaki wiosny.

Po krótkich, zimowych dniach wszyscy z niecierpliwością wypatrujemy pierwszych oznak wiosny. W marcu przylatują ptaki, pojawiają się pierwsze owady i wiosenne kwiaty. Nareszcie kwitną krzewy: leszczyna, dereń, wawrzynek, wilczytko oraz drzewa: topole, wiązy, kasztanowiec, modrzew lub olsza czarna. W parkach, lasach i na łąkach można zobaczyć skowronki, zięby, szpaki, pliszki, kopciuszkę, bociany. Ale za prawdziwego zwiastuna wiosny w ptasim świecie uważa się żurawia. Pary żurawi po powrocie w rodzinne strony wybierają miejsca na gniazda. Wiele ptaków rozpoczyna lęgi, np. kruki, wrony, gawrony. Rozbrzmiewa kukanie kukułki, stukanie dzięcioła, można również usłyszeć miłosne śpiewy sikorek, strzyżyków, tokowanie głuszców, pohukiwanie puszczyków, klekotanie bocianów. W jeziorach i stawach kumkają żaby.

Na podstawie: <https://polki.pl/dom/ogrod-i-balkon,tytul-seo-przedwiosnie-poznaj-7-oznak-nadchodzacej-wiosny,10427239,artykul.html> [dostęp: 23.04.2024].

4. Żaba, bocian, puszczyk, dzięcioł, kukułka, wrona, kruk, sikorka, dzięcioł, żuraw. Czy znasz odgłosy tych zwierząt? Jak one brzmią w twoim ojczystym języku? Posłuchaj ptasich głosów i spróbuj odgadnąć, do kogo należą.

<https://www.glosy-ptakow.pl>

5. Dopasuj słowa do ich opisów.

0.	<i>wypatrywać</i>	A.	przychodzenie na świat ptaków
1.	oznaka	B.	zapowiedź jakiegoś zjawiska
2.	kwitnąć	C.	wypełniać się dźwiękami
3.	zwiastun	D.	<i>czekać na kogoś lub na coś z niecierpliwością</i>
4.	rozbrzmiewać	E.	symptom, objaw, wskaźnik
5.	lęg	F.	rozwijać się z pączka w kwiat

6. Rozwiąż zagadki.

0. Przysiadły na topoli, stare gniazdo poznały. Dzieciom na powitanie o wiosnie klekotały ..... *bociany* .....
1. Tam, w lesie cieniastym, zakwita niebiesko. Na łące na pewno czułaby się kiepsko. A gdy zakwita w marcu, to wtedy już wiecie, że nieodwołalnie jest wiosna na świecie. ....
2. Jak ten kwiatek się nazywa, co słowo „pan” w nazwie ukrywa? .....
3. Jeszcze wszystko uśpione, jeszcze nic nie rośnie. A on śnieg przebija i mówi o wiosnie. ....
4. Nie chodzą, lecz skaczą, nad stawem mieszkają. Gdy wieczór nadchodzi, na głosy kumkają.....

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

7. Zapisz oznaki wiosny, o których usłyszysz w piosence.

Dziki łąbędzie

Tekst: Olga Dauksza,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokal: Karolina Leszko

<https://youtu.be/FDFWJhs1htQ>

0. *leciały łąbędzie*.....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

8. Przeczytaj tekst i uzupełnij luki czasownikami z ramki.

leciały, wieją, biją, sprzedają, leciały, chodzi, kwitnie, spoczywa

Dzień jest dzisiejszy jedyny. Dzień, który nigdy nie będzie...

Dzisiaj ze Szwecji **0. .... *leciały* .....** nad Rygą białe łabędzie.

Obłoki lekkie i srebrne płyną i płyną nad miastem,

lecz wiosen mych siedemnaście zdaje się ciężkim balastem.

Nad Rygą białe łabędzie **1. ....** szafirem i fiordem,

zegary stare na wieżach **2. ....** odrodzeń akordem.

I na ulicach przyłaszczki **3. ....** łgi i Mildy,

lecz wiosen mych siedemnaście **4. ....** w pancerzu Brunhildy.

Dzień jest błękitno-liliowy, przyłaszczką **5. ....** i wzrasta,

dzisiaj mnie cicho spytano: – Czy możesz pokochać Fausta?

A gdy mnie o to pytano, stałam się trwożna i dzika,

bo wiosna mówiła do mnie w łabędzim, mocarnym krzyku.

Więc opuściłam ramiona i stałam długo nieswoja,

bo czułam, jak na mych barkach Brunhildy **6. ....** zbroja.

A dzień był taki wiosenny. Takiego więcej nie będzie...

Z Norwegii, z Szwecji, z Islandii **7. ....** dzikie łabędzie.

9. Posłuchaj drugi raz piosenki *Dzikie łabędzie* i zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

		Prawda	Fałsz
0	<i>Łabędzie przyleciały do Rygi z Polski.</i>		X
1	Dziewczyna ma siedemnaście lat.		
2	Wiosenne kwiaty sprzedaje Brunhilda.		

		Prawda	Fałsz
3	Wiosna w wierszu jest kojarzona z kolorem błękitno-liliowym.		
4	Faust i Brunhilda są parą zakochanych.		
5	Mieszkańki Rygi sprzedają pierwsze wiosenne kwiaty.		

ĆWICZENIA W TRAKCIE DRUGIEGO SŁUCHANIA PIOSENKI

10. Porozmawiaj z kolegą/koleżanką o uczuciach, jakie towarzyszą podmiotowi lirycznemu w wierszu Olgi Daukszy.

Bohater utworu czuje się smutny i przygnębiony .....

.....

.....

.....

11. Uczucia/emocje. Dopasuj definicje do pojęć.

<https://wordwall.net/pl/resource/72191433>

12. Wyobraź sobie, że spotykasz Fausta, który opowiada ci o swoich uczuciach. Napisz o tym opowiadanie (długość: 300 słów), uwzględnij w nim opis przeżyć wewnętrznych.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. „Wiosna mówiła do mnie w łabędzim, mocarnym krzyku”. Jak sądzisz, co to znaczy? Utwórz zdania z frazeologizmem „łabędzi śpiew”.

Frazeologizm „łabędzi śpiew” – ostatni przejaw jakiejś działalności w danej dziedzinie (WSJP). Czasem nazywa się tak też utwór zamykający jakąś epokę artystyczną lub określa się w ten sposób ostatnie osiągnięcie kończące jakiś etap. Np. łabędzim śpiewem może być ostatnia książka pisarza, ostatni obraz malarza albo ostatni utwór muzyczny kompozytora. Obecnie ten zwrot może być używany także w kontekście działalności politycznej czy sportowej.

0. *Krytycy uznali książkę za łabędzi śpiew pisarza.....*
1. ....
2. ....
3. ....

14. Ułóż przynajmniej pięć zdań, wykorzystując frazeologizmy z dzikimi zwierzętami w roli głównej.

Przykłady użycia:

0. *Chyba wszyscy są zgodni co do tego, że ten mecz był łabędzim śpiewem ich drużyny.*
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
- .....
- .....
- .....

15. Przeczytaj tekst. Porozmawiaj z kolegą/koleżanką o tym, w jaki sposób poeta odwołuje się do mitologii nordyckiej. Dlaczego na barkach osoby mówiącej w wierszu „Brunhildy spoczywa zbroja”?

Brunhilda – postać z mitologii nordyckiej, jedna z Walkirii. Walkirie były uzbrojonymi w hełmy, tarcze i włócznie pannami-wojowniczkami. Służyły najwyższemu bogowi nordyckiemu – Odynowi. Walkirie jeździły po niebie na swych pięknych rumakach i walczyły u boku Odyna. Kiedy nie było wojen, Walkirie zamieniały się w piękne łabędzie i schodziły na ziemię do zwykłych ludzi. Pewnego razu tak właśnie uczyniła Brunhilda, najpiękniejsza z Walkirii. Postanowiła wykąpać się w ziemskim jeziorze, więc skryła się w lesie. Tam zrzuciła pióra, zmieniła się w kobietę i naga weszła do sadzawki. Przechodzący nieopodal król zauważył ją. Podkraść się i ukraść jej pióra, bez których nie mogła na powrót zamienić się w łabędzia. Mówiąc jej, że musi pomóc mu w bitwie, w przeciwnym wypadku nie odda jej piór, wymusił na niej przystąpienie do walki z królewskim wrogiem. Kiedy Odyn dowiedział się, że Brunhilda stanęła do walki bez jego pozwolenia, był wściekły. Aby ukarać Brunhildę, ukłuł ją magicznym, usypiającym cierniem. Kiedy zasnęła, bóg umieścił ją w zamku, wokół którego rozpalili ogromne płomienie. Dzielny wojownik imieniem Sygurd (niem. Siegfried) uratował Brunhildę, jednak przez to straciła ona swą moc. Odtąd była już zwykłą kobietą. Miała na zawsze pozostać w Walhalli, gdzie musiała witać poległych wojowników i im służyć. Mit o Brunhildzie został przedstawiony przez Richarda Wagnera w jego operze pt. *Walkiria*.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Brunhilda_\(walkiria\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Brunhilda_(walkiria)) [dostęp: 24.04.2024].

Słowniczek:

Mit – opowieść o herosach i bogach, zjawiskach nadprzyrodzonych, przekazywana ustnie, wyjaśniająca sens świata. Także gatunek literacki (spisane przekazy ustne) należący do epiki. Mity zwykle mają wiele różnych wersji, uzależnionych od kraju, w którym były rozpowszechniane i ulegały ewolucji.

Mitologia – zbiór mitów danej społeczności, np. greckich, nordyckich, słowiańskich.

Walhalla – w mitologii nordyckiej kraina wiecznego szczęścia, do której trafiają polegli w chwale wojownicy.

16. W parze z kolegą/koleżanką napisz scenariusz krótkiego filmu na podstawie wiersza Olgi Daukszty *Dzikie łabędzie*. Nagraj ten film smartfonem.

Dzikie łabędzie

**Tekst: Olga Dauksza,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokół: Karolina Leszko**

<https://youtu.be/FDFWJhs1htQ>

*Dzień jest dzisiejszy jedyny. Dzień, który nigdy nie będzie...
Dzisiaj ze Szwecji leciały nad Rygą białe łabędzie.
Obłoki lekkie i srebrne płyną i płyną nad miastem,
lecz wiosen mych siedemnaście zdaje się ciężkim balastem.*

*Nad Rygą białe łabędzie wieją szafirem i fiordem,
zegary stare na wieżach biją odrodzeń akordem.
I na ulicach przyłaszczki sprzedają Hłgi i Mildy,
lecz wiosen mych siedemnaście chodzi w pancerzu Brunhildy.*

*Dzień jest błękitno-liliowy, przyłaszczką kwitnie i wzrasta,
dzisiaj mnie cicho spytano: – Czy możesz pokochać Fausta?
A gdy mnie o to pytano, stałam się trwożna i dzika,
bo wiosna mówiła do mnie w łabędzim, mocarnym krzyku.*

*Więc opuściłam ramiona i stałam długo nieswoja,
bo czułam, jak na mych barkach Brunhildy spoczywa zbroja.
A dzień był taki wiosenny. Takiego więcej nie będzie...
Z Norwegii, z Szwecji, z Islandii leciały dzikie łabędzie.*

Zdjęcie z koncertu, który 28 maja 2024 roku odbył się na Uniwersytecie Łódzkim w Rydze. Karolina Leszko przy akompaniowaniu Dawida Jana Makosza wykonuje piosenkę *Dziki łąbiedzie*.

Tekst: Albert Harris, muzyka: Albert Harris, wokół: Mieczysław Fogg

Autorka zadań: Agata Roćko

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

- 1. Przeczytaj biografię piosenkarza i zaznacz w tabelce, czy podane zdania są prawdziwe, fałszywe, czy też w tekście brak wiedzy na ten temat.**

Mieczysław Fogg, właśc. Mieczysław Fogiel (ur. 30 maja 1901 w Warszawie, zm. 3 września 1990 tamże) – polski piosenkarz śpiewający barytonem lirycznym, którego kariera artystyczna rozpoczęła się w okresie międzywojennym i trwała przez kilka dziesięcioleci po zakończeniu II wojny światowej. Jego najbardziej znane utwory to: *Tango milonga*, *To ostatnia niedziela*, *Jesienne róże*, *Pierwszy siwy włos*, *Mały biały domek*, *Już nigdy*, *Bo to się zwykle tak zaczyna*.

Kształcił się na Wydziale Wokalistyki Szkoły Muzycznej im. Fryderyka Chopina. W 1926 przyjął pseudonim artystyczny „Fogg”. Debiut Mieczysława Fogg’a jako piosenkarza miał miejsce w 1928 w Chórze Dana na scenie warszawskiego teatrzyku Qui Pro Quo. Od 1932 Chór Dana koncertował za granicą, m.in. w Niemczech, Estonii, na Łotwie, w ZSRR, Finlandii, Norwegii, Szwecji, Austrii, we Włoszech i w USA, gdzie wystąpił w 31 stanach. Dla firmy fonograficznej Odeon nagrywał 100–150 piosenek rocznie, otrzymując przydomek „śpiewająca mrówka”. Po odejściu z Chóru Dana (1938) zadebiutował jako solista, zwyciężając w ogólnopolskim plebiscycie słuchaczy Polskiego Radia. Występował z własnymi recitalami oraz w programach kabaretowych z Mirą Zimińską i pianistą Tadeuszem Sygietyńskim. Mieczysław Fogg był pierwszym polskim artystą estradowym, którego występ nadała Telewizja Polska. Wystąpił on na antenie 5 października 1938 i 26 sierpnia 1939 w pokazie próbnej transmisji telewizyjnej nadawanej z wieżowca Prudential w Warszawie.

W czasie II wojny światowej występował (za zgodą władz Polskiego Państwa Podziemnego) w kawiarniach dostępnych polskiej publiczności, m.in. w Café Bodo, U Aktorek, Lucynie, Swanie, Melodii i kawiarni hotelu Bristol. W 1944, bezpośrednio przed wybuchem powstania warszawskiego, pracował jako kelner w kawiarni na rogu ulic Marszałkowskiej i Wspólnej. W konspiracji nosił pseudonim „Ptaszek”. Wziął udział w powstaniu warszawskim jako żołnierz Armii Krajowej. Podtrzymywał na duchu powstańców i mieszkańców Warszawy, śpiewając w szpitalach, na barykadach i w schronach. Wystąpił wtedy ok. 100 razy. Za udział w powstaniu otrzymał Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.

Po wojnie w latach 1945–1946 prowadził przy ul. Marszałkowskiej 119 własną kawiarnię artystyczną Cafe Fogg, a w latach 1946–1951 kierował wytwórnią płyt gramofonowych Fogg Record. Obie firmy zostały jednak znacjonalizowane przez władze komunistyczne i zakończyły działalność. Od 1946 występował w programach estradowych i z własnymi recitalami. W 1958 zwyciężył po raz drugi w plebiscycie Polskiego Radia na najpopularniejszego piosenkarza roku. Po śmierci Maurice’a Chevaliera w 1972 był najstarszym występującym piosenkarzem świata. W 1971 został wydany pamiętnik Mieczysława Fogg, noszący tytuł *Od palanta do belcanta* (pod redakcją Zbigniewa K. Rogowskiego).

W trwającej ponad 60 lat karierze wystąpił na blisko 16 tysiącach koncertów. Śpiewał w dwudziestu pięciu krajach Europy oraz w Brazylii, Izraelu, na Cejlonie, w ośrodkach polonijnych Nowej Zelandii, Australii i wielokrotnie w USA i Kanadzie. Ze względu na długą karierę Mieczysław Fogg jeszcze za życia stał się symbolem kultury polskiej XX wieku. Jedną z anegdot, jakie krążyły o artyście w PRL-u, głosiła, że kiedy polscy archeolodzy odkopali starożytną mumię w Egipcie, ta zapytała ich: „Czy Mieczysław Fogg jeszcze śpiewa?”.

Na podstawie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Mieczysław_Fogg [dostęp: 21 maja 2024].

		Prawda	Fałsz	Brak wiedzy
0.	Prawdziwe nazwisko Mieczysława Fogga brzmi Fogiel	X		
1.	Kariera artystyczna Fogga rozpoczęła się przed II wojną światową.			
2.	<i>Jesienne róże</i> to mało znany utwór piosenkarza			
3.	Fogg miał wykształcenie muzyczne.			
4.	Mieczysław Fogg był bardzo pracowitym piosenkarzem.			
5.	Fogg był bardzo znanym piosenkarzem na Łotwie w okresie powojennym.			
6.	Piosenkarz napisał książkę na temat okupacji niemieckiej w Polsce.			
7.	Występ Fogga można było obejrzeć w telewizji przed wojną.			
8.	W czasie II wojny światowej Fogg zrezygnował z występów.			
9.	Mieczysław Fogg jeszcze za życia stał się symbolem kultury polskiej XX wieku.			
10.	W czasach PRL-u krążyła anegdota o artyście i egipskiej mumii.			
11.	Kariera muzyczna Fogga trwała prawie pół wieku.			

2. **Wypisz z tekstu w zadaniu 1 wszystkie daty i liczebniki. Następnie przeczytaj je głośno i zapisz słownie. Uważaj na kontekst, w jakim są zastosowane.**

0. *ur. 30 maja 1901 – urodzony trzydziestego maja tysiąc dziewięćset pierwszego...*

1. ....

2. ....

3. ....

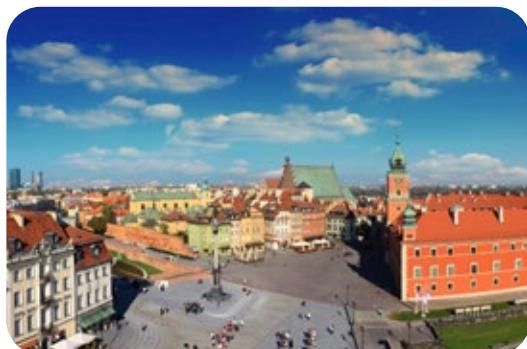
4. ....

5. ....

6. ....

7. ....

3. **Zobacz na zdjęciach, jak wygląda Warszawa dzisiaj, a jak wyglądała w czasie II wojny światowej. Opisz zdjęcia.**

1

2

3

4

Zdjęcia 3 i 4 – fot. Waław Żdzarski. Ze zbiorów NAC

Warszawa na zdjęciu nr 1 to współczesna Warszawa .....

.....

.....

.....

4. W parze z kolegą/koleżanką poszukajcie w internecie informacji na temat historii Warszawy podczas II wojny światowej. Przygotujcie krótką notatkę na ten temat.

.....

.....

.....

.....

.....

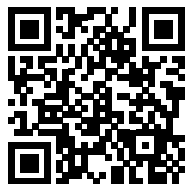
Przydatne linki: <https://www.1944.pl/historia.html>

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

5. Posłuchaj *Piosenki o mojej Warszawie* i uzupełnij luki.

Piosenka o mojej Warszawie

Tekst: Albert Harris,
muzyka: Albert Harris,
wokal: Mieczysław Fogg

<https://youtu.be/utTCNZuaM8A>

Jak uśmiech dziewczyny kochanej
Jak wiosny 0. .... *budzącej się* ..... wiew
Jak 1..... jaskółek nad ranem
Młodzieńcze uczucia 2. ....

Jak rosa **3.** ..... na trawie
Miłości rodzącej się wiew
Tak serce **4.** ..... piosenki tej śpiew
Piosenki o mojej Warszawie

Jak **5.** ..... krokiem beztroskim
Odnaleźć wędrowek mych ślad
Bez celu **6.** ..... Marszałkowską
Na Wisłę napatrzeć się z mostu
Dziwiątką **7.** ..... w Aleje
I z tłumem **8.** ..... w Nowy Świat
I ujrzeć jak dawniej za młodych mych lat
Jak do mnie, Warszawo, **9.** .....

Ja wiem, żeś Ty dzisiaj nie taka
Że krwawe przeżyłaś już dni
Że rozpacz i ból Cię **10.** .....
Że muszę nad Tobą zapłakać
Lecz taką, jak żyjesz w pamięci
11. ..... ofiarą swej krwi
I wierz mi, Warszawo, prócz piosenki i łzy
Jam **12.** ..... Ci życie poświęcić

6. **Posłuchaj piosenki drugi raz. Sprawdź swoje odpowiedzi i dopisz do wybranych czasowników bezokolicznik zgodnie z podanym przykładem.**

0. ... *raduje – radować się* .....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

5. ....

6. ....

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

7. Utwórz imiesłowy przymiotnikowe od dziesięciu wypisanych czasowników.

0. .... *radować się – radujący się* .....

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

7. ....

8. ....

9. ....

10. ....

8. Dlaczego ta piosenka wywołuje radość? Zastosuj porównania z tekstu.

0. Tak serce raduje piosenki tej śpiew jak ..*uśmiech dziewczyny kochanej*..

1. Tak serce raduje piosenki tej śpiew jak .....

2. Tak serce raduje piosenki tej śpiew jak .....

3. Tak serce raduje piosenki tej śpiew jak .....

4. Tak serce raduje piosenki tej śpiew jak .....

**9. Przeczytaj historię powstania piosenki i jej interpretację.
Znajdź w tekście utworu fragmenty potwierdzające te słowa.**

„Piosenka o Mojej Warszawie – Historia Jednej Piosenki”

Jak sam tytuł wskazuje, utwór poświęcony był polskiej stolicy. Piosenka powstała po upadku powstania warszawskiego, najprawdopodobniej jeszcze pod koniec 1944 roku, gdy Niemcy dokonywali regularnego wyburzania całej zabudowy miasta.

Autorem tekstu i muzyki utworu jest Albert Harris. W rzeczywistości nazywał się on Aaron Hekelman. Był polskim muzykiem żydowskiego pochodzenia, piosenkarzem, kompozytorem, twórcą polskich piosenek. Inne jego pseudonimy to Albert Holm i Albert Liff. Urodził się w 1911 roku w Warszawie. Poza *Piosenką o mojej Warszawie* jego najpopularniejszym utworem jest inny poświęcony polskiej stolicy. Mowa o *Nie masz cwaniaka nad Warszawiaka*, do którego również napisał słowa i muzykę. Albert Harris zmarł w 1974 roku w Stanach Zjednoczonych.

Piosenka o mojej Warszawie zdobyła ogromną popularność dzięki słynnemu warszawskiemu piosenkarzowi Mieczysławowi Foggowi. Artysta wspominał, że otrzymał ją od Alberta Harrisa w styczniu 1945 roku. Wzruszający tekst piosenki wykonywanej przez Fogga wzbudzał duże emocje wśród słuchaczy. Sam artysta przyznawał, że nigdy nie miał w swoim repertuarze tak wzruszającego utworu.

Podmiot liryczny utworu wyraża tęsknotę za utraconym, zamienionym w gruzy przez niemieckiego okupanta miastem. Chciałby spacerować jej nieistniejącymi wówczas ulicami, oglądać Wisłę z mostu, przejechać się tramwajem. Ta tęsknota wywołuje u niego smutek i łzy, jednak autor zapewnia swoją ukochaną Warszawę, że zrobi wszystko, by przywrócić jej dawny blask, a nawet jest w stanie poświęcić jej swoje życie.

Piosenka o mojej Warszawie była tak popularna, że bardzo szybko doczekała się odpowiedzi. W utworze *Odpowiedź Warszawy* z 1946 roku to polska stolica jest podmiotem lirycznym. Autorką słów do piosenki, utrzymanej w tej samej melodii co *Piosenka o mojej Warszawie*, była Helena Zahorska.

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=vFTzpynYT5Y> [dostęp: 21.05.2024].

10. Obejrzyj film na temat historii powstania piosenki i wysłuchaj jej nowego wykonania, a następnie porozmawiaj z kolegą/koleżanką o tym, która wersja piosenki (w wykonaniu Mieczysława Fogga czy Kamila Kiliana) podoba ci się bardziej?

<https://youtu.be/vFTzpyYTsY>

Możesz skorzystać z banku słów:

kompozycja muzyczna, wykonanie utworu, cover, rytm, melodia, rytm, harmonia, barwy dźwięku, nowa aranżacja, interpretacja, melodia, baryton liryczny, nowoczesna, staromodna, tenor

Piosenka o mojej Warszawie w wykonaniu .....
podoba mi się bardziej ze względu na .....

.....

.....

.....

.....

11. Posłuchaj piosenki *Odpowiedź Warszawy* i powiedz, jakiego wydarzenia historycznego ona dotyczy.

Piosenka w wykonaniu Jana Ciżyńskiego:
<https://youtu.be/Oub6r2Z8j-0>:

Słowa piosenki *Odpowiedź Warszawy*:
https://staremelodie.pl/piosenka/959/Odpowiedz_Warszawy

Piosenka *Odpowiedź Warszawy* dotyczy ..... , podejmuje
 temat..... , jest o ..... , stanowi
 odpowiedź na .....

.....

12. Znajdź informacje i napisz, co robił Mieczysław Fogg podczas II wojny światowej w Warszawie. Czy walczył w powstaniu warszawskim?

.....

.....

.....

.....

.....

13. Gramy!

<https://wordwall.net/resource/74332174>

Piosenka o mojej Warszawie

**Tekst: Albert Harris,
muzyka: Albert Harris,
wokal: Mieczysław Fogg**

<https://youtu.be/utTCNZuaM8A>

*Jak uśmiech dziewczyny kochanej
Jak wiosny budzącej się wiew
Jak świergot jaskółek nad ranem
Młodzieńcze uczucia nieznane
Jak rosa błyszcząca na trawie
Miłości rodzącej się wiew
Tak serce raduje piosenki tej śpiew
Piosenki o mojej Warszawie*

*Ja wiem, żeś Ty dzisiaj nie taka
Że krwawe przeżyłaś już dni
Że rozpacz i ból Cię przygniata
Że muszę nad Tobą zapłakać
Lecz taką, jak żyjesz w pamięci
Przywrócę ofiarą swej krwi
I wierz mi, Warszawo, prócz piosnki i łzy
Jam gotów Ci życie poświęcić*

*Jak pragnąłbym krokiem beztroskim
Odnaleźć wędrowek mych ślad
Bez celu się przejść Marszałkowską
Na Wisłę napatrzyć się z mostu
Dziewiątką pojechać w Aleje
I z tłumem się wpleść w Nowy Świat
I ujrzeć jak dawniej za młodych mych lat
Jak do mnie Warszawo się śmiejesz*

Źródło: <https://lyrics.lyricfind.com/lyrics/mieczyslaw-fogg-piosenka-o-mojej-warszawie>

Tekst: Paula Roma, muzyka: Paula Roma, Jurek Zagórski,
wokół: Paula Roma

Autorka zadań: Agata Roćko

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Popatrz na zdjęcia nieba nad Warszawą i opisz je w rozmowie z kolegą/koleżanką.

Przykładowe, pomocnicze pytania do zdjęcia nr 1.

1. Jakie jest niebo nad Warszawą?
2. Co symbolizuje?
3. Co oznacza?
4. Kiedy zrobiono to zdjęcie? O jakiej porze dnia?
5. Czy znasz związek frazeologiczny „zawisły nad kimś/czymś czarne chmury”? Co to oznacza?

1

2

3

4

5

2. Połącz punkty w kolumnach zgodnie z podanym przykładem.

0.	<i>przychylić komuś nieba</i>	A.	widzieć we wszystkim dobre strony, być optymistą
1.	być w siódmym niebie	B.	być zamyślonym
2.	czarne chmury zawisły nad kimś / nad czymś	C.	robić dla kogoś wszystko, aby czuł się dobrze i był szczęśliwy
3.	patrzeć przez różowe okulary	D.	myśleć o rzeczach nierealnych, marzyć
4.	chodzić z głową w chmurach	E.	być bardzo szczęśliwym
5.	bujać w obłokach	F.	niekorzystna sytuacja zagroziła komuś lub czemuś

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

3. Posłuchaj piosenki i uzupełnij luki zgodnie z podanym przykładem.

Różowe niebo nad Warszawą

**Tekst: Paula Roma,
muzyka: Paula Roma, Jurek Zagórski,
wokół: Paula Roma**

https://youtu.be/zi_KbM8-42Q

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi **0.** ..... *wstęgami* .....

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

1. .....

Wolę patrzeć na obrazy

Które leczą sen jak **2.** .....

Wolę mówić, co mi leży

By nie **3.** ..... w sobie wody

Wolę patrzeć na obrazy

Jakby lekkość bytu **4.** .....

Takie niebo to ratunek

Na **5.** ..... czynem

Ciała

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi

Nasze małe społeczeństwo

Co za groszem **6.** ..... w ogień

Wystawiło mnie do wiatru

Bo być może kiedyś **7.** .....

Że prawdziwe te obrazy

Co **8.** ..... w całej sobie

Poszukuję dawnej siebie

Lecz przez Ciebie już **9.** .....

Wolę mówić, co mi leży

Takie niebo to **10.** .....

Wolę mówić, co mi leży

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi

Kolorami

Kolorami

4. Posłuchaj drugi raz piosenki i napisz, co woli robić bohaterka i dlaczego.

0. Woli ..... *patrzeć na obrazy* ..... bo ..... *leczą sen jak xanax*.....

1. Woli ....., by .....

2. Woli ....., aby .....

3. Woli ....., ponieważ .....

5. Napisz, co chciałbyś/chciałabyś robić w życiu, i uzasadnij krótko dlaczego.

Wolę studiować filologię polską niż zarządzanie, dlatego że te studia sprawiają mi przyjemność i spełniam swoje marzenia. ....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE PO SŁUCHANIU PIOSENKI

6. Przeczytaj dedykację piosenki napisaną przez Paulę Romę i powiedz, czym jest tytułowe „różowe niebo”.

„To piosenka, którą dedykuję wszystkim skrzywdzonym fizycznie i psychicznie kobietom, które doznały krzywdy, traumy, a najbliższy świat był przeciwko nim. Myślę, że każda z nas prędzej czy później znajdzie swoje różowe niebo gdziekolwiek lub kimkolwiek ono jest – Paula Roma”.

Źródło: https://www.youtube.com/watch?v=zi_KbM8-42Q [dostęp: 2.05.2024].

Różowe niebo nad Warszawą symbolizuje .....,
jest ....., oznacza.....,
może być .....

.....

.....

7. Podkreśl i zaznacz w tekście piosenki epitety (na różowo),
porównania (na czerwono) i metafory (na zielono).

Różowe niebo nad Warszawą

Tekst: Paula Roma, muzyka: Paula Roma, Jurek Zagórski,
wokal: Paula Roma

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi

Wolę patrzeć na obrazy

Które leczą sen jak xanax

Wolę mówić, co mi leży

By nie wzburzyć w sobie wody

Wolę patrzeć na obrazy

Jakby lekkość bytu wzmacniać

Takie niebo to ratunek

Na skrzywdzone czynem

Ciała

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi

Nasze małe społeczeństwo

Co za groszem pójdzie w ogień

Wystawiło mnie do wiatru

Bo być może kiedyś powiem

Że prawdziwe te obrazy

Co odczuwam w całej sobie

Poszukuję dawnej siebie

Lecz przez Ciebie już nie mogę

Wolę mówić, co mi leży

Takie niebo to ratunek

Wole mówić, co mi leży

Różowe niebo nad Warszawą

Różowe niebo

Dymi wstęgami

Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi

Dymi wstęgami
Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi

Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo

Kolorami
Kolorami

Źródło: <https://www.musixmatch.com/lyrics/PAULA-ROMA/Różowe-niebo-nad-Warszawą>

8. Napisz zdania z wyrażeniami z piosenki.

0. Woleć mówić, co komuś leży, a co nie

Nie leży mi ta impreza, ale wstydziłam się o tym powiedzieć.....

1. Leczyć sen jak xanax

.....

2. Pójść za groszem w ogień

.....

3. Wystawić kogoś do wiatru

.....

4. Różowe niebo dymi kolorami

.....

5. Różowe niebo to ratunek

.....

6. Wzburzyć w sobie wodę / Nie wzburzyć w sobie wody

.....

7. Wzmagać lekkość bytu

.....

9. Przeczytaj wywiad, a następnie ułóż akapity w odpowiedniej kolejności.

Przemoc psychiczna w związku – manipulacja, brak szacunku. Jak odejść od agresora?

Autorka wywiadu: Beata Pawłowicz

0 Najpierw kwiaty i komplementy, potem brak szacunku. I tak przez lata, w białych rękawiczkach, w wielu domach. Jeżeli doszło do przemocy psychicznej, to trzeba odejść od agresora i leczyć zdrowie zniszczone w wyniku długotrwałego stresu – mówi profesor Jadwiga Joško-Ochojska, neurofizjolożka.

Może czuć się gorsza, winna, jeśli nie rozumie, że jest ofiarą przemocy psychicznej?

Agresor psychiczny przekonuje ofiarę, że to przez nią między nimi teraz jest źle. No bo przecież on się nie zmienił! Nadal jest uroczy i wszyscy go lubią. Rodzina i przyjaciele widzą, że to ona jest problemem. Ciągłe pretensje, płacze, krzyczy. Ale to nie wszystko. Tak silny stres niszczy układ odpornościowy, więc ofiara zaczyna chorować. Dlatego tak ważne jest, aby lekarz miał wiedzę o medycznych skutkach stresu i widział w pacjencie człowieka, a nie chorobę.

Przemoc psychiczna w związku to temat dla psychologa, ale czy dla lekarza i naukowca?

Molestowaniem moralnym powinni się zajmować lekarze i naukowcy, ponieważ wywołuje ono przewlekły stres w organizmie, który może spowodować na przykład zmniejszenie się fragmentu mózgu odpowiadającego za emocje i sen. Ofiara trwającej czasem latami przemocy psychicznej może więc doświadczać bezsenności oraz emocji nieadekwatnych do sytuacji, mieć trudności z pamięcią, planowaniem, koncentracją.

Załóżmy, że wyniki są nieprawidłowe. Jakie ma znaczenie to, że powodem był stres wywołany przemocą emocjonalną w związku?

Podstawowe. Jeśli lekarz tego nie wie i zaleci wyłącznie leczenie choroby somatycznej, to co prawda pacjentka poczuje ulgę w dolegliwościach, ale...

wraca do domu, w którym ma kontakt z agresorem. To powoduje, że jej stres nasila się, a w konsekwencji nasilają się także objawy choroby. To jest moment, w którym lekarz może sobie zadać pytanie „dlaczego?”.

Na co prześladowany psychicznie może się skarżyć? Jakie objawy zniżenia psychicznego go dotyczą?

Tych dolegliwości może być wiele: bóle brzucha, biegunki, wymioty, palpacje serca, nadciśnienie, bóle głowy, kręgosłupa i tak dalej. Najczęściej lekarz zleca wówczas badania dodatkowe i nie bierze pod uwagę przyczyny jej dolegliwości.

Na podstawie wywiadu Beaty Pawłowicz z prof. Jadwigą Joško-Ochojską, *Przemoc psychiczna w związku – pogarda, manipulacja, naruszenie godności. Jak odejść od agresora?*: <https://zwierciadlo.pl/psychologia/528060,1,przemoc-psychiczna-w-zwiazku--odejscie-od-agresora-jest-najlepszym-wyjsciem-choc-nie-zawsze-jest-mozliwe.read> [dostęp: 2.05.2024].

10. Przeczytaj krótką recenzję zamieszczoną pod piosenką Pauli Romy na YouTube i zaznacz w tabelce, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Jedna z najciekawszych postaci młodej polskiej sceny muzycznej. Charyzmatyczna i obdarzona niebanalnym, mocnym głosem. Muzyka, którą tworzy, to ciągłe balansowanie między popem a alternatywą. Pomiędzy bluesowymi frazami a indiepopowymi gitarami.

Jesienią 2022 roku premierę miał jej pierwszy długogrający album zatytułowany *Cholerne pragnienie*. Artystka jest autorką wszystkich tekstów na płycie, a muzyka została napisana wspólnie z Jurkiem Zagórskim, który jest także producentem całego albumu.

Paula Roma zaprasza nas do świata miłości i niedopowiedzeń, gdzie romansują ze sobą nonszalancja z paryską elegancją. Charyzmatyczny wokół oraz osobiste, przepełnione emocjami teksty to atuty, które nikomu nie pozwalają przejść obok tej pozycji obojętnie.

Źródło: <https://youtu.be/oIDYNEmv9iA> [dostęp: 20.05.2024].

		Prawda	Fałsz
0.	Paula Roma to jedna z najciekawszych postaci młodej polskiej sceny muzycznej.	X	
1.	Jest to mało charyzmatyczna piosenkarka, ale obdarzona dość mocnym głosem.		
2.	Balansuje w swojej muzyce między jazzem a bluesem.		
3.	Jej pierwszy długofalowy album miał premierę wiosną 2023 roku.		
4.	Artystka jest autorką wszystkich tekstów na płycie <i>Cholerne pragnienie</i> .		
5.	Producentem albumu <i>Cholerne pragnienie</i> jest Jurek Zagórski.		
6.	Muzykę do albumu <i>Cholerne pragnienie</i> Paula Roma napisała razem z Jurkiem Zagórskim.		
7.	Atutami płyty są charyzmatyczny wokale oraz osobiste, przepełnione emocjami teksty.		
8.	Na pierwszej płycie wokalistki brakuje emocjonalnych i dobrych tekstów piosenek.		

11. Napisz krótką recenzję muzyczną ulubionego wykonawcy i jego albumu przeznaczoną do opublikowania na YouTube. Wzór w zadaniu 10.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Porozmawiaj z kolegą/koleżanką o tym, jakiej muzyki słuchasz i jakie teksty piosenek wzbudzają w tobie największe emocje. Podaj przykłady.

Kocham jazz. Moja ulubiona polska piosenkarka jazzowa to Anna Maria Jopek. Jednak najbardziej lubię wokal Diany Krall. Ważne są też teksty piosenek, które powinny .....

.....

.....

13. Zrób zdjęcia różowego nieba i napisz, jak radzisz sobie, gdy masz czarne chmury nad głową. Skorzystaj z banku podpowiedzi.

patrzeć na świat przez różowe okulary, wzmagać lekkość bytu,
na niepogodę serca, pogoda ducha, rozganiać czarne chmury,
sięgać nieba, piosenka jest dobra na wszystko, mieć doła,
wyjść z dołka, poprawiać sobie nastrój, zabijać codzienność,
robić wszystko śpiewająco

Kiedy czarne chmury pojawiają się nad moją głową, staram się je rozgonić, szukając radości w moim codziennym życiu. Wystarczy spojrzeć na błękitne niebo nad miastem i .....

.....

.....

.....

.....

- 14 Otwórz link i sprawdź, ile zapamiętałeś/zapamiętałaś z lekcji.

<https://wordwall.net/resource/74331979>

Różowe niebo nad Warszawą

**Tekst: Paula Roma,
muzyka: Paula Roma, Jurek Zagórski,
wokal: Paula Roma**

https://youtu.be/zi_KbM8-42Q

*Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi wstęgami
Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi*

*Wolę patrzeć na obrazy
Które leczą sen jak xanax
Wolę mówić, co mi leży
By nie wzburzyć w sobie wody
Wolę patrzeć na obrazy
Jakby lekkość bytu wzmacniać
Takie niebo to ratunek
Na skrzywdzone czynem
Ciała*

*Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi wstęgami
Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi*

*Nasze małe społeczeństwo
Co za groszem pójdzie w ogień
Wystawiło mnie do wiatru
Bo być może kiedyś powiem
Że prawdziwe te obrazy
Co odczuwam w całej sobie
Poszukuję dawnej siebie
Lecz przez Ciebie już nie mogę*

*Wolę mówić, co mi leży
Takie niebo to ratunek
Wole mówić, co mi leży*

Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi wstęgami
Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi

Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi wstęgami
Różowe niebo nad Warszawą
Różowe niebo
Dymi
Kolorami
Kolorami

Tekst: Teodor Bujnicki, muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokół: Karolina Leszko

Autorka zadań: Katarzyna Duda

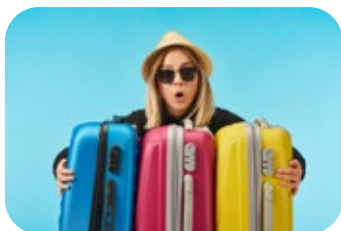
ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Popatrz na fotografię Rygi i powiedz, co chciałbyś zwiedzić w tym mieście?

2. Jedziesz na trzy dni do Rygi. Odpowiedz na pytania pod ilustracjami.

- 1.
  - 2.
  - 3.
1. Na wyjazd zabierzesz plecak czy walizkę na kółkach? Dlaczego?
  2. Co spakujesz na trzy dni?
  3. Jak poszukasz noclegów?
  4. Którym typem podróżnika ze zdjęcia jesteś i dlaczego?

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

3. Posłuchaj piosenki *Ryga*. Odpowiedz krótko na pytania.

Ryga

**Tekst: Teodor Bujnicki,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokal: Karolina Leszko**

<https://youtu.be/xQoDIlfu6iY>

0. Jaka jest woda w Dźwinie?

Woda w Dźwinie jest ciemna.....

1. Jakie rośliny pojawiają się w tekście piosenki?

.....

2. W jaki sposób osoba mówiąca w wierszu porusza się po mieście?

.....

3. Co znajduje się na szczytach wież?

.....

4. Jaka rzeka pojawia się w tekście piosenki?

.....

4. Posłuchaj piosenki po raz drugi. Sprawdź swoje odpowiedzi.

5. Czy osoba mówiąca w wierszu jest zachwycona miastem? Podkreśl, wyrazy które o tym świadczą.

Po szerokich rozgrzanych chodnikach
ocierając się o parki i skwery
urządzamy długie spacery
bez planów i przewodników.

Patrzymy w wodę kanału
na róże rozkwitłe na klombach.
Trzeba wszystko tutaj oglądać
ostrożnie i pomału.

A potem usuwamy się w cień
w zaułki bramy i wieże
mury, na których leży
dawno miniony dzień.

Strome dzwonnice kościelne
koguty blaszane na szczytach.
Korne miasto u dołu się ściele
za stopy kościoły chwyta.

Lwy z obręczami w pyskach
podkowy złote Batorych
daty zamknięte w koliskach
powykrzywianych wzorów.

A kościoły wyniosłe twarze
obróciły ku morzu i Dźwinie.
Niebo jasne i woda ciemna
obłokiem ogromnym płynie.

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

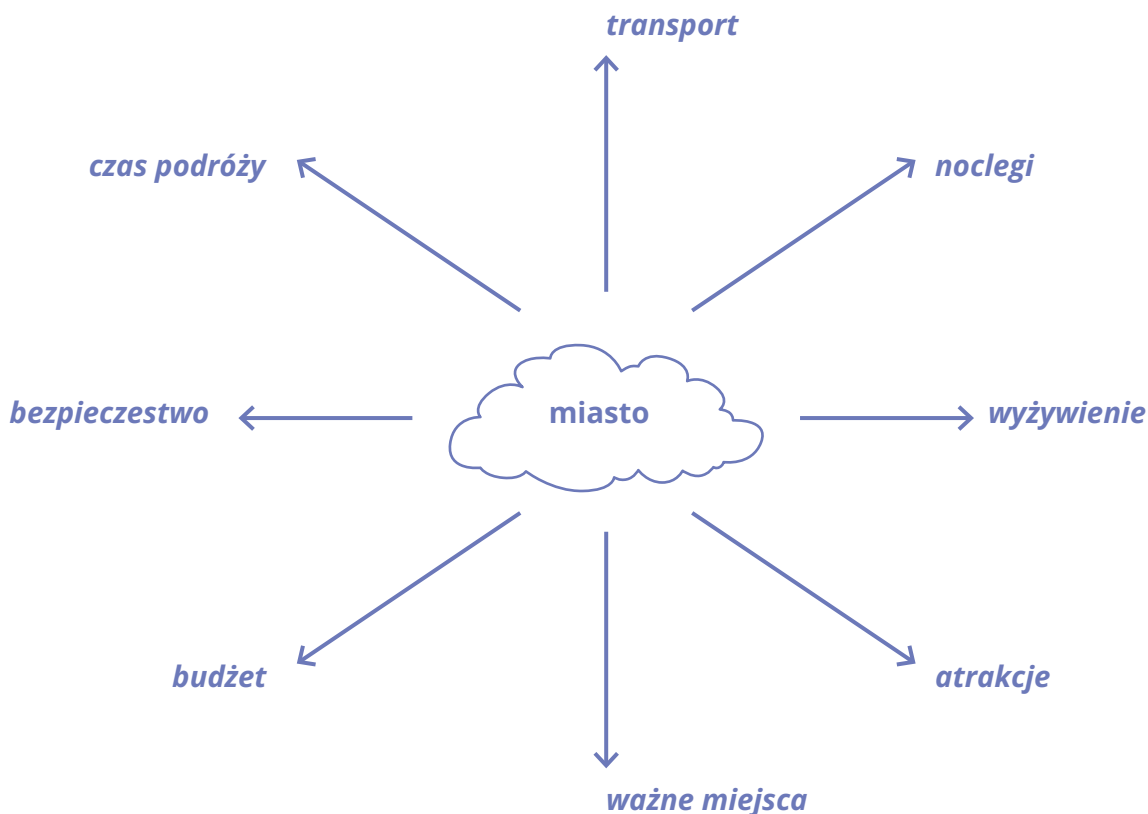
6. Połącz wyrazy, które pojawiły się w tekście, z ich znaczeniem.

0.	przewodnik	A.	powoli
1.	obręcz	B.	wydzielone miejsce w ogrodzie, otoczone kwiatami lub krzewami
2.	klomb	C.	niedługa, wąska uliczka, umieszczona zwykle między budynkami, niemająca wylotu
3.	pomału	D.	zrobiony z blachy
4.	powykrzywiany	E.	koło wykonane z paska metalu, drewna itp. o różnorodnym zastosowaniu
5.	zaułek	F.	zjawisko atmosferyczne polegające na zagęszczeniu się nad ziemią skroplonej pary wodnej; chmura
6.	podkowa	G.	okazujący innym wyższość, dumny, zarozumiały
7.	blaszany	H.	stalowa sztabka wygięta półkuliście, przybijana do końskiego kopyta
8.	wyniosły	I.	mający nierówny kształt
9.	obłok	J.	książka zawierająca wiadomości ułatwiające zwiedzanie

Na podstawie: <https://sjp.pl>

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

7. Z pomocą informacji znalezionych w internecie zaplanuj podróż do jednego z europejskich miast. Opowiedz, jak będzie ona wyglądała.

8. Przeczytaj artykuł i streść go w ośmiu zdaniach.

Podróże są dla nas dobre i zdrowe – dlatego wielu z nas tak za nimi tęskni

Autor: Rafał Dadura

Mimo że obecnie jesteśmy pochłonięci myśleniem o tym, gdzie i kiedy będziemy podróżować po zniesieniu restrykcji związanych z pandemią COVID-19, zakłócenia te sprawiły, że wielu z nas zastanowiło się głębiej niż kiedykolwiek wcześniej nad inną kwestią: dlaczego brakuje nam podróży, co nam dają?

Podróże są zdrowe dla mózgu

„Ten rok głęboko utwierdził wielu nas w przekonaniu, że podróżowanie nie jest luksusem. Jest to konieczność, dla życia i utrzymania, dla rodzin, a także dla zdrowia

ekonomicznego i psychicznego” – twierdzi Gavin Tollman, dyrektor generalny globalnej firmy Trafalgar, zajmującej się organizacją wycieczek z przewodnikiem. „Nigdy więcej nie powinniśmy zapominać, że podróże są naprawdę jednym z najwspanialszych darów z tak wielu powodów wykraczających poza zwykłe wakacje”. Nie tylko ludzie związani z branżą turystyczną tak twierdzą. Istnieją badania naukowe dające odpowiedź na to, dlaczego ludzie tak bardzo tęsknią za podróżami i tak chętnie do nich wracają.

Podróże zmuszają mózg do wykonywania takich czynności, jak na przykład poruszanie się po nieznanymi miejscach czy porozumiewanie się w innych językach, co – jak pokazują badania – może zwiększać kreatywność i koncentrację. Zakłócanie rutyny i wystawianie mózgu na nowe bodźce aktywuje naturalnie występujący neurochemiczny związek dopaminy, który polepsza nasz nastrój i motywację.

„Na podstawowym poziomie podróże pomagają nam doświadczyć życia w bardziej intensywny sposób – to po prostu zmiana rytmu w porównaniu z codzienną egzystencją” – twierdzi Jean Kim, psychiatra i miłośnik podróży. „Dla niektórych ludzi jest to po prostu ważna część poczucia spełnienia”. Inny efekt jest również niedoceniany, powiedział Kim: „Nawet po powrocie ludzi do domu ich wspomnienia z podróży mogą stworzyć swoistą przestrzeń zen, do której mogą się wycofać, gdy szukają ucieczki od niepokoju codziennego życia”. Oczywiście, podróżowanie wiąże się z też z pewnym niepokojem, który może dotyczyć np. skomplikowanych połączeń transportowych i zrozumienia różnic kulturowych. Ale są to inne problemy niż te, z którymi ludzie borykają się na co dzień, jak uważa Ken Yeager, dyrektor Programu Stresu, Traumatyzacji i Odporności w Centrum Medycznym Wexner Uniwersytetu Stanowego Ohio. Życie bez nich byłoby „całkowicie nudne”, powiedział Yeager.

„Podróże – twierdzi – stały się jednym z niewielu momentów, kiedy całkowicie się odłączamy, a to jest naprawdę ważne. Wakacje odłączają nas od internetu, od poczty elektronicznej, od telewizji. To naprawdę restartuje nasz mózg”. Naukowiec zauważył już wcześniej, że nastąpiło przesunięcie zbiorowej uwagi z gromadzenia rzeczy na gromadzenie wspomnień. Ludzie mogą gromadzić wspomnienia we własnych podwórkach, w swoim bezpośrednim otoczeniu. Jednak możliwość tworzenia wspomnień związanych z innymi kulturami, innymi potrawami, inną

sztuką zdarza się nam rzadziej. Wrażenia z podróży są rzadsze, bardziej unikalne, a przez to bardziej stymulujące.

Nawet oczekiwanie na podróż może wywołać uczucie szczęścia, jak zgodnie przyznają naukowcy. 59% osób podróżujących służbowo nie może się doczekać powrotu do podróży samolotami – wynika z badania przeprowadzonego przez firmę SAP Concur, zajmującą się zarządzaniem biznesem. Choć można by pomyśleć, że ludzie biznesu są zmęczeni pracą, jedna trzecia z nich twierdzi, że cieszy się na myśl o podróży. Z bardziej praktycznego punktu widzenia 92% twierdzi, że brak możliwości osobistego spotkania z klientami zaszkodził ich biznesowi.

„Ludzkie relacje nigdy nie będą mogły być zastąpione przez rozmowę telefoniczną czy spotkanie na zoomie” – twierdzi Virginia Messina, wiceprezes World Travel & Tourism Council. Obecna pandemia mogła też uświadomić wielu, co jest naprawdę dla nich ważne. Cytowany wcześniej Ken Yeager mówi: „Pandemia związana jest bardzo z poczuciem niepewności i braku kontroli. Z poczuciem ciągłego zagrożenia. Podróże są pozytywną odskocznią od tego wszystkiego. Możesz nie wiedzieć, co czeka na ciebie za rogiem w miejscu, w którym spędzasz wakacje, ale wiesz, że cokolwiek to będzie, będzie dobre”.

Źródło: <https://www.national-geographic.pl/artukul/podroze-sa-dla-nas-dobre-i-zdrowe-dlatego-wielu-z-nas-tak-za-nimi-teskni> [dostęp: 13.03.2024].

0. ***Podczas pandemii wielu ludziom brakowało podróżowania*** .....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....

9. Popatrz na fotografie i powiedz, jakie środki transportu wybrali podróżujący. Wymień wady i zalety podróżowania każdym z nich. Jakie ci ludzie napotkali problemy?

1

2

3

4

10. Przeczytaj krótką informację na temat Teodora Bujnickiego. Zaznacz, które informacje są prawdziwe, a które fałszywe.

Teodor Bujnicki – poeta, satyryk i tłumacz, urodził się w 1907 roku w Wilnie, zmarł tragicznie w 1944 roku również w Wilnie. Żył jedynie 37 lat. Wydał tylko dwa tomiki poezji. Swoje wiersze – utwory pacyfistyczne, erotyki, liryki krajobrazowe i satyryczno-ironiczne, publikował cały czas w wileńskiej prasie. Był osobą bardzo popularną i lubianą. Przez pewien czas związany był także z wileńską rozgłośnią radiową. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w Wilnie, współpracując z „Gazetą Codzienną”. W roku 1942 został skazany na karę śmierci przez tajny Sąd Specjalny RP pod zarzutem kolaboracji z sowietami. W czasie okupacji niemieckiej ukrywał się poza Wilnem. Po wkroczeniu Armii Czerwonej do miasta w 1944 roku podjął działalność w ZPP. Został zastrzelony w niewyjaśnionych okolicznościach.

Źródło: <https://www.polskieradio.pl/8/195/artukul/174829,biografie-niezwykle-teodor-bujnicki> [dostęp: 13.03.2024].

		Prawda	Fałsz
0.	Bujnicki był satyrykiem.	X	
1.	Poeta wydał cztery tomiki wierszy.		
2.	Jego utwory nawoływały do kontynuowania wojny.		
3.	Nigdy nie pracował w radio.		
4.	Współpracował z „Gazetą Codzienną”.		
5.	Został oskarżony o kolaborację z ZSRR.		
6.	Został skazany przez Sąd Specjalny RP.		
7.	Zginął w niewyjaśnionych okolicznościach.		

11. Dowiedz się, jak zginął Teodor Bujnicki. Opowiedz o tym kolegom/koleżankom.

Źródło: <https://wroclaw.ipn.gov.pl/wro/aktualnosci/62326,a.html>
[dostęp: 19.07.2024].

12. Utwórz imiesłowy od czasowników podanych w nawiasach.

0. **Wyjechałam z Warszawy, ... myśląc ..... (myśleć) o pracy.**

1. W Madrycie, ... (**tańczyć**) flamenco na ulicy, zapomnisz o wszystkich problemach.

2. W Rydze możesz wejść do muzeów, ... (**nie płacić**) za bilety.

3. .... (**czekać**) na autobus na Starym Mieście w Warszawie, możesz posłuchać muzyki Chopina.

4. .... **(spać)** w hostelach, możemy sporo zaoszczędzić.
5. Wybieramy atrakcje, ... **(przełądać)** przewodnik.
6. Można się zmęczyć, ... **(poruszać się)** pieszo po Rydze.

13. Zastąp podkreślone wyrazy synonimami.

Ludwik Starski, a właściwie Ludwik Kałuszyner, przyszedł na świat w 1903 roku w rodzinie inteligenckiej o żydowskich korzeniach. W pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości mieszkał w Łodzi, gdzie rozpoczął swoją twórczą karierę.

Pod pseudonimami Julian Starski lub Spleen publikował w łódzkiej prasie felietony, wiersze satyryczne oraz powieści sensacyjne, takie jak *Szatan Łodzi*, *Tajemnice łódzkiego cmentarza* czy *Wampir Bałut*. Współpracował też z miejscowymi kabaretami.

Po przeprowadzce do Warszawy na początku lat 30. kontynuował swoją działalność dziennikarsko-kabaretową. Nadal publikował w prasie, a także pisywał skecze, monologi i piosenki dla kabaretów i teatrzyków rewijowych, m.in. dla słynnego Qui Pro Quo czy Morskiego Oka.

Źródło: <https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/2808623,Adam-Aston-Tworca-szlagierow-ktore-spiewala-cala-przedwojenna-Polska> [dostęp: 8.03.2024].

0. .... **urodził się** .....
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

14. Posłuchaj jeszcze raz piosenki *Ryga* w wykonaniu Karoliny Leszko i powiedz, czy muzyka oddaje klimat wiersza. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ryga

**Tekst: Teodor Bujnicki,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokal: Karolina Leszko**

<https://youtu.be/xQoDIlfu6iY>

*Po szerokich rozgrzanych chodnikach
ocierając się o parki i skwery
urządzamy długie spacery
bez planów i przewodników.*

*Lwy z obręczami w pyskach
podkowy złote Batorych
daty zamknięte w koliskach
powykrzywianych wzorów.*

*Patrzymy w wodę kanału
na róże rozkwitłe na klombach.
Trzeba wszystko tutaj oglądać
ostrożnie i pomału.*

*Strome dzwonnice kościelne
koguty blaszane na szczytach.
Korne miasto u dołu się ściele
za stopy kościoły chwyta.*

*A potem usuwamy się w cień
w zaułki bramy i wieże
mury, na których leży
dawno miniony dzień.*

*A kościoły wyniosłe twarze
obróciły ku morzu i Dźwinie.
Niebo jasne i woda ciemna
obłokiem ogromnym płynie.*

Tekst: Olga Dauksza, muzyka: Dawid Jan Makosz, wokół: Karolina Leszko

Autorka zadań: Agata Roćko

ĆWICZENIA PRZED SŁUCHANIEM PIOSENKI

1. Popatrz na zdjęcia i powiedz, jak wygląda Stare Miasto w Rydze. Podpisz każde zdjęcie.

1. *Rīgas Doms. Protestantka katedra, największa średniowieczna świątynia w krajach bałtyckich*

- 2 .....
- .....
- .....
- .....

- 3 .....
- .....
- .....
- .....

- 4 .....
- .....
- .....
- .....

2. Połącz słowa z definicjami. Przeczytaj głośno.

0.	Hanza	A.	Dawne określenie nadawane kościołowi parafialnemu, które nawiązuje do tradycji średniowiecza.
1.	esplanada	B.	Kompozycja wykonana z kawałków barwnego szkła ujętych w ołowiane ramki, często wstawiana w okna kościołów.
2.	fara	C.	Związek kupców lub miast handlowych Europy z czasów średniowiecza. Miasta należące do związku popierały się na polu gospodarczym, utrudniając pracę kupcom z miast nienależących do związku, jednocześnie stwarzały realną siłę polityczną i niekiedy wojskową.
3.	labirynt	D.	Szeroka ulica z aleją spacerową, promenada. Pierwotnie była to niezabudowana przestrzeń przed fortyfikacjami, najczęściej pas pomiędzy miastem a twierdzą, dający doskonałą widoczność i możliwość prowadzenia ostrzału.
4.	rozwór	E.	Minerał, najczęściej bezbarwny lub żółtawy, używany w jubilerstwie.
5.	witraż	F.	Starożytna budowla o skomplikowanym układzie licznych sal i korytarzy; w przenośni: zawily splot wydarzeń, sytuacja bez wyjścia; zamęt; motyw ogrodowy, układ krętych ścieżek okolonych żywopłotem.
6.	topaz	G.	Pozioma belka odgraniczająca otwory drzwiowe i okienne w drewnianych ścianach lub dzieląca poziomo ściany na mniejsze pola.

3. Tworzysz portal internetowy „Miasta na weekend”. Napisz krótki artykuł na temat atrakcji turystycznych, ciekawych miejsc i zabytków w Rydze. Najwięcej miejsca poświęć zabytkom Starego Miasta. Do tekstu dołącz zdjęcia. Podaj ich źródło.

Atrakcje Rygi są zaskakująco liczne, oczywiście dla przeciętnego Kowalskiego, który o tej nadbałtyckiej stolicy niewiele wie. Miasto to przyciąga zabytkami, ciekawymi muzeami, a także przepastnymi terenami zielonymi oraz innymi rozrywkami, przygotowanymi dla turystów .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

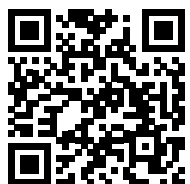
.....

.....

ĆWICZENIA W TRAKCIE SŁUCHANIA PIOSENKI

4. Posłuchaj piosenki i uzupełnij luki w tekście.

W Rydze

Tekst: Olga Daukszta,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokal: Karolina Leszko

<https://youtu.be/KVihdQ5GQmU>

Z trzech łuków **0. ... topazowego ...** witrażu w murze
wychyliła się twarz **1. ....** w środkowym rozworze
Potem uliczkami za mną szedł **2. ....** w kapturze,
a za miastem szumiało zielone Bałtyckie Morze.
Domy o trzech oknach spadały na mnie ścianą twardą.
Brakło tchu... Doganiał mię mistrz z twarzą **3. ....**

Wpadłam w labirynt zaułków. Wieże, maszty, Dźwina,
okręty Hanzy, czajki, **4. ....** i głucho bijące zegary.
Nęciła głąb. Wstrzymała mię mistrza ręka z **5. ....**
Śmignęłam w strachu w ulice. Dzwoniły odwieczne **6. ....**
Zapłakało serce, jak ze snu obudzone raptem dziecko.
– Ach, uciec, uciec od siebie. Prędeż w ulicę Elizabeczką.

Szeroki plac. Rozdygotana zieleń drzew. **7. ....**
– O, na białej ławce usiąść. Niech serce nie krzyczy...
8. .... żwir. Na plamy światła wysoki cień pada.
Z twarzą Abelarda idzie mój nauczyciel Sergiusz Dmitrycz.
– Nie!... To przecież Rousseau... Gdy się do mnie zbliża,
pozdrawia mię z uśmiechem, z przekorą: – Ave, **9. ....**

Uwaga! mię – dzisiejsza forma: mnie

- 5. Posłuchaj piosenki drugi raz, sprawdź swoje odpowiedzi z poprzedniego zadania i zastanów się, do jakiej znanej historii miłosnej nawiązuje utwór. Omów to z kolegą/koleżanką.**

Piosenka nawiązuje do znanej w literaturze historii miłosnej...

ĆWICZENIA PO SŁUCHANIU PIOSENKI

- 6. W postaci krótkiego artykułu przedstaw historię życia oraz miłości Heloizy i Abelarda. Jakie utwory literackie powstały na podstawie tej historii?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Ułóż w odpowiedniej kolejności pomieszczone akapity artykułu o Abelardzie i Heloizie.

0 Piotr Abelard (1079–1142) był opatem w klasztorze św. Marcela koło Chalon-sur-Saône w prowincji Burgundia we Francji. Urodził się w Nantes, w wieku 15 lat przeniósł się do Paryża i studiował na Uniwersytecie Paryskim. Stał się płodnym pisarzem, komponując eseje filozoficzne, listy, autobiografię, hymny i poezję. Najbardziej znany jest ze swojej intelektualnej pracy w obszarze nominalizmu, antytezy realizmu i podstaw współczesnego empiryzmu. W swojej pracy *Sic et Non* przedstawił nową metodę teologiczną, książka postawiła czytelnikom szereg pytań teologicznych i filozoficznych. W *Etyce* rozpoczął dwie prace: *Dialog między filozofem, Żydem i chrześcijaninem* oraz *Poznaj samego siebie*. Żadna praca nie została ukończona. Jego buntownicza natura często denerwowała ludzi, zwłaszcza tych sprawujących władzę. Często jego niezależne myślenie powodowało konflikty, zwłaszcza gdy wykazywał się opanowaniem przedmiotu, którego nauczał mentor. Pewnego razu rzucił wyzwanie swojemu byłemu nauczycielowi w kwestii realizmu i logicznie udowodnił, że nominalizm, znany również jako konceptualizm, wyjaśnia, czego realizm nie może udowodnić.

Abelard i Heloiza zostali wskrzeszeni w różnych gatunkach artystycznych, odkąd po raz pierwszy opowiedziano o ich losie w XII wieku. W 1606 roku William Shakespeare napisał sztukę *Tragedia Abelarda i Heloizy*. Josephine Bonaparte, słysząc tragiczną historię, zorganizowała im wspólny pochówek na cmentarzu Père-Lachaise w Paryżu. Ich skromny grób jest zaznaczony

na mapie przy wejściu na cmentarz. W 1819 roku Jean Vignaud (1775–1826) namalował Abelarda i Heloizę zaskoczonych przez opata Fulberta (*Les Amours d'Héloïse et d'Abelard*). Obecnie obraz znajduje się w Joslyn Art Museum w Omaha w stanie Nebraska. To, że wielu artystów wybrało Abelarda i Heloizę jako inspirację do tworzenia oper, sztuk teatralnych i filmów, świadczy o tym, jak uniwersalna i przejmująca była historii ich życia.

W czasach, gdy edukacja nie była jeszcze publiczna, profesorowie nie mieli stałego miejsca do nauczania. Przygotowywali ogłoszenie, w którym informowali, gdzie i kiedy będą uczyć określonego przedmiotu, i czekali na przybycie uczniów. Piotr Abelard w wieku 25 lat założył własną szkołę pomimo ograniczonego doświadczenia w nauczaniu. Powstała ona w bliskim sąsiedztwie jego byłych nauczycieli, prowokując ich gniew. Budził skrajne reakcje, zdobywając podziw i szacunek tych, którzy studiowali pod jego kierunkiem, ale też często spotykając się z gniewem tych, którym się przeciwstawił. Wielokrotnie był oskarżany o herezję i w pewnym momencie został zmuszony do opuszczenia swojego klasztoru, ponieważ tak bardzo irytował swoich współbraci. Dwukrotnie był ekskomunikowany przez Kościół.

Nieświadomy tego, że Heloiza i Abelard zaplanowali to, Fulbert pomyślał, że Abelard porzucił Heloizę. Planował zasadzkę, chciał złapać go i odciąć mu genitalia. Zapłacił pewnej osobie za dodanie proszku nasennego do wieczornego posiłku Abelarda oraz słudze za pozostawienie otwartej bramy. Fulbert przesłał wiadomość, że szuka żydowskiego lekarza, który dokonałby obrzydliwego okaleczenia. Gdy zebrał swoich krewnych i współpracowników, odszukali Abelarda i dokonali okropnego czynu. Po tym dramatycznym wydarzeniu Abelard został mnichem w klasztorze Saint-Denis i namówił Heloizę, by złożyła śluby zakonne w klasztorze w Argenteuil.

Heloiza (1101–1164) była bardzo inteligentną, piękną i czarującą siostrzenicą Fulberta, wybitnego kanonika Notre-Dame. Fulbert zażądał, aby miała najlepsze wykształcenie, co sprawiło, że wyjechała do Paryża. Abelard usłyszał o Heloizie i poprosił, aby pozwolono mu uczyć ją w jej domu. Otrzymał na to pozwolenie i przeniósł się tam. Znalazł w ten sposób chętną uczennicę,

młodsza o 22 lata, z którą wkrótce nawiązał kontakt fizyczny i naukowy. Kiedy Heloiza zaszła w ciążę, cieszyli się ze swojego dziecka (które później nazwali Astrolabiusz) i Abelard planował poślubić kobietę. Heloiza była bardzo niezależna i nie została zmuszona do małżeństwa, w którym nie miałyby praw.

Chociaż ich związek fizyczny nie mógł trwać, pozostawali w kontakcie przez całe życie. Jak na ironię, Abelard, który wcześniej uważał się za drapieżnego wilka, któremu powierzono delikatną owcę, napisał, że zmiana była raczej pozytywnym niż szkodliwym wydarzeniem. Napisał: „...łaska Boża raczej mnie oczyściła...”. Stwierdził też, że obrzezała go na umyśle jak i na ciele, aby uczynić go bardziej zdolnym do zbliżenia się do świętego ołtarza i że „żadna zaraza cielesnych nieczystości nie może już nigdy więcej zabrać mnie stamtąd”.

Ale w swoich zebranych listach wspomina, że nie chciała przynosić wstydu Abelardowi, będąc dla niego ciężarem. Aby ukryć ich związek i poród Heloizy, Abelard zabrał ją do domu swojej siostry, gdzie przebywała do czasu, gdy urodziła ich syna. Potajemnie pobrali się w Paryżu. Przy ślubie obecni byli tylko wujek Heloizy i kilku ich przyjaciół. Zaraz po ślubie Heloiza schroniła się w klasztorze Argenteuil, aby rozwiązać wszelkie plotki dotyczące jej związku z Abelardem.

Zmodyfikowany tekst ze strony: <https://h-ria.pl/abelard-i-heloiza-historia-zycia-i-milosci> [dostęp: 24.05.2024].

8. Przeczytaj informacje na temat Olgi Daukszty i zaznacz, czy podane zdania są prawdziwe, fałszywe, czy też w tekście brak wiedzy na ten temat.

Krystyna Barkowska, *Krótką biografią Olgi Daukszty*

Olga Daukszta urodziła się 21 sierpnia 1893 roku na Łotwie, pierwsze lata życia spędziła w Rydze. Jak pisze Natalia Szabołtas¹, ochrzczona została w polskim

1 N. Szabołtas, *Przestrzeń dźwińskiego krajobrazu w poezji Olgi Daukszty*, [w:] *Wyobrażenia przestrzenna w perspektywie geopoetyki*, pod redakcją E. Konończuk, K. Trusewicz i S. Trusewicz, Białystok 2018, s. 252.

kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej, a podczas chrztu nadano jej imię Aleksandra. W 1905 roku zaczęła uczęszczać do ryskiego, polskiego gimnazjum prowadzonego przez Emilię Lichtarowicz², które ukończyła w 1912 roku. Na zakończenie otrzymała złoty medal za wyniki edukacji. Naukę kontynuowała w klasie pedagogicznej polskiego gimnazjum w Daugavpils (pol. Dyneburg). Po uzyskaniu dyplomu pedagogicznego wróciła do Rygi i rozpoczęła pracę w polskiej szkole jako nauczycielka. W czasie I wojny światowej w 1915 r. ewakuowała się do Rosji. Natomiast po ukształtowaniu się niepodległego Państwa Łotewskiego powróciła do Łatgalii do Dyneburga i rozpoczęła pracę dydaktyczną w placówkach edukacyjnych – nauczała języka polskiego, literatury współczesnej i starożytnej, rysunku i języka niemieckiego. W latach 1928–1931 ukończyła kursy pedagogiczne w Rydze przy Ministerstwie Oświaty, natomiast w 1936 r. wyjechała do Wilna, gdzie przebywała do 1939 r., studiując na Uniwersytecie Wileńskim na Wydziale Literatury i Języków Słowiańskich.

Dauksza pasjonowała się sztuką i malarstwem³, podczas ewakuacji do Rosji nawet podjęła studia w wyższej szkole malarskiej w Moskwie. W młodości nie tylko pisała wiersze, ale i tworzyła obrazy, a nawet próbowała utrzymać się z ich sprzedaży w czasie wojny⁴. Olga Dauksza została zwolniona w 1948 roku dyscyplinarnie za wypowiedź, która padła podczas prowadzenia zajęć z literatury rosyjskiej. Jeden z uczniów, którego ojciec pracował w służbach specjalnych, uznał wypowiedź nauczycielki za „niepoprawną politycznie”. Dauksztówna została określona [przez służby], jako osoba „niereformowalna politycznie”⁵. W roku 1949 w Daugavpils zamknięto ostatnią polską szkołę. Od tego czasu na Łotwie istniały już tylko szkoły łotewskie i rosyjskie. Olga Dauksza od tamtej pory nie podjęła pracy zawodowej, utrzymywała się z głodowej renty oraz pomocy dawnych uczniów. Nigdy nie wyszła za mąż, przeżyła koszmar wojenny oraz konsekwencje dwóch okupacji: hitlerowskiej i sowieckiej, żyła w bardzo trudnych warunkach

2 Była to pierwotnie placówka koedukacyjna, gdzie nauczano także języka, historii i literatury polskiej oraz geografii. Gimnazjum funkcjonowało jako placówka prywatna do 1925 r., następnie zostało przekształcone w Ryskie Polskie Gimnazjum Miejskie, a w kolejnych latach w państwowe.

3 N. Szabołtas, *Przestrzeń dźwińskiego krajobrazu...*, s. 253.

4 Tamże.

5 Tamże, s. 254.

finansowych, borykała się też z poważnymi problemami zdrowotnymi. Diagnoza była poważna – rak gardła. Jej stan stale się pogarszał, osamotniona Olga Daukszta zmarła w 1956 roku. Została pochowana na cmentarzu w Daugavpils (cmentarz Grīvas). Twórczość poetki znad Dźwiny została zapomniana i tylko dzięki nielicznym osobom, jej dawnym uczennicom, zachowano o niej pamięć.

Olga Daukszta tworzyła w wielu językach – po polsku, rosyjsku i niemiecku. Nie wszystkie jej dzieła ujrzały światło dzienne. W dwudziestoleciu twórczość Daukszty drukowało wiele znanych polskich czasopism, np. „Kamena”, „Skamander”⁶ oraz ukazujące się na Łotwie pismo „Nasz Głos”. Opublikowane zostały trzy jej tomiki poetyckie: *Dźwina o zmierzchu* (Dyneburg 1930), *Błękitne inicjały* (1933) i *Walec kierowy* (1937). Po roku 1989 sporadycznie pojawiające się w odrodzonym piśmie łotewskich Polaków „Polak na Łotwie” okrucy pióra Daukszty nie mogły siłą rzeczy rozbudzić szerszego zainteresowania literacką domeną autorki. Dorobek literacki Daukszty nie interesował również polskich i łotewskich badaczy. Ostatnimi laty dzieła poetki znad Dźwiny są odkrywane przez badaczy młodego pokolenia: dzięki wysiłkowi Natalii Szabołtas z Uniwersytetu w Białymstoku niebawem zostanie wydana obszerna monografia pt. *Inflancka wieszczka – Olga Daukszta*, na Uniwersytecie Jagiellońskim powstała rozprawa Katarzyny Prałat *Dwudziestolecie mniej znane – twórczość Olgi Daukszty w sytuacji pogranicza*.

Daukszta była osobą urodzoną na terytorium obecnej Łotwy, gdzie funkcjonowały obok siebie różne narodowości, wyznania, języki; pisała po polsku, jednak przed Polakami z Polski wstydziła się do tego przyznać. Jej twórczość literacka to kraina barwna, pełna symboli i fantazji. Język, którym się posługuje, odzwierciedla częstokroć tragizm jej życia. Pisała wszak o świecie najbliższym, osobiście doświadczanym i nieobojętnym jej uczuciowo. Jej twórczość można uznać za na wskroś regionalną (w najlepszym tego słowa znaczeniu). Pisarstwo Olgi Daukszty wyrastało jednocześnie z potrzeby porządkowania osobistych doświadczeń, emocji i przemyśleń, oddania wewnętrznej prawdy, podzielenia się swoim światem,

6 Wiersze Olgi Daukszty drukowane w „Kamenie”: *Babka Alona*, nr 1 (wrzesień 1934), *Poszukiwanie ojczyzny*, nr 3 (listopad 1934), *Kondotierzy*, nr 10 (czerwiec 1935), *Na mierzei*, nr 4 (grudzień 1935), *Karta, Stawka, Co to jest miłość, Ostatnie drzwi, Stosowna partia*, nr 1 (wrzesień 1936), *Sierpień markizy Agnieszki*, nr 2 (październik 1936), *Dzikie łabędzie*, nr 3 (listopad 1936), *Spojrzenie surowe*, nr 4 (grudzień 1936), *Młody miesięczek*, nr 8 (kwiecień 1937), *Z poematu „Pańszczyzna”*, nr 7 (marzec 1938).

mówienia bez obaw o przeżyciach i głębokich uczuciach. Darzyła ona ogromną miłością otaczające ją krajobrazy, a zachowane teksty poetki stają się dziś doskonałym źródłem wiedzy o zapomnianym zakątku polskości w krainie nad Dźwiną i nadal czekają na odkrycie.

		Prawda	Fałsz	Brak wiedzy
0.	<i>Olga Daukszta pierwsze lata życia spędziła w Rydze.</i>	X		
1.	Polskie gimnazjum w Rydze ukończyła w 1912 roku ze złotym medalem.			
2.	Pracę jako nauczycielka rozpoczęła w polskiej szkole w Rydze w 1925 roku.			
3.	W latach 1928–1931 ukończyła kursy pedagogiczne w Rydze przy Ministerstwie Oświaty.			
4.	W latach 1936–1939 studiowała na Uniwersytecie Wileńskim na Wydziale Literatury i Języków Słowiańskich.			
5.	Poetka tworzyła poezję po angielsku.			
6.	Olga Daukszta pisała wiersze i malowała obrazy.			
7.	W dwudziestoleciu międzywojennym jej poezję drukowały znane polskie czasopisma, np. „Skamander” czy „Kamena”.			
8.	W ostatnich latach młode pokolenie badaczy literatury zainteresowało się twórczością Olgi Daukszty.			
9.	Twórczość Dauksztówny znad Dźwiny została zapomniana.			
10.	Poetka zmarła w 1965 roku.			

Uwaga: Daukszta = Dauksztówna. Przyrostek – *ówna* dodawany do męskiej formy nazwiska tworzy formę nazwiska córki.

9. Wypisz z wiersza (tekstu piosenki) wszystkie epitety. Następnie ułóż z nimi zdania.

0. *topazowy witraż*

Zachwyił mnie w Rydze topazowy witraż w katedrze na Starym Mieście

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....

10. Jaki nastrój panuje w wierszu i piosence? Opowiedz historię dziewczyny z piosenki. Wykorzystaj sztuczną inteligencję (AI) i spróbuj wygenerować komiks oparty na tej historii. Możesz też narysować komiks w domu.

- .....
- .....
- .....

Przykładowe generatory komiksów:

<https://www.storyboardthat.com/pl/komiks-kreator>

https://www.canva.com/pl_pl/tworzyc/komiksy

<https://creately.com/pl/usage/komiksotworca>

11. **Od czego / od kogo ucieka dziewczyna, która gubi się w labiryncie Starego Miasta w Rydze?**
12. **Przeczytaj poniższą interpretację wiersza Olgi Daukszty *W Rydze* i znajdź w utworze jej potwierdzenie lub zaprzeczenie.**

Wiersz *W Rydze* pochodzi z debiutanckiego tomiku Olgi Daukszty pt. *Dźwina o zmierrchu* (Dyneburg 1930). Sam tytuł tomiku jednoznacznie umieszcza twórczość w określonej przestrzeni i krajobrazie. W wierszu *W Rydze* jest to bliska autorce przestrzeń miejska – wieże, maszty, Dźwina, okręty Hanzy, czajki, bryzgi i głucho bijące zegary – ulica Elizabecka, Esplanada (duży park w centrum Rygi, ograniczony m.in. ulicą Elizabetes). Krzysztof Zajas i Agnieszka Durejko pisali, że wiersze pomieszczone w tym tomie nazywają przestrzeń i konstruują pewien krajobraz czy pejzaż, w którego ramach definiuje się swoista wspólnota lokalności. Jest to jednak wspólnota oparta nie tylko na doświadczeniu przestrzeni, ale również – zapisanej czy zdeponowanej w tym krajobrazie – historii.

Jednocześnie utwór nawiązuje do Rousseau, rodzącej się i rosnącej miłości uczennicy i nauczyciela oraz dramatycznej miłości średniowiecznego kleryka-filozofa Abelarda i Heloizy (zob. m.in. przedstawienie dramatyczne *Heloiza i Abelard* Rogera Vaillanda). Podmiot liryczny, błądząc znanymi i bliskimi uliczkami Rygi, stara się „uciec, uciec od siebie” w obawie przed namiętnością, która go ogarnia podobnie jak niegdyś Heloizę.

13. Podane rzeczowniki i przymiotniki wstaw w luki w odpowiedniej formie zgodnie z podanym przykładem.

0. (Nieoficjalny symbol) ... Nieoficjalnym symbolem ... Rygi jest wszechobecny kot. Kocie motywy można znaleźć w okiennicach kamienic, w **1. (miejski ratusz) .....**, na wystawach sklepowych i na przeróżnych upominkach. Jest kamienica, na której dachu znajdują się dwie rzeźby **2. (niezwykłe koty) .....** i jak głosi legenda, zostały tam umieszczone za sprawą **3. (urazony rzemieślnik) .....**, który chciał przynależeć do Wielkiej Gildii kupców. **4. (Wysoki budynek) .....** jest Łotewska Akademia Nauk, zbudowana przez **5. (radziecki towarzysz - l.mn.) .....**, a wyglądem przypominająca warszawski Pałac Kultury i Nauki. Z **6. (górnny taras) .....** roztacza się piękny widok na panoramę miasta. Ryga stanowi jedno z **7. (największe skupisko) .....** architektury secesyjnej.

Na podstawie: <https://fotopodroze.eu/lotwa-ryga/stare-miasto> [dostęp: 16.07.2024].

W Rydze

**Tekst: Olga Dauksza,
muzyka: Dawid Jan Makosz,
wokal: Karolina Leszko**

<https://youtu.be/KVihdQ5GQmU>

*Z trzech luków topazowego witrażu w murze
wychyliła się twarz śniada w środkowym rozworze...
Potem uliczkami za mną szedł mistrz w kapturze,
a za miastem szumiało zielone Bałtyckie Morze.
Domy o trzech oknach spadały na mnie ścianą twardą.
Brakło tchu... Doganiał mię mistrz z twarzą Abelarda.*

*Wpadłam w labirynt zaułków. Wieże, maszty, Dźwina,
okręty Hanzy, czajki, bryzgi i głucho bijące zegary.
Nęciła głęb. Wstrzymała mię mistrza ręka z bursztynu...
Śmignęłam w strachu w ulice. Dzwoniły odwieczne fary.
Zapłakało serce, jak ze snu obudzone raptem dziecko.
– Ach, uciec, uciec od siebie. Prędkiej w ulicę Elizabeczką.*

*Szeroki plac. Rozdygotana zieleń drzew. Esplanada.
– O, na białej ławce usiąść. Niech serce nie krzyczy...
Skrzypi żwir. Na plamy światła wysoki cień pada.
Z twarzą Abelarda idzie mój nauczyciel Sergiusz Dmitrycz.
– Nie!... To przecież Rousseau... Gdy się do mnie zbliża,
pozdrowia mię z uśmiechem, z przekorą: – Ave, Heloiza!*

1 Warszawa

Zadanie 1

1. sklep
2. teatr
3. kino
4. szkoła
5. plac

Zadanie 2

1. stolica
2. szkół
3. teatrów
4. Wisła
5. pamięta

Zadanie 4

1. Prawda
2. Prawda
3. Fałsz
4. Prawda
5. Prawda

Zadanie 5

1. D
2. F
3. B
4. C
5. E

Zadanie 6

6, 1, 4, 2, 3, 5

Zadanie 7

1. F
2. A
3. G
4. H
5. B
6. D
7. E

Zadanie 8

1. dużo ulic
2. mało placów
3. 6 szkół
4. 5 teatrów
5. dużo samochodów
6. mało kin

Zadanie 9

1. osób
2. muzeów
3. rodziców
4. dzieci
5. turystów
6. atrakcji
7. klientów

Zadanie 10

1. Co studiował Tuwim?
2. Dlaczego nie skończył studiów?
3. Czym interesował się poeta?
4. Kim był Tuwim?
5. Dla kogo pisał wiersze?
6. Co było tematem jego wierszy?

Zadanie 11

1. w centrum kraju
2. pomnik Warszawskiej Syrenki
3. Syrenka
4. ponieważ tam znajdują się ważne budynki
5. odpocząć na plaży
6. wuzetka i czekolada Wedla

Zadanie 2

noc, zasnąć, marzenia...

Zadanie 3

1. D
2. E
3. F
4. C
5. B

Zadanie 4

świat, sny, czas, ptak...

Zadanie 5

1. tramwaj
2. świat
3. nadwiślański świt
4. sen
5. Syrenka

Zadanie 6

1. świat
2. sny
3. ptak
4. dni
5. świt
6. pięknie
7. miasto
8. świat
9. sny
10. świat
11. pięknie
12. pięknie

Zadanie 7

1. Żeby polecieć.
2. Nad Wisłą.
3. Bo tam są jego sny.
4. Warszawski dzień.
5. Tam, gdzie zostały jego sny.

Zadanie 9

1. Prawdziwe nazwisko artysty brzmiało Czesław Juliusz Wydrzycki.
2. Czesław Niemen pochodził z Nowogródka.
3. Czesław Niemen był liderem kilku zespołów.
4. Piosenkarz lubił poezję Norwida.
5. Niemen współpracował także z formacjami muzycznymi.
6. Artysta nie tylko pisał muzykę, ale także tworzył prace plastyczne.

Zadanie 10

1. Prawda
2. Prawda
3. Fałsz
4. Fałsz
5. Prawda
6. Prawda

Zadanie 11

1. od
2. od
3. niż
4. od
5. niż
6. od

3 Warszawa, ja i ty

Zadanie 1

1. radość
2. złość
3. zdziwienie
4. miłość
5. strach

Zadanie 2

1. trzeba
2. wystarczy
3. majątek
4. patrzy
5. lśni
6. wzruszy
7. pójdziemy
8. ruin
9. ja i ty

Zadanie 5

1. ruiny
2. tramwaj
3. majątek
4. niebo

Zadanie 6

spokój, szczęście, patriotyzm

Zadanie 9

1. Prawda
2. Fałsz
3. Fałsz
4. Prawda
5. Prawda
6. Fałsz
7. Prawda

Zadanie 10

1. świąteł
2. Warszawy
3. nieba
4. pokoiku
5. widoku
6. Wisły
7. tramwajów
8. kina
9. miłości
10. pieniędzy
11. majątku
12. domu
13. ziemi
14. bogactwa

Zadanie 12

1. Gdzie mieszkał Ludwik Starski?
2. Pod jakimi pseudonimami tworzył Ludwik Starski?
3. Z kim współpracował?
4. Co robił po przeprowadzce do Warszawy?
5. Jakiego typu teksty pisał dla kabaretu Qui Pro Quo?

Zadanie 2

1. obce
2. jechać
3. dziwne
4. szum
5. tłum
6. zabawa
7. grosz
8. uciec

Zadanie 5

1. F
2. H
3. D
4. J
5. C
6. A
7. G
8. I
9. E

Zadanie 6

1. krawiec
2. weterynarz
3. rolnik
4. murarz
5. dekarz
6. florysta
7. sprzedawca
8. architekt

Zadanie 8

1. C
2. E
3. I
4. F
5. H
6. G
7. D
8. B

Zadanie 9

1. pracy
2. przyjaźni
3. pieniądzach
4. kobiecie
5. wojnie
6. ludziach
7. mieście
8. Rydze
9. Warszawie
10. metrze

Zadanie 10

1. współpracującego
2. nagrany
3. inspiracją
4. wokalisty
5. podziwia
6. nagrał,
7. rzeczywistości
8. zawiesiły
9. prezentowane
10. opuścili
11. międzynarodowa

Zadanie 11

1. Mogielnicki opowiada o powstaniu tekstu piosenki *Stacja Warszawa*.
2. Czy wiesz, jak powstał zespół Lady Pank?
3. Mężczyźnie brakuje ukochanej.
4. Mężczyzna przygląda się ludziom w metrze.
5. Stacja Warszawa jest młodsza od *Takich samych*.

Zadanie 1

1. ...bo można tutaj znaleźć szczęście.
2. ...bo można w niej zgubić serce.

Zadanie 2

1. ...Rygę można lubić, ponieważ nie ma tam dużo ludzi.
2. ...Rygę można lubić, ponieważ ma piękne, wąskie ulice.

Zadanie 3

1. D
2. A
3. C
4. F
5. E

Zadanie 4

1. szczęście, serce
2. najważniejszym, stolicą
3. porównać
4. wątpliwości
5. niepotrzebne

Zadanie 5.

0. miastu
1. chwili
2. znaleźć
3. stolica
4. względem
5. miasto
6. jak
7. zdanie
8. mamy

Zadanie 6.

1. ...ponieważ jest to najładniejsze miasto.
2. ...ponieważ można się w niej zakochać.
3. ...ponieważ zawsze się o niej pamięta.
4. ...ponieważ nie da się jej porównać z innym miastem.
5. ...ponieważ jest stolicą Polski.

Zadanie 7

1. spojrzeć
Kasia z radością spojrzała na swoich rodziców.
2. lubić
Michał lubi spędzać czas z przyjaciółmi.
3. zgubić
Marcin i Iza zgubili drogę do obozu.
4. równać
Robotnicy równali drogę do miasta.
5. rzucać
Tomek rzucał piłkę do taty.
6. znaleźć
Marek znalazł pieniądze na ulicy.
7. zapamiętać
Wojtek starał się zapamiętać wzory matematyczne.

Zadanie 8

1. Prawda
2. Prawda
3. Prawda
4. Fałsz
5. Prawda
6. Fałsz
7. Fałsz
8. Fałsz

Zadanie 9

1. W 1824 r. – w tysiąc osiemset dwudziestym czwartym roku
2. Od 1758 r. – od tysiąc siedemset pięćdziesiątego ósmego roku
3. W 2024 r. – w dwa tysiące dwudziestym czwartym roku
4. Od 2017 r. – od dwa tysiące siedemnastego roku
5. W 1974 r. – w tysiąc dziewięćset siedemdziesiątym czwartym roku
6. Od 1928 r. – od tysiąc dziewięćset dwudziestego ósmego roku
7. W 1855 r. – w tysiąc osiemset pięćdziesiątym piątym roku
8. Od 1788 r. – od tysiąc siedemset osiemdziesiątego ósmego roku

Zadanie 10

1. Adolf Dymśza początkowo pracował w kancelarii jako urzędnik.
2. Uczył tańca towarzyskiego.
3. Teatr Qui Pro Ouo nauczył go szacunku do teatru.
4. Poeta pisał dla niego skecze.
5. Dymśza nie mógł grać w warszawskich teatrach.
6. Aktor pomógł uciec więźniom z Pawiaka.
7. Aktor chorował na Alzheimera.

Zadanie 11

1. D
2. E
3. B
4. C
5. I
6. H
7. G
8. F

Zadanie 13

1. Okazało się
2. zastanawiał się
3. zmieniała
4. szuka
5. Zrobił
6. stał się
7. mówił
8. stworzył

6 / Dzikie łabędzie

Zadanie 2

1. A	5. D
2. E	6. I
3. C	7. G
4. F	8. H

Zadanie 3

Po krótkich, zimowych dniach, wszyscy z niecierpliwością wypatrujemy pierwszych oznak wiosny. W marcu przylatują ptaki, pojawiają pierwsze owady i wiosenne kwiaty. Nareszcie kwitną krzewy: leszczyna, dereń, wawrzynek, wilczełyko oraz drzewa: topole, wiązy, kasztanowiec, modrzew lub olsza czarna. W parkach, lasach i na łąkach można zobaczyć: skowronki, zięby, szpaki, pliszki, kopciuszki, bociany. Ale za prawdziwego zwiastuna wiosny w ptasim świecie uważa się żurawia. Pary żurawi po powrocie w rodzinne strony wybierają miejsca na gniazda. Wiele ptaków rozpoczyna lęgi, np. kruki, wrony, gawrony. Rozbrzmiewa kukanie kukułki, stukanie dzięcioła, można również usłyszeć miłosne śpiewy sikorek, strzyżyków, tokowanie głuszców, pohukiwania puszczyków, klekotanie bocianów. W jeziorach i stawach kumkają żaby.

Zadanie 5

1. E
2. F
3. B
4. C
5. A

Zadanie 9

1. Prawda
2. Fałsz
3. Prawda
4. Fałsz
5. Prawda

Zadanie 6

1. przyłaszczka
2. tulipan
3. przebiśnieg
4. żaby

Zadanie 12

Lektor/Lektorka powinien/powinna przypomnieć studentom cechy opowiadania oraz opisu przeżyć wewnętrznych.

Zadanie 8

1. wieją
2. biją
3. sprzedają
4. chodzi
5. kwitnie
6. spoczywa
7. leciały

Zadanie 1

1. Prawda
2. Fałsz
3. Fałsz
4. Prawda
5. Brak wiedzy
6. Fałsz
7. Prawda
8. Fałsz
9. Prawda
10. Prawda
11. Fałsz

Zadanie 2

1. zm. 3 września 1990 – trzeciego września tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego
2. w 1926 – w tysiąc dziewięćset dwudziestym szóstym
3. w 1928 – w tysiąc dziewięćset dwudziestym ósmym
4. w 31 stanach – w trzydziestu jeden stanach
5. nagrywał 100–150 piosenek – nagrywał sto do stu pięć – dziesięciu piosenek
6. 1938 – tysiąc dziewięćset trzydziesty ósmy
7. Wystąpił 5 października 1938 – piątego października tysiąc dziewięćset trzydziestego ósmego
8. Wystąpił 26 sierpnia 1939 – dwudziestego szóstego sierpnia tysiąc dziewięćset trzydziestego dziewiątego
9. w 1944 – w tysiąc dziewięćset czterdziestym czwartym
10. Wystąpił ok. 100 razy – około stu razy

Zadanie 3

Warszawa na zdjęciu nr 1 to współczesna Warszawa. Jest piękna, słoneczna pogoda. Na zdjęciu widać kolumnę Zygmuta, Zamek Królewski, Stare Miasto. Na placu Zamkowym jest niewielu ludzi, więc chyba to jeszcze poranek...

Zadanie 5

1. świergot
2. nieznanie
3. błyszcząca
4. raduje
5. pragnąłbym
6. się przejść
7. pojechać
8. się wpleść
9. się śmiejesz
10. przygniata
11. Przywróć
12. gotów

Zadanie 6

1. pragnąłbym – pragnąć
2. się śmiejesz – śmiać się
3. wiem – wiedzieć
4. przeżyłaś – przeżyć
5. przywróć – przywrócić
6. wierz mi – wierzyć

Zadanie 7

1. pragnąć – pragnący, upragniony
2. odnaleźć – odnaleziony
3. wpleść – wpleciony
4. ujrzeć – ujrzany
5. śmiać się – śmiejący się
6. wiedzieć – wiedzący
7. przeżyć – przeżyty
8. przywrócić – przywrócony
9. wierzyć – wierzący
10. poświęcić – poświęcający się

Zadanie 8

1. ...wiosny budzącej się wiew.
2. ...świertgot jaskółek nad ranem.
3. ...rosa błyszcząca na trawie.
4. ...miłości rodzącej się wiew.

Zadanie 9

Podmiot liryczny utworu wyraża tęsknotę za utraconym, zamienionym w gruzy przez niemieckiego okupanta miastem.

Ja wiem, żeś Ty dzisiaj nie taka
Że krwawe przeżyłaś już dni
Że rozpacz i ból Cię przygniata
Że muszę nad Tobą zapłakać

Chciałby spacerować jej
nieistniejącymi wówczas ulicami,
ogłądać Wisłę z mostu, przejechać się
tramwajem.

Jak pragnąłbym krokiem
beztroskim
Odnaleźć wędrowek mych ślad
Bez celu się przejść
Marszałkowską
Na Wisłę napatrzeć się z mostu
Dziewiątką pojechać w Aleje
I z tłumem się wpleść w Nowy
Świat

Ta tęsknota wywołuje u niego smutek i łzy, jednak autor zapewnia swoją ukochaną Warszawę, że zrobi wszystko, by przywrócić jej dawny blask, a nawet jest w stanie poświęcić jej swoje życie.

Że muszę nad Tobą zapłakać
Lecz taką jak żyjesz w pamięci
Przywróć ofiarą swej krwi
I wierz mi, Warszavo, prócz
piosnki i łzy
Jam gotów Ci życie poświęcić

Zadanie 10

Piosenka o mojej Warszawie w wykonaniu Kamila Kiliana podoba mi się bardziej ze względu na bardziej nowoczesne wykonanie, nową aranżację i kompozycję. Choć interpretacja muzyczna jest podobna, to jednak ten cover i jego wykonanie wydaje się nieco lżejsze emocjonalnie, mniej liryczne, bardziej współczesne i bliższe naszym czasom.

Zadanie 11

Piosenka *Odpowiedź Warszawy* dotyczy historii wojennej i powojennej Warszawy. Podejmuje temat powstania warszawskiego, jest o bohaterstwie młodych ludzi, walczących za wolną stolicę. Stanowi odpowiedź upersonifikowanej Warszawy na piosenkę śpiewaną przez Mieczysława Fogga, który również walczył w powstaniu warszawskim za jej wolność. Obiecuje, że będzie piękniejsza, wskrzeszona, radosna, ale zachowa pamięć o swoich obrońcach.

Zadanie 12

Mieczysław Fogg podczas powstania warszawskiego, jako żołnierz Armii Krajowej, miał specjalną misję – koncertowania w powstańczych domach, szpitalach i schronach. Zagrał wtedy 104 koncerty...

Zadanie 1

Na pierwszym zdjęciu niebo jest zachmurzone, ciemne...

Zadanie 2

1. E
2. F
3. A
4. B
5. D

Zadanie 3

1. dymi
2. xanax
3. wzburzyć
4. wzmacniać
5. skrzywdzone
6. pójdzie
7. powiem
8. odczuwam
9. nie mogę
10. ratunek

Zadanie 4

1. Woli mówić, co jej leży, by nie wzburzyć w sobie wody.
2. Woli patrzeć na obrazy, aby lekkość bytu wzmacniać.
3. Woli patrzeć na obrazy, ponieważ takie niebo to ratunek.

Zadanie 6

Różowe niebo nad Warszawą symbolizuje nasz lepszy świat, jest ukojeniem, oznacza radość życia, może być miłością, przyjaźnią, dobrem. W przypadku tej piosenki, zgodnie z dedykacją Pauli Romy, jest pocieszeniem wobec naszych lęków, traum, przeżyć. Może być miłością do mężczyzny bądź kogokolwiek, kto daje nam radość w życiu.

Zadanie 7

Epitety:

różowe niebo, skrzywdzone ciała, lekkość bytu, małe społeczeństwo, nasze społeczeństwo, prawdziwe obrazy, w całej sobie (cała ja)

Porównania:

obrazy, które leczą sen jak xanax

Metafory:

różowe niebo dymi wstęgami, obrazy leczą sen, nie wzburzyć w sobie wody, niebo to ratunek na skrzywdzone czynem ciała, prawdziwe obrazy odczuwam w całej sobie, nasze małe społeczeństwo za groszem pójdzie w ogień, nasze małe społeczeństwo wystawiło mnie do wiatru, poszukuję dawnej siebie, różowe niebo dymi kolorami

Zadanie 8

1. Xanax ułatwia zasypianie i uwalnia od lęku.
2. Ona zrobi wszystko, aby utrzymać tę korporacyjną, toksyczną posadę, po prostu poszłaby za groszem w ogień.
3. Czekałam godzinę w kawiarni, a on wystawił mnie do wiatru.
4. Po deszczu pojawia się takie zjawisko jakby różowe niebo dymiło kolorami.
5. Czasem, gdy niebo jest różowe, aż dusza się śmieje.
6. Cała ta sytuacja wzburzyła we mnie wodę.
7. Nie wiem jeszcze, co wzmaga we mnie lekkość bytu.

Zadanie 9

2, 1, 4, 3

Zadanie 10

1. Fałsz
2. Fałsz
3. Fałsz
4. Prawda
5. Prawda
6. Prawda
7. Prawda
8. Fałsz

Zadanie 3

1. Klomby róż
2. Chodzi pieszo, spaceruje
3. Na szczytach wież znajdują się koguty
4. Dżwina

Zadanie 6

1. E
2. B
3. A
4. I
5. C
6. H
7. D
8. G
9. F

Zadanie 10

1. Fałsz
2. Fałsz
3. Fałsz
4. Prawda
5. Prawda
6. Prawda
7. Prawda

Zadanie 12

1. tańcząc
2. nie płacąc
3. Czekając
4. Śpiąc
5. przeglądając
6. poruszając się

Zadanie 13

1. pochodzeniu
2. niezawisłości
3. Współtworzył
4. przeniesieniu się
5. gazetach
6. popularnego

Zadanie 1

1. Dom Czarnogłowych w Rydze w piękny letni dzień.
2. Widok z lotu ptaka na Stare Miasto w Rydze.
3. Poranek na średniowiecznej ulicy na Starym Mieście w Rydze

Zadanie 2

1. D
2. A
3. F
4. G
5. B
6. E

Zadanie 4

1. śniada
2. mistrz
3. Abelarda
4. bryzgi
5. bursztynu
6. fary
7. Esplanada
8. Skrzypi
9. Heloiza

Zadanie 7

6, 1, 4, 2, 5, 3

Zadanie 8

1. Prawda
2. Brak wiedzy
3. Prawda
4. Prawda
5. Fałsz
6. Prawda
7. Prawda
8. Prawda
9. Fałsz
10. Fałsz

Zadanie 9

1. twarz śniada
Śniada cera, zwana twarzą śniadą, ma oliwkowy lub złotobrązowy odcień.
2. środkowy rozwór
Widziałś ten niesamowity środkowy rozwór w drewnianych okiennych otworach tego domu?
3. zielone Bałtyckie Morze (zielone morze, Bałtyckie Morze)
Zawsze się zastanawiam, czy Morze Bałtyckie jest zielone.
4. labirynt zaułków
Uwielbiam zagubić się w labiryncie zaułków ulic starych, bałtyckich miast.
5. ściana twarda
Oparty o twardą, kamienną ścianę katedry turysta w kapeluszu wydał się znajomy.
6. odwieczne fary
Każde Stare Miasto w stolicach europejskich ma jakieś odwieczne fary godne zwiedzania.
7. szeroki plac
Zauroczył mnie szeroki plac na Starym Mieście w Rydze.
8. rozdygotana zieleń drzew (rozdygotana zieleń, zieleń drzew)
Widziałam w Rydze rozdygotaną zieleń drzew esplanady, a na środku drzewo-pomnik z niezliczoną ilością kolorowych karmników dla ptaków.
9. plamy światła
Rankiem plamy światła spływają na kamieniczki Starego Miasta w Rydze.
10. biała ławka
Szerokie ulice w Rydze, chodniki,

aleje z niezliczoną ilością białych ławek zachęcają do powolnego zachwywania się pięknem miasta i jego historią.

11. wysoki cień

Wysoki cień katedry daje chwilę ochłody podczas gorącego lata.

Zadanie 10

W wierszu i piosence panuje

nastrój smutku, tajemniczości.

Młoda dziewczyna próbuje uciec od ogarniającego ją uczucia, gubiąc się w uliczkach Starego Miasta w Rydze...

Zadanie 11

Podmiot liryczny to młoda dziewczyna, która błądząc znanymi i bliskimi uliczkami Rygi, stara się „uciec, uciec od siebie” w obawie przed namiętnością, która ją ogarnia podobnie jak Heloizę.

Prawdopodobnie ucieka od miłości, którą obdarzyła swojego mistrza, nauczyciela...

Zadanie 13

1. miejskim ratuszu
2. niezwykle kotów
3. urażonego rzemieślnika
4. Wysokim budynkiem
5. radzieckich towarzyszy
6. górnego tarasu
7. największych skupisk

Nauczanie języka polskiego na Uniwersytecie Łotewskim

dr Kristīne Barkovska, Latvijas Universitāte, HZF Bohēmistikas un polonistikas centrs

O języku polskim na Łotwie, podobnie jak o języku polskim gdziekolwiek za granicą, można mówić z różnych perspektyw: historycznej i współczesnej, glotto-dydaktycznej i socjolingwistycznej. Można także przyglądać mu się z perspektywy psycholingwistycznej i wielu innych. W niniejszym tekście przedstawię najogólniej po pierwsze – najważniejsze dane dotyczące Polaków na Łotwie, obecności języka polskiego na Łotwie, i po drugie – kwestię nauczania języka polskiego na Uniwersytecie Łotewskim.

Perspektywa historyczna

Większość historyków łotewskich za datę początkową ekspansji kultury polskiej na Łotwie uważa rok 1561, gdy w czasie wojny inflanckiej Inflanty poddały się Polsce, by na okres dwustu z górą lat albo stanowić część państwa polskiego, albo pozostać w zależności od Polski. Tak właśnie mówi o tym Jacek Kolbuszewski¹. Łotewski historyk Ēriks Jēkabsons, autor monografii *Poļi Latvijā (Polacy na Łotwie)*, określa datę początkową tego procesu jeszcze precyzyjniej. Według jego opinii stało się to 5 marca 1562 roku, gdy ostatni mistrz Zakonu Kawalerów Mieczowych Gothard Kettler oraz arcybiskup ryski w obecności przedstawiciela króla Polski – kanclerza Litwy Mikołaja Radziwiłła złożyli swoje pełnomocnictwa. Jēkabsons uważa, że dzień ten staje się początkiem tak zwanych czasów polskich na ziemiach łotewskich².

W wyniku procesów polonizacji na części terytorium obecnej Łotwy ukształtowała się wówczas tak zwana szlachta inflancka, której przedstawiciele później staną

1 J. Kolbuszewski, *Kultura polska na Łotwie. Przeszłość i teraźniejszość. Próba zarysu całości*, [w:] *Kultura polska na Łotwie*, red. J. Sozański, R. Szklennik, Ryga 1994, s. 10.

2 Ē. Jēkabsons, *Poļi Latvijā*, Rīga 1996, s. 7–10.

się nosicielami nowego kodu mentalnego, w znacznej mierze ukształtowanego przez miejsce zamieszkania – przestrzeń pograniczna, znajdującą się na skrzyżowaniu różnych kultur: łotewskiej, polskiej, rosyjskiej, niemieckiej, litewskiej i nawet żydowskiej.

Na terytorium obecnej Łotwy jest zadziwiająco dużo miejsc związanych ze śladami polskimi – stąd wywodzi swoje korzenie wielu sławnych i zasłużonych Polaków. Jedną z takich osób jest Olga Daukszta, której twórczość literacka stanowi efekt fascynacji kulturą pogranicza. Mówiąc o szlachcie, należy wspomnieć kilka zasłużonych dla Polski rodów: Tyzenhauzów, Grothusów, Rejtanów, Denhoffów, Korfów, Romerów, Mohlów, Platerów oraz Manteuffłów; wiele z tych rodów miało pochodzenie niemieckie, w pełni się jednak spolonizowały.

Kazimierz Bujnicki, pisarz i wydawca, działacz społeczny i kulturalny, zebrał i wydał materiały dotyczące etnografii, archeologii, historii i kultury Inflant Polskich. Był wydawcą, redaktorem oraz fundatorem pisma „Rubon”. Jedno z najważniejszych dzieł Bujnickiego *Wędrowka po małych drogach* opowiada o zwyczajach i mieszkańcach obecnej Łatgalii. Dzieło *Inflanty* mówi natomiast o historii i problemach regionu.

Mało kto wie, że Emilia Plater, bohaterka powstania listopadowego 1830 roku, inspirowana się postacią Joanny d'Arc, sporą część swojego życia spędziła w majątku Liksna w Inflantach Polskich na dzisiejszej Łotwie. Należał on do jej ciotki Izabeli Zyberk-Plater. I to właśnie stąd Emilia wyruszyła do powstania. Udało się jej sformować na Litwie oddział partyzancki. Brała udział w walkach na równi z mężczyznami, przyznano jej stopień kapitana i przydzielono dowództwo nad kompanią pułku Piechoty Litewskiej.

Wymienić należy także późnobarokową poetkę religijną Konstancję Benisławską oraz polską farmaceutkę, działaczkę społeczną i polonijną Stanisławę Dowgiałłównę. Bolesław Limanowski, Gustaw Manteuffel, Ferdynand Antoni Ossendowski, Edward von der Ropp, Edward Słoński, Grzegorz Fittelberg, generał Anders, prezy-

dent Mościcki – wszyscy oni związani byli z tymi obszarami. Poetka Kazimiera Iłkiewiczówna pisała: „Dla mnie ojczyzną zawsze pozostaną Litwa i Łotwa. Wszystko inne – i Warszawa, i Poznań – było i jest dla mnie zagranicą”.

Mówiąc o tych terenach w kulturoznawstwie polskim, często używa się terminu Kresy (Kresy Północne). Jednak nazwa ta niekiedy budzi kontrowersje wśród badaczy, w tym także polskich, ponieważ niezbyt precyzyjnie oddaje stan rzeczy. Przede wszystkim dlatego, że określa tereny zróżnicowane pod względem narodowościowym, kulturowym oraz wyznaniowym, co powoduje, że desygnat nazwy jest niedookreślony. Kresy to nie tylko przestrzeń geograficzna (przy czym nie zawsze łatwa do określenia, mówi się przecież o Kresach Wschodnich, Północnych itd.), lecz także przestrzeń kulturowa (również bardzo różnorodna, ponieważ kultura pogranicza polsko-ukraińskiego i kultura inflancka to nie odmienna odsłona tej samej kultury, lecz różne kultury).

Ciekawy jest też fakt, że w tym momencie o łotewskiej części byłych Inflant Polskich mówić można tylko w ujęciu kulturowym, ponieważ granica, która w latach 1918–1939 była granicą łotewsko-polską, teraz jest granicą łotewsko-białoruską. Na obszarze obecnej Łotwy każda kultura znajduje się w kontakcie z inną. Współistnienie na jednym obszarze wielu kultur owocuje powstawaniem tekstów znajdujących się na ich styku. Przy tym tak zwana kresowość staje się na tych terenach elementem trwałym, ponieważ inflancki obraz świata powstał w miejscu, w którym różne peryferia kulturowe pokrywają się. Popularna jest opinia, że wprowadzony w końcu wieku XIX toponim Łatgalia, którego dotąd używa się na określenie łotewskiej części Inflant Polskich, pochodzi od łotewskiego wyrażenia „Latvijās gals”, co oznacza koniec Łotwy. Chodzi o koniec pod względem geograficznym – jest to południowo-wschodnia część Łotwy, niedaleko granicy z Litwą, Rosją i Białorusią – oraz w ujęciu kulturowym; takiej różnorodności kulturowej nie da się odnaleźć w żadnym regionie Łotwy. Można więc wnioskować, że pogranicze polsko-łotewskie zawiera w sobie różne konteksty kulturowe. Z jednej strony to niewątpliwie jeden z wariantów bliskiej, rodzinnej przestrzeni, domowy, patriarchalny świat. Z drugiej zaś to świat peryferii, przestrzeń pograniczna, za której

progiem znajduje się inna rzeczywistość, nie zawsze znana i dlatego tajemnicza. To miejsce spotkania z innym światem, w tym także ze światem innej kultury...

Czynnik demograficzny

Zmiany liczby Polaków na Łotwie (1897–2023) według danych spisu ludności:

1897	1920	1925	1930	1935	1959	1970	1979	1989	2000	2011	2023
65 088	52 244	51 143	59 374	48 949	59 774	63 045	62 690	60 416	59 505	44 772	39 939

Zgodnie z danymi statystycznymi z początku 2024 roku Polacy stanowią czwartą mniejszość narodową (po Rosjanach, Ukraińcach i Białorusinach) na Łotwie – 1,9% mieszkańców kraju. Polacy na Łotwie niezmiennie koncentrują się wokół dwóch największych ośrodków miejskich – Dyneburga i Rygi, stanowiąc jednocześnie ludność autochtoniczną. Funkcjonowanie mniejszości polskiej w społecznościach wielokulturowych oraz brak obszarów zdominowanych przez ludność polską powoduje znacznie większą ich podatność na asymilację. Cechą charakterystyczną Polaków żyjących na Łotwie jest jednak mocno rozbudowana świadomość narodowa. Jest to wynik silnego związku emocjonalnego z Polską jako dawną ojczyzną i z jej historią.

Podczas spisu powszechnego w 2011 roku 44 772 osób deklaroowało narodowość polską, ale wśród nich język polski jako najczęściej używany w domu zadeklaroowało zaledwie 1,8 tys. osób. Najwięcej osób narodowości polskiej jako język najczęściej używany w kontaktach domowych zadeklaroowało rosyjski – 30 517, łotewski wskazało zaś 7966 osób. Większość osób używających polskiego jako języka domowego mieszka w Dyneburgu i w Rydze. Niewątpliwie poziom sprawności w posługiwaniu się polszczyzną, jej rola i status zależą przede wszystkim od sytuacji językowej w rodzinie, od wykształcenia oraz wieku danej osoby. W tych miastach przed wojną istniały znaczące skupiska społeczności polskiej, funkcjonowały szkoły, ośrodki kulturowe. Nie podlega wątpliwości fakt powszechniejszej wśród

polskiej społeczności na Łotwie znajomości języka rosyjskiego i słabszej znajomości łotewskiego. Trójjęzyczność Polaków na Łotwie to zasadniczo norma. Gorsza znajomość łotewskiego jest obserwowana wśród osób starszych we wschodniej części Łotwy – terytorium dawnych Inflant Polskich. Popularnym zjawiskiem staje się uznawanie kilku języków za ojczyste. To może oznaczać, że dwa języki stały się językami domowymi, z którymi takie osoby się identyfikują³.

Edukacja

Polszczyznę ogólną opanowuje się w sposób zorganizowany w szkole, na uczelniach, a częściowo w sposób niezorganizowany (na przykład poprzez udział w polskich organizacjach, odbiór programów radiowych i telewizyjnych w języku polskim, czytelnictwo książek i prasy polskojęzycznej albo uczestniczenie w obrzędach religijnych). Przez cały okres międzywojenny polskie szkolnictwo było podstawowym czynnikiem zapewniającym Polakom na Łotwie utrzymanie mowy ojczystej oraz tożsamości narodowej. Pozwoliło ono na rozwój nowej polskiej warstwy społecznej – inteligencji oraz na wykształcenie inteligencji humanistycznej mówiącej odmianą standardową języka polskiego.

Początki polskiego szkolnictwa na Łotwie sięgają XVI–XVII wieku, kiedy to na tej ziemi zaczęli przybywać jezuici i zakładali tutaj swoje ośrodki. Jak pisze Ēriks Jēkabsons, w okresie rusyfikacji w drugiej połowie XIX wieku przetrwało ono w nieoficjalnych szkołkach prywatnych w majątkach ziemiańskich Łatgalii. Chętnie posyłali do nich swoje dzieci również chłopci łotewscy, którzy bronili się w ten sposób przed narzucaniem im prawosławia w szkołach rządowych⁴.

Do Rygi chętnie przybywali zamożni Polacy. W 1862 roku powstała Politechnika Rycka. Była to pierwsza na terenach państwa rosyjskiego uczelnia techniczna. Miała

3 *Latvijas 2011. gada tautas skaitīšanas rezultāti*, [https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2017-08/Nr_12_Latvijas_2011.gada_Tautas_skaitisanas_rezultati_Results_of_the_2011_Population_and_housing_census_in_Latvia_\(15_00\)_LV_EN.pdf](https://admin.stat.gov.lv/system/files/publication/2017-08/Nr_12_Latvijas_2011.gada_Tautas_skaitisanas_rezultati_Results_of_the_2011_Population_and_housing_census_in_Latvia_(15_00)_LV_EN.pdf) [dostęp: 25.05.2024].

4 Ē. Jēkabsons, *Szkolnictwo polskie na Łotwie w okresie międzywojennym*, „Biuletyn Historii Wychowania” 1997, nr 5/6, s. 43–48.

one duże znaczenie w kształtowaniu polskiej inteligencji w drugiej połowie XIX wieku i w pierwszej połowie wieku XX. W żadnym innym zagranicznym ośrodku naukowym Polacy nie byli tak licznie reprezentowani i nie odegrali tak znaczącej roli w życiu akademickim. Wówczas w Rydze działały jedyne legalne polskie organizacje studenckie w Imperium Rosyjskim – korporacje „Arkonia” i „Welecja”. Wielu absolwentów Politechniki Ryskiej na trwałe zapisało się w polskiej i europejskiej historii, nauce, kulturze, życiu społecznym i gospodarczym (np. prezydent Ignacy Mościcki, generał Władysław Anders).

Zamożniejsi Polacy często wysyłali na naukę do Rygi swoje dzieci – chłopców umieszczano w szkołach niemieckich, panny kształciły się na polskich pensjach (w latach 1890–1908 istniały one trzy). Z czasem pensje przekształcono w prywatne gimnazja. Językiem wykładowym pozostawał wciąż język rosyjski, lecz obok programu państwowego prowadzono lekcje języka polskiego, historii i geografii Polski. W 1915 roku latem nastąpiła ewakuacja wszystkich placówek edukacyjnych Rygi w głąb Rosji. Gimnazjum Emilii Lichtarowiczówny, które jeszcze nie miało formalnych praw gimnazjalnych, pozostało jedyną szkołą średnią w Rydze.

Po uzyskaniu przez Łotwę niepodległości w roku szkolnym 1919/20 na Łotwie było 17 polskich szkół podstawowych (3600 uczniów i 120 nauczycieli), w roku 1920/21 – 19 szkół, w 1921/22 – już 27 szkół⁵. Polskie szkoły na Łotwie cieszyły się dużą popularnością, swoje dzieci oddawały do nich także osoby innych narodowości, w tym Łotysze. W 1931 roku zarówno liczba polskich szkół, których było 49, jak i liczba 5992 uczniów były najwyższe, w 1939 roku wynosiły zaś już tylko – odpowiednio – 18 i 2149⁶. W 1948 roku została zamknięta ostatnia polska szkoła w Dyneburgu. Znaczna liczba Polaków po ukończeniu gimnazjów studiowała na uczelniach wyższych na Łotwie i w Polsce. 15 lutego 1921 roku pracę w Departamencie Mniejszości Narodowych w ministerstwie rozpoczął Zarząd

5 J. Kronlins, *Latoijas skolas lienieku laika*, „Izglitibas Ministrijas Meneiraksts” 1929, nr 12, s. 480.

6 Z. Ichnatowicz, *Przyczynek do dziejów oświaty polskiej na ziemi łotewskiej*, „Polak na Łotwie” 1991, nr 2, s. 26.

Oświaty Polskiej. Aktywnie działał również Polski Związek Nauczycieli. Członkowie związku opracowywali i wydawali podręczniki do nauki polskiego, m.in. *Elementarz* E. Piotrowskiej-Ciliczejewej, *Czytanki* ułożone przez J. Makowską, G. Knittową oraz L. Mundecemową („Nasz Głos, nr 9 z 4.03.1934”)7. Wydawano także podręczniki szkolne, wśród których były zarówno przekłady z języka łotewskiego (np. *Historia powszechna Łotwy* F. Zalitisa (przekład R. Ciesiulewicza); *Geografia* E. Tomasa, (przekład W. Wilczyńskiej), jak i oryginalne autorów polskich (np. *Nasze czytanki* L. Mundecemowej, *Rachunki* M. Makowskiego). Do roku 1938 wydano *Elementarz powiastkowy*, *Nasze czytanki* dla klas I, II i III, *Wypisy polskie* dla klas IV, V i VI. Część polskich podręczników była finansowana przez Łotewskie Ministerstwo Oświaty, część przez polskie społeczeństwo (np. *Elementarz* autorstwa B. Baużyka został wydany przez B. Juchniewicza w Dyneburgu w 1936 roku). Polskich książek oczywiście nie wydawano na Łotwie w dużych nakładach. Na przykład w 1935 roku wydano cztery tytuły w łącznym nakładzie 3400 egzemplarzy. Wśród nich jedna książka to pozycja z dziedziny filozofii o objętości osiem stron – ukazała się w nakładzie 100 egzemplarzy, druga na temat religijny – 64 strony w liczbie 200 egzemplarzy, a dwie kolejne pozycje z dziedziny nauk społecznych na 34 strony liczyły razem 3100 egzemplarzy8.

Zarząd oświaty posiadał własną bibliotekę i organizował kursy pedagogiczne dla nauczycieli polskich, które prowadzono w Rydze w czasie wakacji letnich. Pełny kurs liczył trzy semestry, ukończenie go wymagało trzech lat. Przeznaczony był dla nauczycieli polskich nieposiadających wykształcenia specjalistycznego lub mających braki w przygotowaniu specjalistycznym. Na kursach między innymi wykładali lektorzy z Polski (na przykład w 1926 roku polski językoznawca, pedagog, profesor Uniwersytetu Warszawskiego Stanisław Szober prowadził kurs gramatyki polskiej, a dyrektor Warszawskiego Instytutu Nauczycielskiego dr Tadeusz Kupczyński – metodykę wykładania historii)9.

7 W związku z rozporządzeniem ministra oświaty A. Kienińskiego od dnia 1 września 1934 r. zabroniono używania w szkołach podręczników, które nie są wydane w Łotwie.

8 Zob. „Polak na Łotwie” 1991, nr 3.

9 Zob. „Polak na Łotwie” 1992, nr 3.

Odrodzenie polskiego szkolnictwa na Łotwie nastąpiło w 1989 roku. Na terenie Łotwy powstało wtedy siedem szkół polskich (ich lokalizacje to: Ryga, Daugavpils, Rzekne, Krasław i Jekabpils). Początkowo, zgodnie z *Ustawą o edukacji podstawowej* z 1998 roku, modyfikowano programy w szkołach mniejszościowych o przedmioty promujące tożsamość narodową, zarówno na poziomie nauczania podstawowego, jak i średniego. Natomiast z biegiem czasu w programach nauczania zmieniają się proporcje ilości godzin języka polskiego. Na Łotwę kierowani są nauczyciele z Polski. Na podstawie ustawy edukacyjnej z 1998 roku przy realizacji programu kształcenia obowiązującego na Łotwie mogą oni dokonywać wyboru własnych metod nauczania oraz podręczników.

W ramach łotewskiego systemu publicznych szkół mniejszościowych obecnie działają na Łotwie cztery szkoły polskie i jedno przedszkole. Są to: Polska Ogólnokształcąca Szkoła Średnia im. I. Kozakiewicz w Rydze (298 uczniów w roku 2023/2024), grupy przedszkolne przy polskiej szkole im. I. Kozakiewicz w Rydze (75 dzieci), Państwowe Gimnazjum Polskie im. Józefa Piłsudskiego w Dyneburgu (479 uczniów w roku 2023/2024), Państwowe Gimnazjum Polskie w Rzeżycy (łot. Rēzekne) (618 uczniów), Polska Szkoła Podstawowa im. Rodu hr. Platerów w Krasławiu (łot. Krāslava) (45 uczniów), Polskie Przedszkole nr 29 im. Jana Platera-Gajewskiego w Dyneburgu (129 dzieci w roku 2023/2024). Na Łotwie działają również dwie szkoły weekendowe języka i kultury polskiej (w Jakubowie – łot. Jēkabpils i Jełgawie – łot. Jelgava; łącznie ok. 50 uczniów – dzieci i dorosłych). Nie ma Szkolnego Punktu Kontaktowego / Szkoły Polskiej ani polskich szkół społecznych. Nauka języka polskiego dla łotewskiej Polonii i dorosłych Polaków realizowana jest również w Rydze, Rzeżycy i on-line.

Język polski na Uniwersytecie Łotewskim

Latvijas Universitāte – Uniwersytet Łotewski (UŁ) został powołany 28 września 1919 roku w miejsce istniejącej tu wcześniej Politechniki Ryskiej. W latach 1919–1940 UŁ był największym ośrodkiem szkolnictwa wyższego, nauki i kultury na Ło-

twie. W 1929 roku łotewscy Polacy na Uniwersytecie Łotewskim stanowili zaledwie 0,5% ogólnej liczby studentów (40 osób w roku 1934). Ēriks Jēkabsons uważa, że przyczynę należy widzieć w skomplikowanej rekrutacji¹⁰.

Od początku funkcjonowania uczelni wyższej na Wydziale Filologii i Filozofii w ramach studiów bałtystycznych studenci mieli możliwość zaliczenia sześć- albo dwunastogodzinnego kierunku słowiańskiego. Studenci w ramach kierunku mogli wysłuchać przedmiotów związanych z literaturą, kulturą, językiem polskim. W roku akademickim 1924/25 zajęcia z języka polskiego prowadziła **Anna Ābele** (1881–1975) – prywatny adiunkt, a następnie profesor lingwistyki sławistycznej na Uniwersytecie Łotewskim. Była ona znakomitą sławistką i bałtystką, pierwszą kobietą wśród profesorów Uniwersytetu Łotewskiego, uczennicą polskiego językoznawcy Jana Niecisława Ignacego Baudouina de Courtenay, jednego z najwybitniejszych uczonych w historii dyscypliny.

W okresie międzywojennym w Rydze przebywali polscy slawiści, którzy uczyli łotewskich studentów. Jak pisze Monika Michaliszyn, władze Wydziału Filologii i Filozofii UŁ podjęły starania o przyjazd wykładowcy z Polski wczesną wiosną 1928 roku. Rozważano zaproszenie znakomitych badaczy, m.in. Wacława Borowego, Konrada Górskiego, Manfreda Kridla. W roku 1930 profesorem literatur słowiańskich na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze został **Julian Krzyżanowski** (1892–1976), delegat Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP). W latach 1930–1934 prowadził on wykłady z literatury polskiej i słowiańskiej, m.in. na temat romantyzmu w literaturze polskiej (1930/31), literatury polskiej średniowiecza i odrodzenia (1931/32), literatury polskiej okresu odrodzenia (1932/33), historii dramatu polskiego (1933/34)¹¹. Profesor ofiarował Bibliotece Uniwersyteckiej ponad tysiąc woluminów w języku polskim, w zbiorze *Latvijas Universitāte divdesmit gados* jego nazwisko figuruje na liście największych ofiarodawców książek (wraz z Ministerstwem Oświaty i konsulem Polski w Rydze,

10 Ē. Jēkabsons, *Poļi Latvijā*, [w:] *Mazākumtautības Latvijā. Vēsture un tagadne*, red. L. Dribins, Rīga 2007, s. 166.

11 Zob. *Latvijas Universitāte II*, 1939, s. 286.

którzy przekazali 1391 książek)¹². 29 maja 1934 r. Julian Krzyżanowski otrzymał Order Trzech Gwiazd III klasy, jedno z najważniejszych odznaczeń państwowych Łotwy¹³. Julian Krzyżanowski wykłady prowadził po rosyjsku. O pobycie profesora Krzyżanowskiego na ryskiej uczelni pisała Monika Michaliszyn¹⁴.

Następnie w 1934 roku pracę na uczelni rozpoczął wykładowca Uniwersytetu Poznańskiego **Stanisław Kolbuszewski** (1901–1965). Powołany został jako profesor nadzwyczajny na Katedrę Literatur Słowiańskich Uniwersytetu Łotewskiego, dwa lata później mianowano go profesorem zwyczajnym, a w 1938 roku – profesorem literatury powszechnej. Początkowo Kolbuszewski wykładał po niemiecku, od 1935 roku już częściowo po łotewsku. Na Łotwie pozostawał do roku 1945, zajmując różne stanowiska naukowe: profesora literatury francuskiej i kierownika Katedry Filologii Romańskiej oraz profesora literatury francuskiej w Państwowym Instytucie Języków i Literatur w Rydze (od 1944). W roku 1938 otrzymał Złoty Wawrzyn PAL za krzewienie wiedzy o literaturze polskiej za granicą, zaś w 1939 – najwyższe z nadawanych łotewskich odznaczeń państwowych, Order Trzech Gwiazd. W okresie okupacji niemieckiej od sierpnia 1942 do końca marca 1943 więziony był przez hitlerowców w centralnym więzieniu w Rydze.

Dzięki rekomendacji prof. Stanisława Kolbuszewskiego w 1945 roku jako lektor języka polskiego zaczął pracować na uczelni **Zygmunt Ihnatowicz** (1907–1996). Po śmierci prof. Wiktora Czernobajewa, kierownika wydziału, został on wykładowcą historii literatury polskiej i polskiej gramatyki historycznej. Wówczas nauka polskiego trwała rok (dwie godziny tygodniowo), celem nauczania było porównanie

12 Zob. *Latvijas Universitāte I*, 1939, s. 218–219.

13 Р. Курпниеце, Н. Шром, 2009, *Слависты в латвийском университете (1920–1940): „Специалиста по славянской истории литературы найти настолько сложно...”*, [w:] *Filoloģijas un mākslas zinātnes Latvijas Universitātē 1919–2009. Procesi un personības*, Rīga 2009, s. 254.

14 M. Michaliszyn, *Pobyt Profesora Stanisława Kolbuszewskiego w Rydze na podstawie materiałów zachowanych w Państwowym Historycznym Archiwum Łotwy. Profesora Staņislava Kolbuševska uzturēšanās Rīgā pamatojoties uz materiāliem saglabātiem Latvijas Valsts vēstures arhīvā*, https://www.academia.edu/9190925/Pobyt_Profesora_Staniławawa_Kolbuszewskiego_w_Rydze_na_podstawie_materiałow_zachowanych_w_Państwowym_Historycznym_Archiwum_Łotwy_Profesora_Staņislava_Kolbuševska_uzturēšanās_Rīgā_pamatojoties_uz_materiāliem_saglabātiem_Latvijas_Valsts_vēstures_arhīvā [dostęp: 25.05.2024].

systemu języka polskiego z językiem rosyjskim, temu był też podporządkowany program przedmiotu. Studenci musieli opanować zasady czytania i pisania, wymowę oraz gramatykę współczesnego języka polskiego, ale też historyczne elementy fonetyki. Na Łotewskim Uniwersytecie Pedagogicznym (ówczesna nazwa UŁ) Zygmunt Ihnatowicz pracował od 1 marca 1945 do 1 lipca 1951 roku, a w latach 1951–1957 wykładał w Ryskim Instytucie Medycyny. Uczestniczył w opracowaniu małego słownika polsko-łotewskiego (wydawnictwo „Liesma”, 1970). Był nazywany ambasadorem literatury i języka polskiego na Łotwie¹⁵. Z okazji 180. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza 16 grudnia 1978 roku Ihnatowicz wygłosił odczyt w Pałacu Kolejjarza w Rydze, a 22 października 1979 roku – prelekcję z okazji 130. rocznicy śmierci Juliusza Słowackiego.

W połowie lat 50. XX wieku pracę na Wydziale Historii i Filologii Uniwersytetu Łotewskiego (w latach 1958–1990 funkcjonującego pod nazwą Państwowy Uniwersytet Łotewski im. Peterisa Stuczki) rozpoczęła **Józefa Parszuta** (1927–2020). Kontynuowała ona prowadzenie przedmiotu „Sowriemiennyj sławianskij jazyk” („Współczesny język słowiański”) dla studentów II roku filologii rosyjskiej. Józefa Parszuta jest autorką pierwszego słownika łotewsko-polskiego, który ukazał się w 1999 roku. Prowadziła ona pionierskie badania nad polszczyzną mówioną na Łotwie w drugiej połowie lat 60. XX wieku. W 2007 roku została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi za krzewienie oświaty i promowanie kultury polskiej. W roku 1997 lektorem języka polskiego był skierowany przez polską stronę **Janusz Bomanowski** (Uniwersytet Łódzki). Wykładał on na Katedrze Języków Słowiańskich Wydziału Filologicznego, natomiast w roku 1998 pracę w niej rozpoczęła **Maria Mieczkowska**.

W 2002 roku założone zostało Centrum Bohemistyki i Polonistyki (przy wsparciu Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej na Łotwie oraz Ambasady Republiki Czeskiej na Łotwie). Centrum zostało zorganizowane w celu rozwoju współpracy międzynarodowej w regionie Morza Bałtyckiego i Europy Środkowej oraz studiów polskich i czeskich na Uniwersytecie Łotewskim. Kierunek polski w latach 2003–2007

15 Zob. „Polak na Łotwie” 1992, nr 3.

prowadziła **Józefa Parszuta**, natomiast w latach 2008–2017 lektorem w Instytucie Rusycystyki i Słowistyki na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego i kierownikiem Centrum była dr **Renata Misiewicz-Trillitsch** (absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). Prowadziła tam m.in. zajęcia z języka polskiego jako obcego, wprowadzenia do studiów polonistycznych, językoznawstwa diachronicznego oraz literatury słowiańskiej w badaniach międzykulturowych i tłumaczeniach. W roku 2014/15 współorganizowała na uczelni międzynarodową konferencję naukową pt. *Języki słowiańskie jako języki obce: problemy nauczania i certyfikacji*.

Od 2017 roku lektorat języka polskiego jako drugiego słowiańskiego prowadzi dr **Krystyna Barkowska** (absolwentka Uniwersytetu Łódzkiego). Na początku 2023 roku do rąk czytelników trafiła dwujęzyczna publikacja pt. *Łotwa i Polska na przestrzeni więcej niż 100 lat*. Jest ona pokłosiem konferencji naukowej zorganizowanej w 2019 roku przez Centrum Bohemistyki i Polonistyki, wydział Humanistyczny Uniwersytetu Łódzkiego oraz Stowarzyszenie „Rubon” z okazji 100-lecia założenia Uniwersytetu Łódzkiego. W tomie tym, pod redakcją K. Barkowskiej, znalazły się prace ukazujące wiele nowych wątków, dotychczas mało znanych lub zupełnie nieporuszonych, a rzucających szersze, często nowe światło na relacje polsko-łotewskie.

Język polski na Uniwersytecie Łódzkim obecnie nauczany jest na kierunku filologia rosyjska jako drugi język obcy dla studentów wydziału humanistycznego. Program obejmuje trzy semestry i jest wykładany naprzemiennie z językiem czeskim. Po zakończeniu kursu studenci władają językiem polskim na poziomie A2/B1. Rzadko uzyskują poziom B2/C1. Studenci często korzystają z wykładów otwartych wykładowców z Polski, udziału w letnich szkołach języka polskiego (programy NAWA), wymiany w ramach programu Erasmus+. Nieraz podejmują również w swoich badaniach (prace licencjackie, roczne) tematy związane z językiem i kulturą polską.

Uniwersytet Łódzki jest obecnie największym uniwersytetem na Łotwie i jednym z największych uniwersytetów w krajach bałtyckich. Składa się z trzynastu wydziałów. Uczelnia obecnie opracowuje nowy model konsolidacji, który zakłada

zmniejszenie liczby wydziałów do sześciu. Wszystkie kierunki humanistyczne zostaną połączone w Wydział Humanistyczny. Obecnie Wydział Humanistyczny UŁ jest głównym ośrodkiem na Łotwie w zakresie studiów i badań nie tylko nad językami bałtyckimi (łotewski, litewski) i klasycznymi (łacina, starożytna greka), ale także nad szeroką gamą języków obcych, wśród których wymienić można: angielski, niemiecki, francuski, hiszpański, włoski, portugalski, nowogrecki, norweski, szwedzki, fiński, estoński, czeski, polski, rosyjski, arabski, koreański, chiński i japoński. Wydział Humanistyczny UŁ promuje komunikację międzykulturową i naukę języków w kontekście kultur europejskich oraz wschodnich. Wydział stara się promować wszystkie języki (zwłaszcza krajów wchodzących w skład Unii Europejskiej), które mogą być językami nauczonymi w szkołach łotewskich jako języki obce. Jest to ogromna szansa na rozwój i wyodrębnienie filologii polskiej z filologii rosyjskiej, która wśród łotewskich studentów cieszy się coraz mniejszym uznaniem.

Perspektywy

Zainteresowanie językiem polskim, literaturą polską, historią i kulturą ma na Łotwie długą tradycję. Na Uniwersytecie Łotewskim młodzież akademicka nieprzerwanie jest zapoznawana z podstawami języka polskiego. Niestety, ostatnio odnotowuje się ogólny spadek zainteresowania kierunkami humanistycznymi, coraz mniej studentów wybiera kierunki filologiczne. Jednak obecna sytuacja geopolityczna, wpływająca na obniżenie statusu języka rosyjskiego na Łotwie, stwarza niepowtarzalną szansę na podwyższenie pozycji i popularyzację polszczyzny. Istnieje również szansa na wprowadzenie języka polskiego do programu szkolnego w ramach drugiego języka obcego (języka europejskiego). Dlatego ważna jest popularyzacja kultury i języka polskiego, opracowanie materiałów dydaktycznych z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi, tak żeby młodzi adepci kierunków humanistycznych byli przygotowani do pracy w instytucjach i strukturach współczesnej Europy, nie pomijając oczywiście pracy naukowej, jak również translatorsko-publicystycznej.

Bibliografia

- Jēkabsons Ēriks, *Poļi Latvijā*, Rīga 1996.
- Jēkabsons Ēriks, *Szkolnictwo polskie na Łotwie w okresie międzywojennym*, „Biuletyn Historii Wychowania” 1997, nr 5/6, s. 43–48.
- Jēkabsons Ēriks, *Poļi Latvijā*, [w:] *Mazākumtautības Latvijā. Vēsture un tagadne*, red. L. Dribins, Rīga 2007, s. 162–189.
- Kolbuszewski Jacek, *Kultura polska na Łotwie. Przeszłość i teraźniejszość. Próba zarysu całości*, [w:] *Kultura polska na Łotwie*, red. J. Sozański, R. Szklennik, Ryga 1994, s. 10–23.
- Michaliszyn Monika, *Pobyty Profesora Stanisława Kolbuszewskiego w Rydze na podstawie materiałów zachowanych w Państwowym Historycznym Archiwum Łotwy*, „Baltic-Silesia” 2013, nr 1.
- Miseviča-Trilliča Renāte, *Język polski na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze*, „Acta Baltico-Slavica” 2012, nr 36, s. 269–277.
- Trzynadlowski Jan, *Stanisław Kolbuszewski (22 czerwca 1901 – 7 stycznia 1965)* [nekrolog], „Pamiętnik Literacki. Czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej” 1965, t. 56, nr 3, s. 305–309.
- Курпнице Розанна, Шром Наталья, *Слависты в латвийском университете (1920–1940): „Специалиста по славянской истории литературы найти настолько сложно...”*, [w:] *Filoloģijas un mākslas zinātnes Latvijas Universitātē 1919–2009. Procesi un personības*, Rīga 2009, s. 251–263.
- „Głos Polski” 1923, nr 3.
- „Nasz Głos” 1934, nr 9.
- „Nasze Życie” 1935, nr 15.
- „Polak na Łotwie” 1991, nr 3.
- „Polak na Łotwie” 1992, nr 3.

Zespół projektowy *Warszawa i Ryga w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego*

Kierowniczka projektu
w Instytucie Badań Literackich PAN
dr hab. Agata Roćko, prof. IBL PAN

Zdjęcie na Uniwersytecie w Rydze
przed koncertem polskiej piosenki
zorganizowanym w ramach projektu

Agata Roćko – historyk literatury, lektor i metodyk języka polskiego jako obcego. Kierownik Zespołu Literatura a Glottodydaktyka w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. W latach 2009–2017 Kierownik Szkoły Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Autorka wielu artykułów z zakresu kultury i historii literatury XVIII wieku oraz metodyki i dydaktyki nauczania języka polskiego, w tym języka polskiego jako obcego. W 2013 roku otrzymała I nagrodę w kategorii Instytucja Roku za najlepsze rozwiązania programowe, metodyczne oraz organizacyjne, przyznaną przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji w Polsce. Autorka glottodydaktycznych programów specjalizacji oraz programów stu-

diów podyplomowych w IBL PAN, wykładowca na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW w Warszawie z zakresu metodyki języka polskiego jako obcego, wykładowca na podyplomowych studiach „Glottodydaktyka. Nauczanie języka polskiego jako obcego” w IBL PAN. Trener metodyczny języka polskiego jako obcego/drugiego/odziedziczonego w kraju i za granicą. Ze swoim zespołem zrealizowała trzy projekty z zakresu promocji języka polskiego w Instytucie Badań Literackich:

- *Literatura polska bez granic* z Uniwersytetem w Lipsku,
- *„Ryby, żaby, raki” czy „Rupaki”. Złota dziesiątka poezji języka polskiego jako obcego* z Uniwersytetem w Iwano-Frankiwsku,
- *Język, tożsamość, kultura. Wśród młodzieży polonijnej w Wielkiej Brytanii* z Polskim Uniwersytetem na Obczyźnie w Londynie.

**dr Krystyna Barkowska –
koordynatorka projektu
na Uniwersytecie Łódzkim**

Krystyna Barkowska (Kristīne Barkowska) urodziła się w 1976 roku w Daugavpils (Dyneburg) na Łotwie. W 1994 roku została finalistką Olimpiady Języka i Literatury Polskiej oraz uzyskała stypendium Rządu RP na studia filologii polskiej na Uniwersytecie Łódzkim. W 1999 roku obroniła pracę magisterską pt. *Kobiety w „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej wobec emocji i powinno-*

ści, a w 2000 roku rozpoczęła studia doktoranckie na Uniwersytecie Łódzkim. W czerwcu 2005 roku obroniła pracę doktorską na temat twórczości łotewskiego pisarza Jānisa Rainisa i jego związku z Polską i Polakami. W latach 2006–2010 kierowała programem filologii polskiej na Uniwersytecie w Daugavpils. Od 2017 roku prowadzi lektorat języka polskiego na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze. Jest autorką rozpraw z zakresu literatury polskiej na Łotwie oraz literatury i kultury Inflant polskich, a także organizatorką cyklu konferencji naukowych poświęconych kontaktom polsko-łotewskim. Redaktorka serii *Polska i kraje bałtyckie w dialogu kultur*.

Marlena Olechowska – nauczycielka języka polskiego i lektorka języka polskiego jako obcego. Uczy w szkołach językowych i międzynarodowych, ambasadach i dużych firmach. Brała udział w projektach, w których beneficjentami były osoby z wielu krajów i kultur. Egzaminatorka podczas Państwowego Egzaminu Certyfikowanego z języka polskiego jako obcego na poziomach B1, B2 i C1. Autorka zadań o tematyce ekonomicznej, medycznej i bankowej. Od 2014 roku pracuje z dziećmi i młodzieżą, dla których język polski jest często językiem odziedziczonym. Członkini Zespołu Literatura a Glottodydaktyka w Instytucie Badań Literackich PAN i autorka materiałów stworzonych przez ten Zespół, a finansowanych przez NAWA. Wykładowczyni na studiach podyplomowych „Glottodydaktyka. Nauczanie języka polskiego jako obcego” w IBL PAN.

Katarzyna Duda – absolwentka specjalizacji glottodydaktycznej na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW, polonistka, lektorka języka polskiego jako obcego. Nauczycielka języka polskiego i historii w szkole podstawowej i gimnazjum. Wykładowczyni na specjalizacji glottodydaktycznej oraz na studiach podyplomowych na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Autorka artykułów z zakresu glottodydaktyki. Członkini komisji egzaminacyjnej Państwowego Egzaminu Certyfikowanego z języka polskiego jako obcego. Kierowniczka praktyk glottodydaktycznych na studiach podyplomowych oraz od 2023 roku pełnomocnik dyrektora ds. studiów i kursów w Instytucie Badań Literackich PAN. Wykładowczyni na studiach podyplomowych „Glottodydaktyka. Nauczanie języka polskiego jako obcego” w IBL PAN. Specjalizuje się w nowoczesnych technologiach w zdalnym nauczaniu JPJO. Współautorka podręczników do nauczania języka polskiego jako obcego: *„Ryby, żaby, raki”* czy *„Rupaki”?* *Złota dziesiątka poezji polskiej na lekcjach języka polskiego jako obcego*, *Język, tożsamość, kultura. Wśród młodzieży polonijnej w Wielkiej Brytanii*. *Podręcznik przygotowujący do egzaminu GCSE z języka polskiego*.

Karolina Leszko – wokalistka, autorka tekstów i muzyki, urodzona w Krakowie. Absolwentka wokalistyki jazzowej Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Przełomowym momentem jej kariery wokalne było zajęcie pierwszego miejsca w konkursie „Korowód” podczas Grechuta Festival 2009, czego efektem jest płyta *Ścieżki przedeptane*, wydana w 2018 roku. Szerokiej publiczności Karolina Leszko dała się poznać jako uczestniczka telewizyjnych programów muzycznych *The Voice of Poland* (edycje: 2011 i 2015), *Must be the Music* (2014) oraz *The Four* (2020). W 2017 roku wystąpiła ze swoim singlem *Oboje wiemy* w koncercie „Debiuty” podczas Krajowego Festiwalu Piosenki Polskiej w Opolu, a w 2022 roku – na Top of the Top Sopot Festival (duet z Mateuszem Ziółko – relacja w telewizji TVN). Karolina współpracowała m.in. z Grażyną Łobaszewską, Kasią Kowalską, Hanną Banaszak, Justyną Steczkowską, Zbigniewem Wodeckim, Staszkiem Soyką, Markiem Piekarczykiem, Mietkiem Szcześniakiem oraz Jackiem Wójcickim. 20 września 2019 roku, na koncercie Michaela Bublé w krakowskiej Arenie, Karolina spełniła jedno ze swoich największych marzeń. Po wspólnym wykonaniu piosenki *When I Fall in Love* artysta porównał jej głos do śpiewu Céline Dion. Duet ten stał się sensacją medialną – zarejestrowany film w ciągu kilku dni osią-

gnął ponad milion odsłon. W roku 2024 ukaze się pierwszy autorski album artystki zatytułowany *Wreszcie*.

Piosenkarka dwukrotnie uczestniczyła w projektach Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej w IBL PAN. W ramach projektu *Literatura polska bez granic* na Uniwersytecie w Lipsku zagrała koncert poezji śpiewanej „Ścieżki przedeptane”, a na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze zaśpiewała piosenki zaaranżowane do poezji Olgi Daukszy, Juliana Tuwima i Teodora Bujnickiego.

Dawid Jan Makosz – absolwent Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie. Pasjonat muzyki gospel, od wielu lat współpracuje z wykonującymi ją chórami (m.in. Gospel Voice, Soul Hunters Gospel Choir, Joyful Voice) w roli pianisty, wokalisty oraz dyrygenta. Obecnie prowadzi zespół wokalny Dobra Energia. Jako pianista i producent współtworzy projekty z pogranicza muzyki elektronicznej i popowej. Gościnnie współpracuje z Teatrem Witkacego w Zakopanem, Operą Krakowską, Filharmonią Futura, zespołem niemaG0tu, Karoliną Leszko, fundacją Hearty, stowarzyszeniem Małopolska Manufaktura Sztuki. Na stałe związany z Akademią Muzyczną w Krakowie jako pracownik studia nagrań. W projekcie Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej skomponował muzykę do piosenek opartych na poezji Juliana Tuwima, Olgi Daukszy i Teodora Bujnickiego, wykorzystanych w tym podręczniku.

Przedstawiony do recenzji podręcznik do nauki JPJO **Warszawa i Ryga w piosence na lekcjach języka polskiego jako obcego** powstał w ramach Programu Promocja Języka Polskiego finansowanego ze środków Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Jest to kolejna inicjatywa zainspirowana przez Profesor Agatę Ročko, która jest niestrudzoną promotorką języka i kultury polskiej w świecie, angażującą się w liczne projekty pozyskujące cudzoziemskich fanów polskości. Odwołuje się do pięknych tradycji nauczania języka polskiego w Łotwie, na Uniwersytecie Łotewskim w Rydze. [...]

Cieszę więc projekt, który łączy nie tylko Łotyszy i Polaków, ale przede wszystkim – wiąże obie lokalności miejskie: tę ryską i tę warszawską. Ten aspekt uważam za najważniejszy, relatywnie niewiele jest bowiem (jeszcze) prac glottowarsawianistycznych, a brakuje materiałów stawiających na pierwszym miejscu Rygę jako „miasto języka polskiego”. Wymiar interkulturowy podręcznika to rzecz cenna: pozwala nie tylko wzmocnić własny patriotyzm lokalny, ale także połączyć go z symfonią do drugiego, partnerskiego miasta.

Kolejnym świetnym pomysłem Autorki jest coś, co roboczo nazwę efektem „kulturowego domina”. Przedstawione materiały glottodydaktyczne obudowane są kulturowymi asocjacjami inspirowanymi dziedzictwem europejskim. Autorki sięgają po motywy kultury istotne dla Europejczyków i humanistów: mitologię obszaru germańskiego, opowieść o Abelardzie i Heloizie itd. Lokalność słowiańska i bałtycka łączą się i mieszają z dziedzictwem zachodnim, ukazując naszą europejskość, usytuowaną na terenach dawnej Rzeczypospolitej. Bliskość kulturowa łączy się z dystansem, nie tak w końcu dużym – bo połączonym wspólną tradycją polityczną.

Jest to rzecz cenna, stanowiąca tło dla rzetelnych działań (zadań i ćwiczeń) glottodydaktycznych, ujętych w jednostki lekcyjne (dla różnych poziomów biegłości) zgodnie ze sztuką lektorską. Przy czym należy pamiętać, że punktem wyjścia dla każdego modułu jest piosenka, użyta do zadań nie tylko skoncentrowanych na wybranych sprawnościach, ale także wykorzystana do maksimum jako materiał budujący kompetencje komunikacyjne i kulturowe (oraz interkulturowe). Prezentacja materiału jest klarowna i przejrzysta, znakomicie koresponduje z innymi ważnymi pracami dostępnymi na rynku.

Podsumowując: przedstawioną publikację uważam za niezwykle udane uzupełnienie dla podręczników kursowych, pozwalające wzbogacić lekcje nie tylko tych lektorek i lektorów, którzy pracują z Łotyszami. Przy odrobinie kreatywności każda osoba nauczająca JPJO jest w stanie Rygę bądź Warszawę zastąpić własnymi miastami.

Z recenzji wydawniczej dra Piotra Kajaka

ISBN 978-83-67957-60-1

9 788367 957601